

National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1927:27
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

UTREDNING

OCH

FÖRSLAG

RÖRANDE

INRÄTTANDE AV KOMMUNALA FLICKSKOLOR

AVGIVNA AV

1927 ÅRS SKOLSAKKUNNIGA

STOCKHOLM
1927

Statens offentliga utredningar 1927

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående åtgärder för tryggande av skogsvårdsstyrelsernas ekonomi m. m. Marcus. 109 s. **Jo.**
2. Utredning med förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. Av N. Herlitz. Norstedt. (2), 289 s. **Ju.**
3. Betänkande med förslag till lag om vissa av landsting eller kommuner drivna sjukhus m. m. Norstedt. 89 s. **S.**
4. Utredningar till belysande av arbetsfredsfrågan. Norstedt. 387 s. **S.**
5. Betänkande och förslag rörande den andliga vården vid armén. Norstedt. 51 s. **Fö.**
6. Supplement nr 3 till Sveriges familjenamn 1920. Stat. repr.-anst. 31 s. **Ju.**
7. Betänkande angående sjöfartsavgifter. Idun. 376 s. **H.**
8. 1926 års pensionsutredning. Betänkande med förslag till ny civil pensionslag m. m. Marcus. 165 s. **Fi.**
9. Hussvampen och konservering av trän mot röta. Kungl. Byggnadsstyrelsens meddelande nr 2. Tullberg. 68 s 16 s. plansche r. **K.**
10. Betänkande med förslag till lag om sinnessjuka och om undersökning angående sinnesbeskaffenhet m. m. 1926 års sinnessjuksakkunnigas betänkande. 1. Norstedt. 128 s. **S.**
11. 1924 års bankkommitté. Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse m. m. Marcus. 228 s. **Fi.**
12. Betänkande med förslag angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten. Marcus. 269 s. **Jo.**
13. Betänkande med förslag angående vidgad rätt till utträde ur svenska kyrkan jämte därmed sammanhängande frågor. Norstedt. 428 s. **Ju.**
14. Yttrande angående allmänna principer för en ny gruvlagstiftning. Tiden. 175 s. **Fi.**
15. Yttranden i anledning av processkommissionens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning. Norstedt m. fl. (4), 322 s. **Ju.**
16. Betänkande med förslag till åtgärder gentemot missbruk av alkoholhaltiga apoteksvaror m. m. samt av behörigheten att å recept utskriva spritdrycker m. m. från apoteksinrättning. Marcus. 154 s. **Fi.**
17. Järnvägs- och automobiltrafikkonferensen i Stockholm den 23—25 maj 1927. Norstedt. 169 s. **K.**
18. Sinnesslövårdssakkunniges betänkande. 2. Betänkande med förslag rörande ordnandet av vården av vuxna vanartade sinnesslöa (asociala imbecilla). Norstedt. 71 s. **S.**
19. Utlåtande angående tillverkning av alkoholsvaga extraktrika maltdrycker. Marcus. 35 s. **Fi.**
20. Betänkande med förslag till förordning med tulltaxa. Marcus. 516 s. **Fi.**
21. Betänkande med förslag till kungörelse angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter. Av K. A. Gislén. Beckman. 41 s. **S.**
22. Utredning angående disposition av skogsavkastningen vid boställen anslagna till klockare och lärare vid de allmänna läroverken. Av G. Thulin. Norstedt. 97 s. **E.**
23. Promemorior rörande vissa beskattningsfrågor. Marcus. 90 s. **Fi.**
24. Tabeller rörande taxeringen av jordbruksfastighet år 1924 i rikets landskommuner. Marcus. (2), 39 s. **Fi.**
25. Förslag angående de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m. Beckman. 83 s. **S.**
26. Betänkande och förslag angående ändrad organisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet. Beckman. 58 s. **K.**
27. Utredning och förslag rörande inrättande av kommunala flickskolor. Norstedt. 144 s. **E.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1927: 27
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

UTREDNING

OCH

FÖRSLAG

RÖRANDE

INRÄTTANDE AV KOMMUNALA FLICKSKOLOR

AVGIVNA AV

1927 ÅRS SKOLSAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1927
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
273290

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Skrivelse till Konungen 5
Inledning 7
I. Förslag till stadga för kommunala flickskolor 13
II. Motivering till förslag till stadga för kommunala flickskolor 43
III. Förslag till kungörelse angående avlöning åt lärare vid kommunal flickskola samt statsbidrag till sådan skola 76
IV. Motivering till förslag till kungörelse angående avlöning åt lärare vid kommunal flickskola samt statsbidrag till sådan skola 86
V. Undervisningsplaner:
1. Timplan för sexårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje 101
2. Kursplan för sexårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje 102
3. Timplan för sexårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje 117
4. Kursplan för sexårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje 118
5. Timplan för femårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje 124
6. Kursplan för femårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje 125
7. Timplan för femårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje 131
8. Kursplan för femårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje 132

Bilagor:

Bil. 1. Exempel på uppgifter för enskilt arbete i klasserna 5—6 135
Bil. 2. Exempel på utgifts- och inkomststat för ett läsår för 6-årig kommunal flickskola . . 139
Bil. 3. Exempel på utgifts- och inkomststat för ett läsår för 5-årig kommunal flickskola . . 141
Bil. 4. Jämförelse mellan kostnaderna för en 8-klassig flickskola, en kommunal mellanskola och en kommunal flickskola (6-årig respektive 5-årig) 143
Bil. 5. Exempel på timplan för klasserna 5 och 6 å praktiska linjen i 6-årig flickskola vid periodläsning med 12 lika långa perioder för läsår 144

Till KONUNGEN.

Genom nådigt beslut den 18 juni 1927 har Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla tre sakkunniga för att inom nämnda departement bland annat verkställa utredningar och avgiva yttranden

och förslag i vissa med den beslutade skolorganisationen sammanhängande frågor, och har Eders Kungl. Maj:t därjämte anbefallt omförmälda sakkunniga att verkställa och före den 1 november 1927 till Eders Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag om inrättande av kommunala flickskolor.

Sedan departementschefen den 20 juni 1927 såsom sakkunniga tillkallat undertecknade Bergqvist, Wallin och Nordfelt samt uppdragit åt undertecknad Bergqvist att vara de sakkunnigas ordförande, hava de sakkunniga varit sysselsatta med fullgörandet av det dem lämnade uppdraget. Under arbetets lopp hava de sakkunniga vid olika tillfällen överlagt angående vissa med uppdraget sammanhängande spörsmål med åtskilliga av chefen för ecklesiastikdepartementet jämlikt nådigt bemyndigande av den 18 juni 1927 särskilt tillkallade sakkunniga och biträden.

Såsom sekreterare hos de sakkunniga hava jämlikt chefens för ecklesiastikdepartementet enligt nådigt bemyndigande givna förordnande tjänstgjort, under tiden från och med den 27 juni till och med den 14 augusti 1927 undertecknad Wallin och därefter kanslirådet i ecklesiastikepartementet F. W. E. Sandberg.

Sedan de sakkunniga slutfört sitt nu ifrågavarande uppdrag, få de sakkunniga härmed i underdånighet överlämna utredning och förslag om inrättande av kommunala flickskolor.

Stockholm den 31 oktober 1927.

Underdånigst

B. J:SON BERGQVIST.

HARALD WALLIN. A. NORDFELT.

Fr. Sandberg.

Inledning.

Vid sidan av de statliga läroanstalterna hava som bekant sedan lång tid tillbaka funnits skolor, som helt eller delvis uppehållits av vederbörande kommuner. Främsta rummet bland dessa intages av folkskolorna, vilkas upprättande allt ifrån deras lagstadgande varit en av statsmakterna föreskriven kommunal angelägenhet. Sedermera hava tillkommit åtskilliga andra skolor, såsom högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa läroanstalter för yrkesundervisning, samtliga upprättade under vederbörande kommuners ekonomiska ansvar men med avsevärt statligt understöd. För alla nu nämnda slag av kommunala skolor är det förhållandet gemensamt, att deras tillkomst ursprungligen grundar sig på beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen samt att av Kungl. Maj:t för dem utfärdats stadgar och andra allmänna förordningar.

Beträffande de högre flickskolorna hava liknande förhållanden icke förelegat. Endast *en* statlig flickskola, den med högre lärarinneseminariet förbundna normalskolan för flickor, har hittills upprättats, medan ingen kommunal i nu antydd mening funnits. Visserligen förhåller det sig så, att de statsunderstödda flickskolorna med något enstaka undantag jämväl åtnjuta kommunalt bidrag och att kommun i åtskilliga fall står såsom ägare till dylik skola, men kommunen intager dock ej den ställning gentemot skolan som i fråga om de ovannämnda läroanstalterna och har således ej heller iklätt sig de förpliktelser, som beträffande sådana äro föreskrivna. Ej heller regleras i nu omförmälda fall förhållandet mellan skola och kommun eller skolans inre angelägenheter av någon av Kungl. Maj:t utfärdad stadga utan av tillfälliga bestämmelser, givna i samband med de förmåner, som tilldelas dylika skolor.

Under de sista årtiondena har i olika former föreslagits en förändrad ställning för flickskolorna. Sålunda har motionsvis och i avgivna yttranden föreslagits, att de högre flickskolorna skulle övertagas av staten. Och i samband med det utredningsarbete, som på senare tid ägt rum i fråga om det högre undervisningsväsendet, har frågan om upprättande av kommunala högre flickskolor varit föremål för uppmärksamhet och har slutligen kommit även under riksdagens prövning.

Enligt skolkommissionens förslag skulle de högre läroanstalterna såväl för gossar som för flickor normalt vara statliga, men kommissionen förutsatte därjämte, att även kommunala läroanstalter skulle i form av kommunala mellanskolor alltjämt kunna förekomma.

Det var först i de utlåtanden över skolkommissionens förslag, vilka sedermera infordrades, som frågan om upprättande även av kommunala flickskolor

framfördes. Först skedde detta i det personliga utlåtande, som generaldirektör Bergqvist enligt av Kungl. Maj:t lämnat medgivande avgav i november 1923 och som bär titeln »Våra skolor, en överblick i anledning av skolkommissionens reformförslag». I detta utlåtande beröres (sid. 108 ff.) frågan i samband med spörsmålet, huruvida staten i samskolans eller särskolans form borde förlägga undervisningen av hela den kvinnliga ungdom, om vilken det här kunde vara fråga, till samma slags skolor, som då stode öppna för den manliga ungdomen, och alltså icke längre understödja några särskilda flickskolor, eller om staten fortfarande skulle hålla båda de nuvarande bildningsvägarna öppna för flickorna: både gosskolevägen och flickskolevägen, och i senare fallet antingen helt övertaga flickskolorna eller möjligen inskränka sig till att skänka dem ett kraftigare understöd. Härpå lämnas det svaret, att båda de nu förefintliga vägarna syntes böra även för framtiden bibehållas. Vid sådant förhållande uppstode, framhålles det vidare, frågan om i vilken form staten borde åtaga sig de högre flickskolorna. I regel syntes detta böra ske i den av skolkommissionen föreslagna formen: flickskolans förstatligande under någon av de föreslagna tre typerna. Man borde emellertid taga under övervägande, huruvida icke även på detta område utrymme kunde beredas för en något friare ställning för vissa skolor. Medgåves detta, syntes efter särskild prövning åt skola, som befunnes fylla förutsättningarna för att övertagas av staten, böra beredas möjlighet att organiseras som statsunderstödd kommunal eller enskild. Härvid borde beträffande kommunal skola kommunen ikläda sig garantier för dels att lärarpersonalens rättsliga och ekonomiska ställning tillgodosåges som vid andra kommunala skolor, dels att anordningar träffades, som medgåve möjlighet till omedelbar övergång från avslutad folkskola till den högre skolan, dels slutligen att undervisningen i samma grad som vid statsskolan gjordes tillgänglig för medellösa och mindre bemedlade lärjungar. Samtliga hithörande förhållanden borde, såsom fallet redan vore med övriga kommunala skolor (folkskolor, fortsättningsskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor, lärlingsskolor), regleras genom en av Kungl. Maj:t för de kommunala flickskolorna utfärdad allmän stadga.

Skolöverstyrelsen har jämväl i sitt den 14 november 1923 avgivna utlåtande över skolkommissionens betänkande berört frågan om kommunala flickskolor. Överstyrelsens uttalanden i detta hänseende knyta sig till de övervägaganden, överstyrelsen gjort angående förhållandet mellan statliga, kommunala och enskilda skolor i det framtida skolsystemet. Överstyrelsen framhåller såsom sin mening, att de för flickor avsedda högre skolorna i regel borde vara statsskolor, men finner, att kommunala skolor med realskolexamen fortfarande borde finnas. Den frågan uppstode då, fortsätter överstyrelsen, huruvida även andra till läroverksorganisationen hörande skolformer skulle kunna upprätthållas som kommunala skolor. Närmast berör överstyrelsen härvid den högre flickskolan och påpekar, att vissa typer av denna, nämligen de av skolkommissionen föreslagna B- och C-typerna, mycket nära anslöte sig till realskolan och kunde utgöra en samorganisation med denna. Vid sådant förhållande syntes det icke böra vara hinder för att med en kommunal realskola (den av överstyrelsen

föreslagna benämningen på de kommunala mellanskolorna) bleve förbunden en flickskola enligt någon av dessa typer. Särskilt syntes det vara önskligt, att även ovanpå en sådan realskola komme att upprättas en flickskola med den bestämda inriktning på det husliga arbetet, som C-typen enligt överstyrelsens mening borde förete. Men även en flickskola av B-typ syntes i detta fall kunna tänkas, om tillräckligt antal lärjungar vore för handen. En dylik skola skulle vara ägnad att i sin mån motverka en alltför stark tillströmning av unga flickor till gymnasierna. Ur samma synpunkt syntes det jämväl kunna ifrågasättas, att kommunala flickskolor av A-typ finge upprättas. Det hade i det föregående framhållits som synnerligen önskligt, att dylika skolor komme till stånd, där förutsättningar för dem vore för handen. Men även i detta fall gällde det nog, att riksdagen ej ville fatta beslut om inrättandet av en ny statsskola, utan att ett verkligt behov på ett tydligt sätt blivit ådagalagt. Denna förutsättning syntes lättast kunna vinnas, därigenom att kommunala skolor av den ifrågavarande typen finge komma till stånd.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 18 februari 1927 vid framläggande inför Kungl. Maj:t av förslag till omorganisation av det högre skolväsendet m. m. erinrade föredragande departementschefen om de sålunda framkomna tankarna på inrättandet av kommunala högre flickskolor. För egen del uttalar sig departementschefen i denna fråga på följande sätt (sid. 148):

»Under diskussionen om skolkommissionens betänkande har, som nämnts, fråga uppstått om inrättande av kommunala högre flickskolor. Förslaget synes mig ur flera synpunkter värt att tagas i övervägande. Dess realiserande skulle onekligen undanröja vissa olägenheter, som äro förbundna med den nuvarande flickskolorganisationen. Jag finner uppslaget hava det värde, att en ytterligare utredning i frågan torde böra äga rum.

Då emellertid förslag i detta avseende blivit framställt, anser jag mig böra påpeka, att om en organisation med kommunala flickskolor kommer till stånd, densamma i stor utsträckning måste bliva överensstämmande med de kommunala mellanskolornas. Ifrågavarande skolor böra alltså bygga på genomgången 6-årig folkskola, och kommunen skall ansvara för skolans bestånd samt besluta om dess ekonomiska förhållanden. I fråga om lärarpersonalens anställning, avlöningsförmåner m. m. borde i huvudsak gälla vad i sådant hänseende är stadgat för kommunal mellanskola, varvid dock bör övervägas, huruvida ej särskilda bestämmelser för tryggande av ett visst antal kvinnliga lärare äro erforderliga. För inträde i skolan skulle som antytts förutsättas kunskaper, motsvarande dem, som inhämtas i någon av folkskolans huvudformer. Skolan borde omfatta fem eller sex årsklasser, och statsbidrag borde utgå med samma belopp och efter i huvudsak samma grunder, som nu gälla i fråga om kommunal mellanskola.»

Under behandlingen inom riksdagen av nyssberörda organisationsförslag återupptogs frågan om kommunala flickskolor i de motioner, som väcktes inom första kammaren av herr Möller m. fl. (nr 254) och inom andra kammaren av herr P. A. Hansson m. fl. (nr 417). Motionärerna framhålla där, att de icke ansåge sig böra ifrågasätta, att staten upprättade läroanstalter av samma

typ som den nuvarande privata flickskolan. Däremot syntes det under vissa betingelser lämpligt, att staten lämnade sin medverkan till att offentliga läroanstalter med väsentligen samma bildningsmål kunde komma till stånd. Den ändamålsenligaste formen härför vore den i propositionen anvisade, ekonomisk samverkan mellan stat och kommun vid anordnande av kommunala flickskolor. I väsentlig anslutning till den principiella ståndpunkt departementschefen intagit till denna fråga, kunde dylik läroanstalt organiseras såsom en femårig skola, byggande på den sexklassiga folkskolans sjätte klass. Med hänsyn till vad under utredningsarbetet framkommit, kunde en så organiserad flickskola väntas leda fram till i huvudsak det bildningsmål, som realskolan avsåge att bibringa, och den nuvarande flickskolan tillkommande friheten från avgångsexamen kunde upprätthållas. Därest den privata flickskolan efter hand ersattes med läroanstalter av denna typ, skulle tre var för sig betydelsefulla förmåner uppnås. Bottenskoleprincipen skulle kunna vinna tillämpning även på detta undervisningsområde. Vidare skulle terminsavgifterna komma att bortfalla eller i varje fall avsevärt begränsas. Och slutligen skulle lärarpersonalen erhålla en rättsligt tryggad ställning.

En granskning av de författningsbestämmelser, fortfara motionärerna, som nu gällde i fråga om den kommunala mellanskolan, gåve vid handen, att desamma i all huvudsak kunde tillämpas även på den kommunala flickskolan. De enda punkter, där avvikelse borde ske, vore följande. Biträdande föreståndarinna syntes icke erforderlig i det fall, att rektorsbefattningen hade kvinnlig innehavare. Då skolan skulle omfatta fem årsklasser, syntes minimiantalet lärjungar böra fastställas till 40 mot mellanskolans 32 och av samma anledning statsbidraget utgå med 14 000 kronor (mellanskolan 11 200 kronor). Jämväl syntes det skäligt, att det särskilda understödet till undervisning i huslig ekonomi kunde utgå med 1 000 kronor för år (mellanskolan 600 kronor).

Å andra sidan, påpeka motionärerna, borde icke lämnas alldeles obegränsad rätt att anordna skolor av här ifrågavarande typ. Redan i fråga om den kommunala mellanskolan vore för närvarande stadgat, att om en eller flera kommunala mellanskolor funnes inom ett skolområde, det skulle bero av Kungl. Maj:ts avgörande, huruvida statsunderstöd finge utgå till flera sådana skolor inom området. Då det gällde upprättande av kommunal flickskola, bleve det nödvändigt att beakta förefintliga utbildningsmöjligheter dels inom ortens allmänna statsläroverk, dels inom eventuellt redan existerande kommunala mellanskolor. Och understödjandet av kommunal flickskola borde städse förbindas med en motsvarande begränsning i de statsunderstödda flickskolornas antal inom vederbörande stad. I motsatt fall skulle uppenbarligen det allmännas utgifter för här förevarande undervisningsändamål löpa risk att över hövan växa.

Motionärerna hemställde slutligen, att anslag för understöd åt kommunala flickskolor måtte upptagas redan i riksstaten för budgetåret 1927—1928.

I detta sammanhang bör även erinras om en av fröken Hesselgren vid 1927 års riksdag väckt motion (I: 252), med vilken en av herr Almqvist m. fl. vid samma riksdag väckt motion (II: 399) överensstämmer i avseende på innebör-

den. Även om dessa motioner icke omedelbart beröra den kommunala flickskolan, måste de dock på grund av i dem gjorda uttalanden anses i viss mån beröra denna skolas ställning i skolsystemet.

Vad som sålunda föreslagits vann väl ej helt riksdagens gillande men föranledde dock ett positivt beslut. I den skrivelse (nr 262), däri riksdagen anmält sina beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande en ny skolorganisation, har riksdagen förklarat sig anse, att den kvinnliga ungdomens högre undervisning i vida större utsträckning än för närvarande kunde äga rum i läroanstalter av samskolenatur, men framhåller, att härav ingalunda följde, att riksdagen ansåge ifrågavarande behov genom denna anordning vara i erforderlig mån tillgodosett. Vid sidan av de studiemål, som realskol- och studentexamina representerade, komme, säger riksdagen, säkerligen för flickornas vidkommande även för framtiden att fortbestå de mera allmänna bildningsmål, som i vårt land av ålder företrätts av de högre flickskolorna. Hittills hade den härpå inriktade undervisningen varit så gott som uteslutande överlämnad åt privatläroverken. Riksdagen utginge ifrån att behovet av särskilt för flickor avsedda läroanstalter komme att fortfarande tillgodoses, utan att staten övertoge hela kostnaden härför.

Vissa betydande olägenheter vore emellertid enligt riksdagens mening förbundna med den hittills förefintliga ordningen i avseende på den speciella flickundervisningen. Departementschefen hade i sitt yttrande till statsrådsprotokollet pekat härpå och angivit en anordning, som skulle i väsentlig mån undanröja ifrågavarande olägenheter, nämligen inrättandet av kommunala flickskolor — en tanke, som ju upptagits även i de förut omnämnda motionerna.

Riksdagen förklarar sig finna de sålunda framkomna förslagen synnerligen beaktansvärda. Särskilda fördelar ansåge riksdagen den kommunala flickskolan erbjuda därutinnan, att densamma skulle väsentligt medverka till ett nedbringande av kostnaderna för den kvinnliga ungdomens utbildning och därigenom bidraga att göra nämnda skolform tillgänglig även för flickor ur ekonomiskt svagare hem.

Mot en tillämpning i huvudsak av de allmänna grundlinjer för den kommunala flickskolans organisation m. m., som angivits såväl av departementschefen som av motionärerna, har riksdagen förklarat sig intet hava att erinra. Riksdagen ville emellertid framhålla, att, i anslutning till vad riksdagen beslutit beträffande kommunala mellanskolor, såsom villkor för utgående av statsbidrag till kommunal flickskola borde stadgas, att lärjungeantalet i skolan skulle uppgå till minst 10 i medeltal för klass. Riksdagen ansåge sig emellertid icke böra nu fatta definitivt beslut om dylika läroanstalters inrättande och anslå medel för ändamålet. Däremot syntes det riksdagen lämpligt att hos Kungl. Maj:t hemställa om framläggande för 1928 års riksdag av förslag om inrättande av kommunala flickskolor.

I överensstämmelse med detta riksdagens beslut har Kungl. Maj:t anbefallt de sakkunniga att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag om inrättande av kommunala flickskolor.

De sakkunniga hava så utförligt som här skett redogjort för de uttalanden i förevarande fråga, som från olika håll gjorts, samt för det sammanhang, vari detta skett, emedan dessa uttalanden måste anses vägledande för det förslag, som de sakkunniga hava att avgiva, och därjämte äro belysande för den uppfattning i här ifrågavarande spörsmål, som torde hava legat bakom de framkomna förslagen. Vid en granskning av dessa uttalanden kan man nämligen enligt de sakkunnigas mening tydligt urskilja två bestämda riktlinjer i fråga om den föreslagna kommunala flickskolan. Den ena av dessa riktlinjer avser närmast de motiv, som legat bakom tanken på upprättandet av läroanstalter av dylik art, och visar, att huvudmotivet varit övertygelsen om att den bildningstyp, som representeras av den nuvarande högre flickskolan, även för framtiden har ett bestämt berättigande, samt önskan att se densamma bevarad, låt vara i en form, som något avviker från den hävdvunna. Den andra riktlinjen avser den kommunala flickskolans ställning såväl i allmänhet i skolsystemet som ock i ekonomiskt-administrativt avseende samt anvisar den kommunala mellanskolan såsom förebild för nämnda skolform i nu angivna hänseenden.

Såsom framgår av vad riksdagen i sin omförmälda skrivelse anfört samt av det beslut, som i anledning därav fattats av Kungl. Maj:t, har det ålegat de sakkunniga att med utgångspunkt från de uttalanden, som gjorts eller godtagits av riksdagen, utarbeta förslag i fråga om organisation av kommunala flickskolor. Resultatet av den utredning, som de sakkunniga nu företagit, utgöres av de förslag till stadga för kommunala flickskolor, till undervisningsplan för dylika skolor ävensom till kungörelse angående avlöning åt lärare vid kommunal flickskola samt statsbidrag till sådan skola, vilka innefattas i de sakkunnigas betänkande.

I enlighet med de direktiv, som på sätt förut angivits varit vägledande för de sakkunnigas utredningsarbete, har detta arbete åsyftat att med den kommunala mellanskolan som förebild i ovan angivna avseenden utforma en skoltyp, som syftar till väsentligen samma art av studiemål som den åttaklassiga högre flickskolan. Huru detta enligt de sakkunnigas mening skulle med hänsyn till nuvarande tidsförhållanden kunna och böra ske, framgår närmare av det förslag till stadga för kommunala flickskolor och till undervisningsplan för dessa skolor, som här nedan framlägges.

I.

Förslag till

Stadga för kommunala flickskolor.

KAP. I.

Kommunala flickskolans ändamål och allmänna anordning.

§ 1.

Kommunal flickskola har, såsom överbyggnad till den egentliga folkskolan, till ändamål att bereda kvinnliga lärjungar, som genomgått folkskola, anordnad enligt någon av denna skolas A- eller B-former och omfattande minst sexårig lärokurs, eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta ett högre mått av allmän medborgerlig bildning med hänsyn tagen till den kvinnliga ungdomens egenart och att därvid tillika i större eller mindre utsträckning förbereda lärjungarna för praktisk verksamhet, särskilt inom hemmets område.

§ 2.

Kommunal flickskola skall, efter Kungl. Maj:ts bestämmande i varje särskilt fall, omfatta antingen sex eller ock fem ettåriga klasser.

Inom de två högsta klasserna av sexårig flickskola samt inom den högsta klassen av femårig flickskola anordnas undervisningen, på sätt undervisningsplanen närmare angiver, antingen på både en teoretisk och en praktisk utbildningslinje eller på endera av dessa linjer. Vid skola, där praktisk linje är upprättad, skall å denna beredas tillfälle till undervisning, utom i andra ämnen, vilka undervisningsplanen närmare angiver, i minst tre av de på sagda plan upptagna praktiskt husliga ämnena eller i två av dessa ämnen jämte samtliga de å samma plan upptagna handelsämnena.

Årsklass må, i mån av behov och efter vad därom är särskilt stadgat, kunna uppdelas i klassavdelningar eller, på sätt undervisningsplanen närmare angiver, i mindre grupper.

§ 3.

Kommunal flickskola må upprättas av skolområde, bestående av ett eller flera skoldistrikt, eller, efter Kungl. Maj:ts beprövande, av annan kommunal samfällighet eller förening av flera sådana.

§ 4.

1. För varje kommunal flickskola skall Kungl. Maj:t fastställa reglemente. Förslag till sådant reglemente upprättas av skolstyrelsen eller, där sådan ännu icke blivit utsedd, av interimsstyrelse för skolan samt ingives till skolöverstyrelsen, som har att efter granskning överlämna detsamma till Kungl. Maj:t och tillika yttra sig över, huruvida den skola, som avses, är behövlig för orten ävensom om förutsättningar i övrigt förefinnas för densamma. Härvid skall särskild hänsyn tagas till huruvida förut å orten finnes statsunderstödd högre flick- eller samskola, kommunal flickskola, kommunal mellanskola eller statslärоverk med tillträde för flickor å realskolans stadium.

2. Reglementet skall innehålla bestämmelser dels om skolområdets omfattning och om den korporation, som har att ansvara för skolans bestånd och besluta om dess ekonomiska förhållanden, dels om val av ledamöter och suppleanter i dess styrelse, dels ock om skolans organisation med avseende på antalet årsklasser samt undervisningens fördelning på olika linjer ävensom bestämmelser, som i övrigt kunna erfordras angående arbetet i och ledningen av skolan.

3. Det tillkommer skolöverstyrelsen att giva närmare föreskrifter om de uppgifter, som böra lämnas av skola, vilken önskar bliva erkänd såsom kommunal flickskola.

KAP. II.

Tillsyn och styrelse.

§ 5.

1. Kommunal flickskola skall stå under inseende av skolöverstyrelsen samt vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

2. Överstyrelsen skall för varje skola förordna en inspektor, vilken icke må vara ledamot av skolstyrelsen.

§ 6.

1. För kommunal flickskola skall finnas en styrelse, bestående av minst fyra valda ledamöter samt dessutom av skolans rektor och biträdande föreståndarinna, därest sådan är jämlikt § 32 mom. 2 anställd vid skolan. I styrelsen skola finnas minst tre kvinnliga ledamöter. Suppleanter, därav minst två kvinnliga, utses till halva antalet mot ledamöterna eller, då dessas antal icke är jämnt, till det antal, som är närmast över hälften.

2. Erforderliga föreskrifter om styrelsens sammansättning och om valbarhet till ledamot av styrelsen, om den tid valet skall avse och om sättet, huru det skall försiggå, meddelas i skolans reglemente.

3. Styrelsen utser för varje kalenderår inom sig bland de valda ledamöterna ordförande och vice ordförande samt inom eller utom styrelsen kassaförvaltare. Sekreterare är, så vitt ej i skolans reglemente annorlunda bestämmes, skolans tjänstgörande rektor.

4. Till styrelsesammanträde för behandling av frågor, som röra lärjungarnas hälsotillstånd och sundhetsförhållanden vid skolan, skall även skolans läkare kallas och äger han därvid att i styrelsens överläggningar och beslut deltaga.

§ 7.

1. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden, då denne finner sådant nödigt eller då skolans rektor därom anhåller eller då minst två andra ledamöter därom göra framställning.

2. Styrelsen är beslutmässig, om flera än hälften av dess medlemmar äro tillstädes, dock att beslut om tillsättning av ordinarie ämneslärare eller om disciplinär åtgärd mot lärare icke må fattas, med mindre styrelsen är fulltalig.

Avser beslut, som nu nämnts, tjänstgörande rektor, äger han icke att i ärendets behandling deltaga. Samma gäller i motsvarande fall om biträdande föreståndarinna.

3. Inspektor skall underrättas om styrelsens sammanträden och äga deltaga i dess överläggningar men ej i dess beslut.

4. Val av ordförande och vice ordförande samt, där så äskas, övriga val ske med slutna sedlar, varvid lotten skiljer mellan dem, som erhållit lika antal röster.

Omröstning sker i övrigt öppet. Varje röstande tillkommer en röst. Äro rösterna lika delade, gäller den mening ordföranden biträder.

5. Vid styrelsens sammanträde föres protokoll, vilket justeras vid nästa sammanträde; dock kan, särskilt för varje gång, uppdragas åt två eller flera av styrelsens ledamöter att jämte ordföranden verkställa justeringen.

6. Ordföranden övervakar, att kassaförvaltaren, i enlighet med de föreskrifter styrelsen meddelat, sköter skolans räkenskaper samt handhar de medel, som stå till styrelsens förfogande.

§ 8.

1. Styrelsen skall hava sorgfällig vård om skolan, söka främja dess verksamhet och tillvarataga dess intressen samt tillse, att skolan fyller sitt i § 1 angivna ändamål.

2. Skolstyrelsens ledamöter böra genom besök i skolan och åhörande av undervisningen skaffa sig kännedom om skolans verksamhet, lärares och lärjungars förhållanden samt om skolans byggnader och andra skolans tillhörigheter och, om giltig anledning föreligger till anmärkning, därom göra anmälan till skolans styrelse.

3. Minst en gång under varje läsår skall styrelsen sammanträda med lärarpersonalen vid skolan för att överlägga om skolans yttre och inre angelägenheter.

§ 9.

1. Senast inom fjorton dagar efter därom fattat beslut skall till skolöverstyrelsen och skolans inspektor insändas protokollsutdrag angående upprättandet av ny klassavdelning eller lärjungegrupp, tillsättning eller förordnande av

befattningshavare, angående av skolstyrelsen beviljad tjänstledighet eller av annan anledning inträffad ledighet i fråga om tjänst samt angående befattningshavare tilldelad föreställning och varning, avstängning eller skiljande från befattningen.

2. Då lärare första gången erhållit anställning vid kommunal flickskola, skall skolans styrelse snarast möjligt därefter till skolöverstyrelsen insända bestyrkta avskrifter av hans examens- och tjänstgöringsbetyg.

3. Snarast möjligt efter läsårets början skall till skolöverstyrelsen och skolans inspektor insändas skolans arbetsordning, uppgift å skolans rektor och övriga lärare samt förteckning över lärjungarna.

I god tid före årsavslutningen skall till överstyrelsen insändas underrättelse om tiden för densamma samt om tid för inträdesprövningarna.

§ 10.

1. Ändring i skolstyrelsens beslut i fråga om lärjunges förvisning från skolan, tillsättning eller entledigande av ordinarie lärare, rektor eller biträdande föreståndarinna, tjänstledighet för sådan befattningshavare, honom meddelad föreställning och varning, hans skiljande från befattningen för viss tid eller honom ådömd avstängning från tjänstens utövning må sökas hos skolöverstyrelsen genom besvär, vilka skola ingivas i ärende angående tillsättning av ordinarie ämneslärare eller rektor senast å trettionde dagen från den dag, då beslutet blivit kungjort i den tidning, vari officiella meddelanden införas, samt i övriga fall senast å trettionde dagen från bevisligen erhållen del av beslutet; skolande av klaganden anmälan om besvärs anförande göras hos skolstyrelsen före besvärstidens utgång, vid äventyr att besvären eljest icke upptagas till prövning.

2. Angående besvär över skolstyrelsens beslut i andra frågor än dem, som omförmälas i mom. 1 av denna §, skall vad i lag och författning finnes stadgat om besvär över skolråds beslut äga motsvarande tillämpning, dock att besvärstiden räknas från den dag, då beslutet anslagits hos styrelsen eller genom utdrag av protokollet bevisligen delgivits klaganden, den dagen likväl oräknad.

3. Med avseende på besvär över skolöverstyrelsens beslut gäller vad därom är stadgat i den för skolöverstyrelsen gällande instruktionen.

KAP. III.

Undervisning och uppfostran.

§ 11.

1. I den kommunala flickskolan meddelas undervisning i den ordning och med de inskränkningar, som i mom. 3)—7) av denna § samt i skolans undervisningsplaner angivas, i följande ämnen:

a. *å det gemensamma, lägre stadiet* (de fyra lägre klasserna):

teoretiska ämnen: kristendom, modersmålet, tyska, engelska, franska, historia med samhällslära, geografi, matematik, biologi samt fysik och kemi;

praktiska ämnen: teckning, slöjd samt hushållsgöromål;
övningsämnen: musik samt gymnastik med lek och idrott;

b. *å det övre stadiets teoretiska linje:*

teoretiska ämnen: kristendom, modersmålet, tyska, engelska, franska, historia med samhällslära, geografi, psykologi, matematik, biologi, hälsolära, fysik och kemi samt ekonomilära;
praktiska ämnen: teckning, slöjd samt, i sexårig skola, hushållsgöromål;
övningsämnen: musik samt gymnastik med lek och idrott;

c. *å det övre stadiets praktiska linje:*

teoretiska ämnen: kristendom, modersmålet, ett främmande språk, historia med samhällslära, hälsolära samt ekonomilära;
praktiska ämnen: a) praktiskt husliga ämnen: sömnad, vävning, hushållsgöromål, barnavård samt trädgårdsskötsel; b) handelsämnen: affärskorrespondens, bokföring m. m., handelslära och handelsrätt samt näringsgeografi; ävensom c) teckning;
övningsämnen: musik samt gymnastik med lek och idrott.

2. Timplaner och kursfördelningar angivas i undervisningsplanerna. Där på grund av särskilda förhållanden så kan anses önskvärt, kunna mindre avvikelser i timplanen efter prövning av lärarkollegiet göras, varvid emellertid skall iakttagas, att det enligt timplanen för varje klass bestämda antalet undervisningstimmar i veckan icke minskas med mer än två timmar och i intet fall ökas. De i undervisningsplanen ingående kursplanerna skola tjäna till huvudsaklig ledning vid undervisningen.

3. Vid varje särskild skola äger skolöverstyrelsen att efter förslag av skolans styrelse bestämma, huruvida engelska eller franska skall inträda som andra resp. tredje främmande språk.

4. Inom skolans fyra lägsta klasser äro lärjungarna skyldiga att med i mom. 6 här nedan angivna inskränkningar deltaga i undervisningen i samtliga å dessa klassers timplan upptagna undervisningsämnen.

5. Inom den sexåriga skolans två högsta klasser och den femåriga skolans högsta klass skall lärjunge deltaga

å den *teoretiska* linjen i undervisningen i de på timplanen för linjen såsom fasta angivna teoretiska ämnena, nämligen: modersmålet, historia med samhällslära, ett främmande språk samt hälsolära resp. ekonomilära, dessutom i kristendom, på sätt därom i undervisningsplanen är särskilt angivet, samt, med här nedan i mom. 6 angivna inskränkningar, i teckning, slöjd, hushållsgöromål, musik och gymnastik med lek och idrott, varutöver lärjungen skall efter fritt val deltaga i undervisningen i ytterligare tre av de på timplanen för de båda högsta klasserna upptagna teoretiska ämnena; samt

å den *praktiska* linjen i undervisningen i de på timplanen för linjen såsom fasta angivna teoretiska ämnena, nämligen: modersmålet, historia med samhällslära, ett främmande språk samt hälsolära resp. ekonomilära, dessutom i kristendom, på sätt därom i undervisningsplanen är särskilt angivet, samt i teckning ävensom, med här nedan i mom. 6 angivna inskränkningar, i musik

samt i gymnastik med lek och idrott, varutöver lärjungen skall efter fritt val deltaga i undervisningen i två praktiskt husliga ämnen eller i samtliga de på samma plan upptagna handelsämnena. Lärjunge å den praktiska linjen, som på grund av dylikt val icke deltager i undervisningen i sömnad eller i hushållsgöromål, är skyldig att deltaga i mindre kurser i dessa ämnen, motsvarande undervisningen i slöjd och i hushållsgöromål å den teoretiska linjen.

6. Deltagandet i undervisningen i det främmande språk, som inträder i fjärde klassen, är i denna klass frivilligt.

Lärjunge, som saknar förutsättningar för deltagande i undervisningen i musik, må befrias därifrån och lärjunge, som vid företagen läkarundersökning befinnes ej böra deltaga i undervisningen i gymnastik med lek och idrott, skall därifrån fritagas. Därjämte må rektor, då giltiga skäl därtill föreligga, kunna medgiva lärjunge å den teoretiska linjen befrielse från undervisningen i ett av ämnena teckning, slöjd och hushållsgöromål.

7. Undervisning i sådant ämne på timplanen, som kan fritt tillväljas, anordnas, därest icke skolstyrelsen annorlunda bestämmer, endast såvida sammanlagt minst fem lärjungar i klassen anmält sig till deltagande däri.

8. Före den 15 april skall lärjunge i skolans fjärde klass med företeende av målsmans skriftliga medgivande till rektor lämna uppgift såväl om val av linje som å de ämnen, i vilka hon med hänsyn till här ovan givna bestämmelser önskar deltaga under närmast följande läsår.

§ 12.

1. Vid undervisningen skall i första hand tillses, att den harmoniska utvecklingen av lärjungarnas anlag och förmögenheter icke må stå tillbaka för inhämtandet av minneskunskaper. Med noggrant aktgivande på de särskilda lärjungarnas krafter bör läraren därför bemöda sig att låta lärjungarnas fortgående kunskapsförvärv syfta till att främja utvecklingen av deras förmåga att självverksamt tillägna sig, ordna och använda vad de vid undervisningen inhämta.

I möjligaste mån skall arbetet i skolan taga hänsyn till den kvinnliga ungdomens egenart och till den övergångsålder, i vilken skolans lärjungar befinna sig, samt söka i fråga om både undervisning och uppfostran tillgodose det växande behov av självständighet, som är för denna ålder utmärkande.

2. I samtliga klasser bör i möjligaste mån åt undervisningen givas formen av efter lärjungarnas krafter avpassade sammanhängande arbetsuppgifter, ägnade att väcka lärjungarnas arbetshåg och öva dem i arbete på egen hand.

Då vid klassundervisning den frågande undervisningsformen användes, må denna i främsta rummet avse att sätta lärjungarna i tillfälle att ådagalägga, i vad mån de förmå göra bruk av den kunskap de inhämtat och med utgångspunkt från denna förvärva ytterligare kunskap.

I de två högsta klasserna i sexårig skola och i femte klassen i femårig skola skall varje lärjunge, vid sidan av den undervisning, som avser hel klass eller avdelning därav, och de hemuppgifter, som i samband därmed kunna förekomma, i minst ett av de ämnen, i vilka hon erhåller undervisning, utföra enskilt

arbete. Uppgift för dylikt arbete må lärjunge fritt välja bland flera av ämneskonferensen på förslag av vederbörande lärare efter samråd med lärjungarna förelagda uppgifter. Därvid bör dock i möjligaste mån tillses, att det enskilda arbetet blir mera omfattande för de lärjungar, för vilka antalet veckotimmar i de i § 11 omförmälda fasta och fritt valda ämnena är jämförelsevis begränsat.

Vid bestämmande av vitsord för lärjunges framsteg inom visst ämne skall, därest i detta ingår enskilt arbete, hänsyn tagas härtill.

Där förhållandena sådant medgiva och ämnets beskaffenhet så tillåter, bör arbetet i samtliga klasser i större eller mindre utsträckning jämväl så anordnas, att grupper av flera eller färre lärjungar få sig gemensamma studieuppgifter förelagda. Därvid bör av läraren tillses, att även den svagare och mera ensidigt utrustade lärjungen får en uppgift, som kan motsvara hennes särskilda begåvning och intresse. Överhuvud böra de gemensamma arbetsuppgifterna väljas så, att de kunna verka uppfostrande på lärjungarnas ansvars- och gemensamhetskänsla och därmed också främja deras utveckling i sedligt och socialt avseende.

3. För utrönande och bedömande av lärjungarnas framsteg i kunskaper och av deras personliga utveckling bör läraren i främsta rummet stödja sig på de vittnesbörd lärjungarnas dagliga arbete i dess jämna förlopp därom avlägger samt överhuvud på de erfarenheter han under sitt samarbete med lärjungarna kan göra. Följaktligen böra mer eller mindre konstlade åtgärder i kontrollsyfte, såsom skriftliga förhörsfrågor, undvikas, i den mån de kunna vara ägnade att verka förryckande på lärjungarnas arbete eller innebära en frestelse för dem att vid sina studier lägga allt för stor vikt vid inlärandet av rena minneskunskaper. Vid de prövningar, som kunna komma att anställas, bör tillses, att uppgifterna väljas så, att lärjungarna bliva i tillfälle att ådagalägga sin förmåga att åstadkomma en längre sammanhängande framställning eller att på egen hand utföra ett arbete. Ett allt för sönderstyckande frågeförfarande med mer eller mindre ofullgångna svar bör här liksom vid undervisningen i övrigt undvikas.

4. De arbetsuppgifter, som föresättas lärjungarna, böra underkastas den förberedande behandling, som graden av lärjungarnas utveckling samt de särskilda uppgifterna på grund av sin natur göra erforderlig. I varje fall bör en dylik förberedelse väsentligen avse att anvisa lärjungarna utgångspunkter och medel att på egen hand söka arbeta sig fram till ökat vetande. Då hemarbete förekommer, bör detta för varje gång koncentreras till ett fåtal ämnen.

5. För att icke arbetets resultat må äventyras, bör noga tillses, att vid tillämpningen av de här ovan lämnade anvisningarna i fråga om arbetssättet och därmed sammanhängande förhållanden de nödiga förutsättningarna i fråga om organisation, lärarkrafter, lokaler och deras utrustning äro för handen.

6. Undervisningen bör anknyta till de i folkskolan inhämtade kunskaperna men må icke onödigtvis uppehålla sig vid ett återupprepande av sådant, som lärjungarna där inhämtat.

7. Nödig begränsning bör iakttagas, så att tillräcklig tid vinnes för läro-

innehållets grundliga genomarbetande och så, att lärjungarna få tillfälle att tillägna sig säkra och bestämda kunskaper. Undervisningen bör i sådant syfte samla sig kring väsentliga stycken av varje ämne samt eftersträva, att en förbindelse mellan samhöriga delar av kursen kommer till stånd. De olika ämnena böra planmässigt och ingående förbindas med varandra, så att läroinnehållets olika delar, enligt den samhörighet de kunna äga, komma att stödja varandra och så att ett tidsödande och obehövligt återtagande av desamma inom de olika ämnena förebygges.

Undervisningen i ett och samma ämne må endast i undantagsfall uppdelas på flera lärare. Framför allt i skolans lägre klasser bör undervisningen i med varandra sammanhörande ämnen anförtros åt en och samme lärare. I den mån hänsyn till de olika ämnenas krav på fackkunskaper hos läraren sådant medgiver och övriga omständigheter tillåta, böra samma lärare, så långt möjligt och lämpligt är, leda lärjungens studier under flera skolår i följd.

Vid arbetsordningens uppgörande tillses, att de undervisningstimmar, som anslås åt de olika ämnena, på lämpligt sätt sammanhållas, så att en för undervisningen menlig splittring undvikes. För att åt de särskilda ämnena allt efter deras inbördes sammanhang bereda samlad tid, bör i skola med praktisk linje och även i övrigt, där så finnes lämpligt, anordnas s. k. periodläsning.

8. Allt efter som den vetenskapliga utvecklingen och andra förhållanden medföra, att vid undervisningen i skolan nytt läroinnehåll tillföres ett läroämne eller nya synpunkter därvid anläggas, bör, till förebyggande av för stark anhopning av lärostoff, sorgfälligt tillses, att en lämplig utskiftning mellan äldre och yngre delar av läroinnehållet äger rum. Av särskild vikt är, att vad som här sagts vinner tillämpning även med avseende på de vid undervisningen använda läroböckerna.

9. De skriftliga arbetena böra sättas i närmaste samband med den muntliga undervisningen och i första hand åsyfta att utveckla lärjungarnas förmåga att behärska och använda den vunna kunskapen. Där så utan men för ämnet kan ske och anordningen av undervisningen i övrigt så medgiver, böra nämnda arbeten utföras i skolan.

10. De uti denna stadga eller eljest meddelade bestämmelser angående undervisningen liksom de kursfördelningar, som till huvudsaklig ledning äro densamma bifogade, må dock icke betaga den enskilde läraren rätten att — i den mån sådant kan ske utan men för samarbetet med övriga lärare och utan att målet för undervisningen förryckes — giva sitt arbete den planläggning, som han kan finna mest ändamålsenlig för att kunna fullfölja sin uppgift som undervisare och uppfostrare.

§ 13.

Läro- och läseböcker bestämmas av skolöverstyrelsen, sedan rektor efter hörande av vederbörande ämneskonferens avgivit förslag i ämnet och skolans styrelse däröver yttrat sig. Ombyte av sådana böcker bör ske med varsamhet och jämväl med avseende fäst vid de utgifter för lärjungarna, som därav föranledas, samt i varje fall först när verkligt behov därav gör sig gällande.

I fråga om läro- och läseböcker bör tillses, att deras utstyrsel med avseende på papper, tryck och avbildningar motsvarar de fordringar, som en omsorgsfull vård av lärjungarnas synsinne påkallar. Detsamma gäller i tillämpliga delar övrig vid undervisningen använd materiell.

§ 14.

1. Lärjunge skall, såvitt giltigt förfall ej blivit i vederbörlig ordning anmält, på bestämda lärotider infinna sig i skolan samt med uppmärksamhet, flit och noggrannhet deltaga i undervisningen.

2. Hindras lärjunge av sjukdom eller annat giltigt förfall att besöka skolan, är målsman pliktig att ofördröjligen därom göra anmälan.

Om lärjunge av annan giltig orsak behöver ledighet från undervisningen, må sådan ledighet efter prövning av förekommande omständigheter kunna av rektor beviljas.

3. Lärjunge skall såväl inom som utom skolan visa lydnad för allmän lag och fastställd ordning.

För sina lärare skall lärjunge visa aktning samt fogligt och utan gensägelse mottaga deras föreskrifter, förmaningar och bestraffningar.

Med varandra skola lärjungarna leva i fördragsamhet och sämja.

4. Brister lärjunge i sina åligganden, skall hon i mån av förseelsens beskaffenhet vara underkastad förmaning, varning eller annan lämplig bestraffning enligt de närmare bestämmelser, som må vara införda i skolans reglemente. Strängare bestraffning må, därest skolans rektor är manlig, ifrågakomma först efter samråd med biträdande föreståndarinnan.

Kroppslig bestraffning eller kränkande och sårande behandling må under inga förhållanden förekomma.

5. Lärjunge, som ej låter sig rätta av tilldelad tillrättavisning eller som gör sig skyldig till svårare förseelse eller visar sig ovärdig att vid skolan åtnjuta undervisning, må av rektor, sedan denne inhämtat kollegiets mening, anmälas hos skolstyrelsen, som har att besluta om lämplig bestraffning. Då giltigt skäl prövas därtill föreligga, må styrelsen, efter det målsman fått tillfälle att skriftligen yttra sig, för viss tid eller för alltid skilja den felande från skolan. Från den dag, då styrelsens beslut om dylik förvisning blivit träffat, må lärjungen tills vidare icke begagna sig av undervisningen vid skolan.

§ 15.

1. För att lärjungarna må fostras till en sund kamrat- och medborgaranda, böra de inom alla klasser erhålla tillfälle att deltaga i övervakandet av samlivet i skolan och upprätthållandet av ordningen inom densamma.

2. I sådant syfte kan vara lämpligt, att inom varje klass eller avdelning därav lärjungarna inför klassföreståndaren för varje läsår utse en nämnd, bestående av ett lämpligt antal av klassens lärjungar. Inom var och en av skolans tre högsta klasser utser dess klassnämnd inför rektor inom sig två lärjungar att som medlemmar ingå i en för skolans samtliga lärjungar gemensam

förtroendenämnd. Dessa nämnder välja inom sig ordförande och övriga funktionärer på sätt i skolans reglemente finnes närmare angivet.

Det tillkommer förtroendenämnden att lämna rektor det biträde han vid överinseendet av lärjungarnas samliv samt vid upprätthållandet av skolans ordning kan påkalla. I sådant syfte skall nämnden uppgöra och till rektor för fastställelse av kollegiet överlämna förslag till ordningsföreskrifter för skolan samt i övrigt fullgöra vad i reglementet härom närmare angives eller av rektor bestämmes.

Det tillkommer klassnämnden att såsom biträde åt klassföreståndaren sörja för att god ordning och värdigt skick upprätthållas bland klassens lärjungar, att åt klassen upplåtna lokaler och i dessa befintlig möbelutrustning hållas i snyggt och ordentligt skick samt att den till bruk av lärjungarna upplåtna undervisningsmateriellen väl vårdas och på föreskrivet sätt förvaras, ävensom att i övrigt fullgöra de åligganden, som enligt skolans reglemente eller rektors bestämmande tillhöra nämnden.

3. Då lärjunge gjort sig skyldig till fel eller förseelse, bör, där så befinnes lämpligt, frågan hänskjutas allt efter förhållandena till vederbörande klassnämnd eller skolans förtroendenämnd antingen för förberedande behandling eller för slutligt avgörande.

4. Därest i visst fall någon jämkning i den här angivna formen för självstyrelse eller annan form för densamma skulle befinnas lämplig, må kollegiet därom äga att fatta beslut.

5. Under skolans ledning bör, då förutsättningar därtill finnas, tillfälle beredas lärjungarna att till ömsesidig förkovran organisera sig till sammanslutningar för kamratliga eller sociala ändamål såsom läse- eller arbetscirklar, föreningar, leklag eller andra dylika former för sund ungdomsrörelse.

§ 16.

1. Skolan bör såväl genom sitt undervisande som ock sitt uppfostrande arbete söka göra lärjungarna förtrogna med hemmets och hemlivets betydelse samt med kvinnans ställning och uppgift inom hemmet och samhället och i samband därmed väcka deras ansvarskänsla inför de förpliktelser, som därur härflyta.

2. Anvisningar böra lämnas lärjungarna om ett lämpligt sätt att använda den från skolans arbete lediga tiden, varvid deras uppmärksamhet särskilt bör fästas vid de andligen och kroppsligen nedbrytande verkningar, som kunna uppkomma till följd av ett till överdrift gånget nöjesliv, i synnerhet om detta förlägges till en tid, som bör vara ägnad åt nattvilan.

3. I samband härmed och överhuvud så ofta tillfälle därtill yppar sig, böra lärjungarna erinras om vikten av en god ekonomisk hushållning och nödvändigheten av att iakttaga sparsamhet.

4. Lärjungarna böra vänjas vid att klokt använda sina krafter och i de fall, då anledning därtill gives, erinras om de vådor, som jämväl en för långt

driven arbetsiver eller missriktad månhet i fråga om studiearbetet kan medföra för en sund kropps- och själsutveckling.

§ 17.

1. Arbetet i skolan bör i sin helhet anordnas och utföras med sorgfällig hänsyn till lärjungarnas hälsa och fysiska förutsättningar. Därvid böra särskilt vidtagas åtgärder för att hos dem främja en sund kroppsutveckling samt förebygga överansträngning och andra på deras välbefinnande menligt inverkande omständigheter.

2. Vid uppgörandet av arbetsordningen skall tillses, att erforderlig omväxling mellan arbetsuppgifter av mindre och mera krävande slag samt mellan arbete, vila och ordnade kroppsövningar åstadkommes. I sådant syfte bör arbetet så ordnas, att det så långt som möjligt jämnt fördelas å veckans arbetsdagar, dock att hemuppgifter till måndagen icke må förekomma.

3. Med hänsyn till den betydelse en ändamålsenligt anordnad och bedriven gymnastik med lek och idrott har icke blott för lärjungarnas kroppsutveckling utan jämväl för deras själsliga hälsa, skall noggrant tillses, att den härför anslagna tiden på lämpligt sätt fördelas. Vid förfogandet över den tid, som enligt bestämmelserna i § 18 mom. 2 årligen skall anslås till främjande av lärjungarnas idrottsliv och friluftsverksamhet, bör rektor tillse, att de anordningar, som träffas, leda till förverkligandet av det därmed avsedda syftet att erbjuda en motvikt mot det ansträngande och bindande i skolarbetet. Lämplig hänsyn bör därvid tagas till olika åldersklassers och olika individers olika behov i fråga om friluftsverksamhet, förströelse och frihet.

KAP. IV.

Arbetsåret.

1. Lärotider.

§ 18.

1. Läsåret omfattar trettioåtta veckor, tid för inträdes- och flyttningsprövningar däri inräknad.

2. Vid påsk lämnas lärjungarna ledighet från och med torsdagen före påsk till och med nästföljande onsdag och vid pingst från och med lördagen före pingst till och med nästföljande tisdag. Därest i något särskilt fall för vinnande av lämpligare fördelning av lärjungarnas ledighet under vårterminen så skulle befinnas ändamålsenligt, må efter skolstyrelsens beprövande ledigheten under någon eller några av söckendagarna vid påsk och pingst kunna utbytas mot annan ledighet av motsvarande längd under loppet av samma termin.

I övrigt må det vanliga skolarbetet varje läsår inställas under högst tjugu dagar, av vilka minst femton skola användas för främjandet av idrottsliv och

friluftsverksamhet under skolans ledning och tillsyn. De övriga anslås till gemensam ledighet för hela skolan.

Den i detta moment omförmälda ledigheten inräknas i ovannämnda trettioåtta veckor.

§ 19.

1. Läsåret fördelas på en hösttermin och en vårtermin. Därest ej annorlunda är bestämt i skolans reglemente, börjar läsåret i augusti och slutar i juni.

2. Dag för termins början och slut bestämmes av skolstyrelsen efter förslag av skolans rektor.

§ 20.

1. Skolstyrelsen äger att, där på grund av rådande smittosam sjukdom bland människor eller husdjur sådant finnes nödigt, efter anmälan av hälsovårdsnämnd eller efter dess hörande, ävensom där annan, oförutsedd anledning sådant kräver, förordna, att undervisningen må för viss tid inställas. I fall då skyndsamhet är av nöden med hänsyn till utbruten smittosam sjukdom, som nu nämnts, må skolstyrelsen jämväl utan att avvakta hälsovårdsnämndens yttrande kunna meddela dylikt förordnande efter framställning av läkare eller veterinär. I synnerligen brådskande fall äger skolans rektor förordna om undervisningens inställande, intill dess skolstyrelsen kan besluta i saken.

Har undervisning inställts av anledning, som i föregående stycke sägs, skall den undervisningstid, som sålunda gått förlorad, återläsas, därest icke skolöverstyrelsen efter framställning av skolans styrelse medgivit, att den eljest stadgade undervisningstiden må avkortas. Sådan återläsning bör, där hinder ej möter, vara fullgjord inom tolv månader efter det undervisningen inställts.

§ 21.

1. Huru mycken tid i veckan som skall användas för undervisningen i varje klass, bestämmes i den fastställda undervisningsplanen.

2. Undervisningstiden indelas i undervisningstimmar (lektioner), vilka kunna allt efter ämnets art och undervisningens form växla med avseende på omfattning men i regel skola, så vitt ej lärarkollegiet annorlunda bestämmer, omfatta vardera 45 minuter.

3. Mellan två lektioner skall lämnas en rast, vars längd bestämmes efter den föregående lektionens längd men dock skall omfatta minst 10 minuter. En längre ledighet av minst en timme skall under den tid på dagen, då undervisning pågår och, där undervisningens art så medgiver, lämnas varje arbetsdag på tid, som närmare bestämmes av skolans styrelse.

4. Fördelningen av den dagliga undervisningstiden skall bestämmas av skolans styrelse efter förslag av rektor och efter samråd med övriga läroanstalter å orten.

I den mån så lämpligen kan ske, bör den längre ledigheten från skolarbetet lämnas å de tider, då flertalet samhällsmedlemmar å den ort, där skolan är belägen, har ledighet för måltid i hemmet.

5. Arbetsordning uppgöres och bestämmes av rektor efter samråd med skolans övriga lärare.

6. För varje termin skall rektor uppgöra plan för den ledighet från undervisningen, som erfordras för utförandet av skriftliga arbeten på lärorummet. Därvid bör tillses att, så vitt möjligt är, de olika ämnena drabbas likformigt av den tidsförlust, som ledighet av olika anledningar medför.

2. Intagning av lärjungar.

§ 22.

1. Intagning av lärjunge skall, efter anmälan av målsman, ske, såvida icke skolans styrelse i särskilda fall annorlunda medgiver, vid vårterminens slut.

2. För att kunna intagas i kommunala flickskolans första klass fordras att inträdessökande med minst godkända betyg i samtliga ämnen motsvarande teoretiska undervisningsämnen inom den kommunala flickskolan genomgått sex- eller sjuårig folkskola, anordnad enligt någon av sådan skolas A- eller B-former, eller sex klasser av sjuårig dylik skola, därest lärokursen i dessa klasser kan enligt intyg av vederbörande lärare anses motsvara lärokursen i sexårig folkskola av ovan angivet slag, samt vid anställd prövning i modersmålet och räkning visat sig äga det kunskapsmått, som dylik skolform avser att i dessa ämnen bibringa.

I fråga om sådan prövning skall iakttagas, att den förutom skriftliga prov skall omfatta på lämpligt sätt anordnade muntliga förhör och samtal med de inträdessökande, i syfte att utröna dessas förståndsutveckling och läggning.

Annan inträdessökande skall vid anställd prövning i samtliga i folkskolans kurs ingående ämnen, vilka motsvara teoretiska undervisningsämnen inom den kommunala flickskolan, hava visat sig äga motsvarande kunskaper.

För inträde i varje annan klass fordras att hava inhämtat samtliga de lärokurser, som för de föregående klasserna äro stadgade, samt, därest inträde efter medgivande av skolstyrelsen sker å annan tid än vid vårterminens slut eller höstterminens början, att jämväl kunna nöjaktigt redogöra för de lärostycken, som redan blivit genomgångna i den klass, vari inträde sökes.

3. På sätt i skolans reglemente närmare angives, skall ordnad samverkan äga rum mellan den mottagande och den avlämnande skolans lärare.

4. Med inträdessökande anställa lärarna prövning enligt den ordning rektor bestämmer. De inträdessökandes insikter bedömas med de i § 25 angivna vitsord, vilka införas i en särskild betygskatalog. Äro bland de prövande lärarna meningarna delade rörande lärjunges intagning, skall frågan härom av rektor avgöras.

5. Antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning må ej överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides.

6. Lärjungarna skola vid intagning i skolan införas i dess inskrivningsbok. Denna föres enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär.

Övergångsbestämmelse. Om under skolöverstyrelsens inseende ställd åttaklassig högre flickskola ombildas till kommunal flickskola, äger lärjunge, som vid skolan i vederbörlig ordning genomgått den egentliga flickskolans två lägsta klasser och uppflyttats till dess tredje klass, att utan särskild inträdesprövning vinna inträde i den kommunala flickskolans första klass.

3. Terminernas början och slut. Flyttning.

§ 23.

1. Termin börjar å utsatt dag och timme, varvid skolans samtliga lärare och lärjungar skola vara tillstädes. Därvid anställes upprop med lärjungarna och göras med avseende på det förestående arbetet lämpliga erinringar och meddelanden.

2. Senast från och med nästa söckendag fortgår arbetet å de bestämda tiderna, så vitt ej särskilda förhållanden föranleda undantag.

§ 24.

Vid varje termins slut skall av vederbörande klassföreståndare betygskatalog upprättas, varjämte terminsbetyg enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär utdelas till lärjungarna.

§ 25.

Vid avgivande av betyg användas följande vitsord:
för uppförande: mycket gott, gott, mindre gott, klandervärt;
för flit: mycket god, god, mindre god;
för ordning: mycket god, god, mindre god;
för insikter och färdigheter: berömlig, med utmärkt beröm godkänd, med beröm godkänd, icke utan beröm godkänd, godkänd, icke fullt godkänd, otillräcklig;
för handstil: mycket väl vårdad, väl vårdad, vårdad, mindre vårdad.

§ 26.

1. Vid läsårets slut hålles med skolans samtliga klasser offentlig årsavslutning med på lämpligt sätt anordnade förhör och uppvisningar på tid, som av inspektor efter förslag av styrelsen bestämmes, samt i enlighet med av rektor uppgjord ordning. I stället för dylika förhör och uppvisningar kunna andra former väljas, som äro lämpade att giva allmänheten tillfälle att taga kännedom om skolans arbete.

2. Vid årsavslutningen utdelas avgångsbetyg åt de lärjungar, som enligt bestämmelserna i § 27 äro berättigade därtill.

3. Till högre klass uppflyttas lärjungar, som i samtliga de teoretiska och praktiska ämnen, i vilka de åtnjutit undervisning, erhållit minst vitsordet godkänd. Dock må bristande insikter eller färdigheter i ett eller högst två dylika ämnen icke utgöra hinder för flyttning, så vitt lärjungen blivit god-

känd i modersmålet och lärarkollegiet därjämte på grund av hennes insikter i andra ämnen anser henne böra flyttas. Vid bestämmande av flyttning skall hänsyn icke tagas till underbetyg i det tredje främmande språket.

4. Lärjunge, som på grund av särskild studiebegåvning befinnes äga goda förutsättningar för att på ett tillfredsställande sätt kunna följa undervisningen i närmast högre klass, må jämväl under pågående läsår kunna av kollegiet flyttas till sådan klass.

Likaledes bör åt lärjunge, som i ett eller flera ämnen äger nödiga förutsättningar härför, i fall omständigheterna det medgiva, beredas tillfälle att deltaga i undervisningen i ifrågavarande ämnen i högre klass än den hon tillhör.

5. Lärjunge, som vid vårterminens slut icke blivit uppflyttad till högre klass, äger, därest hon så önskar, att vid höstterminens början anmäla sig till flyttning, och skall i sådant fall prövning med henne anställas i de ämnen, i vilka hon vid vårterminens slut icke blivit godkänd. Med avseende på hennes flyttning förfares i enlighet med de i mom. 3 här ovan angivna grunder.

4. Avgång.

§ 27.

1. Åt lärjunge, som inhämtat den för kommunal flickskola bestämda lärokursen samt genomgått minst de två högsta klasserna i dylik skola, utfärdas avgångsbetyg enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär; dock att efter överstyrelsens medgivande i varje särskilt fall även annan skolans lärjunge må kunna erhålla sådant avgångsbetyg. För avgångsbetyg skall fordras minst vitsordet godkänd i de å högsta klassens kursplan upptagna teoretiska och praktiska undervisningsämnen, i vilka lärjungen i nämnda klass åtnjutit undervisning; dock att lärjunge må vara underkänd i ett av dessa ämnen eller i två, därest ett av ämnena är praktiskt undervisningsämne, i båda fallen såvida hon blivit godkänd i modersmålet och minst två tredjedelar av de lärare, som undervisat henne i skolans högsta klass, finna henne med hänsyn till den ifrågavarande linjens bildningsmål och på grund av hennes i övrigt ådagalagda kunskaper och färdigheter förtjänt av sådant betyg; och skall i dylika fall anledningen till beslutet antecknas till lärarkollegiets protokoll.

2. Avgångsbetyg från teoretisk linje vid kommunal flickskola medför samma rättigheter och förmåner, som åtfölja vederbörligt avgångsbetyg från högsta klassen av statens normalskola för flickor, och dylikt betyg från praktisk linje de rättigheter och förmåner, som varda särskilt stadgade.

§ 28.

Lärjunge, för vilken avgångsbetyg utfärdats, må kunna undergå efterprövning i ett eller flera av de å den kommunala flickskolans timplan upptagna undervisningsämnena. Dylik prövning skall äga rum vid den kommunala flick-

skola, där anmälan därom sker, för så vitt lärare i ifrågavarande ämne där finnes att tillgå.

§ 29.

Önskar målsman, att lärjunge skall i annan ordning än i § 27 omförmäles avgå från skolan, göres anmälan därom hos skolans rektor, och må denne på grund av senast för lärjungen meddelade terminsbetyg utfärda utskrivningsbetyg för henne enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär. Förefinnes skäl till ändring i det åt lärjunge enligt nämnda terminsbetyg meddelade vitsord för uppförande, må utskrivningsbetyg icke utfärdas, förrän nytt beslut i vederbörlig ordning blivit fattat angående sagda vitsord.

§ 30.

Lärjunge, som lämnar skolan, införes i dess utskrivningsbok. Denna föres enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär.

5. Årsredogörelse m. m.

§ 31.

Rektor skall med biträde av övriga lärare efter föreskriven plan upprätta och låta utdela:

katalog, som skall utgivas senast en månad efter höstterminens början; samt

årsredogörelse, som skall utgivas senast en vecka före läsårets slut;

skolande såväl av katalog som av årsredogörelse omedelbart överlämnas ett exemplar till ecklesiastikdepartementet, sju exemplar till skolöverstyrelsen och två exemplar till vederbörande inspektor.

Årsredogörelse må även innehålla av rektor eller annan skolans lärare författad avhandling eller uppsats över ett vetenskapligt eller annat med skolans verksamhet sammanhängande ämne.

KAP. V.

Lärare.

1. Rektor och ordinarie ämneslärare.

§ 32.

1. Vid kommunal flickskola skola vara anställda följande lärare, nämligen: vid sexårig skola rektor och minst fem ordinarie ämneslärare samt vid femårig skola rektor och minst fyra ordinarie ämneslärare. I den mån så erfordras, skola dessutom vara anställda extra ordinarie lärare ävensom nödigt antal timlärare.

Yppar sig vid kommunal flickskola mera varaktigt behov av extra ordinarie lärare med full tjänstgöring, bör skolstyrelsen draga försorg om att den extra ordinarie befattningen utbytes mot ordinarie ämneslärartjänst.

2. Som lärare kunna anställas såväl kvinnor som män, dock att vid varje skola antalet kvinnliga lärare skall utgöra minst två tredjedelar av hela antalet lärare.

Har skolan manlig rektor, skall biträdande föreståndarinna anställas.

3. Befinnas de vid skolan anställda lärarkrafterna otillräckliga, åligger det rektor att i god tid därom göra anmälan till skolstyrelsen.

§ 33.

1. Då ordinarie ämneslärarbefattning blivit ledig, skall genom skolstyrelsens försorg, så snart ske kan, och, där ej skolöverstyrelsen finner skäligt på gjord framställning medgiva uppskov, senast inom sex månader ledigheten kungöras i den tidning, vari officiella meddelanden införas, och skall därvid, om befattningen är särskilt avsedd för manlig eller kvinnlig innehavare, sådant angivas samt uppgift lämnas om tiden, då befattningen är avsedd att tillträdas, ävensom om de ämnen, som ingå i tjänsten, skolande, därest denna anses böra medföra undervisningsskyldighet företrädesvis i visst ämne, sådant särskilt angivas.

2. Före ledigförklarandet skall skolans rektor efter kollegiets hörande avgiva förslag angående de ämnen, i vilka tjänsten skall förklaras ledig, varefter styrelsen besluter i ärendet. Vid förening av ämnen för ledig ämneslärartjänst må skolstyrelsen för tjänsten bestämma två eller tre av de i undervisningsplanen upptagna teoretiska ämnena, som på grund av sin inbördes samhörighet lämpligen böra förenas, dock att i tjänst, där sådant anses för skolan ändamålsenligt, må kunna ingå i stället för ett av de teoretiska ämnena ett praktiskt undervisningsämne eller ett övningsämne. I sistnämnda båda fall skall, innan tjänsten kungöres ledig, beslutet underställas skolöverstyrelsens prövning.

§ 34.

Den, som vill ifrågakomma till ledigförklarad lärarbefattning, har att senast före klockan tolv på trettionde dagen efter den, då kungörelsen blivit intagen i den tidning, vari officiella meddelanden införas, till skolstyrelsen ingiva ansökning, åtföljd av handlingar, som omförmälas i § 36. Skulle ansökningstiden utgå å helgdag, är nästföljande söckendag fataliedag.

§ 35.

För att kunna antagas till ordinarie ämneslärare vid kommunal flickskola erfordras:

1. att vid den tid, då tjänsten är att tillträda, hava uppnått tjugutre års ålder;

2. att vara fri från sjukdom eller lyte, som gör den sökande olämplig för lärarkallet;

3. att vara känd för hedrande vandel samt, därest tjänstens innehavare har undervisningsskyldighet i ämnet kristendom, vara medlem av svenska kyrkan;

4. att äga det allvar och den stadga i karaktären samt den foglighet i lynnet, som ungdomens ledning kräver;

5. att i de ämnen, som höra till den sökta tjänsten, äga grundlig insikt, förvärvad på sätt i mom. 6 a), b) eller c) sägs; samt

6. att äga behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid kommunal flickskola, vunnen på något av följande sätt:

a) genom att med avseende på avlagda examina vid universitet eller högskola och genomgången provårskurs eller ock vid vederbörligt högre lärarinneseminarium avlagd examen uppfylla villkoren för behörighet till ordinarie ämneslärar- eller ämneslärarinnebefattning vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium ävensom hava under minst två läsår med nit och skicklighet vid någon under skolöverstyrelsens inseende ställd, av staten upprättad eller statsunderstödd läroanstalt eller ock vid läroanstalt, som genom särskilt beslut av Kungl. Maj:t blivit ställd under överstyrelsens inseende, bestritt tjänstgöring, som till omfattningen kan anses minst motsvara den, som enligt § 55 mom. 2 i denna stadga åligger ämneslärare;

b) genom att med goda vitsord hava genomgått folkskoleseminarium samt därefter med hänsyn till fortsatta väl vitsordade studier i ämnen, tillhörande kommunala flickskolans ämneskrets, och väl vitsordad tjänstgöring under minst två år av den art, som i punkt a) avses och som kan anses ådagalägga lämplighet för anställning vid kommunal flickskola, hava blivit av Kungl. Maj:t, efter skolöverstyrelsens hörande, förklarad behörig att antagas till ordinarie ämneslärare vid kommunal flickskola;

c) genom att vid universitet eller högskola hava förvärvat goda vitsord om genomgången prövning i ämnen, tillhörande kommunala flickskolans ämneskrets, samt beträffande pedagogisk utbildning och undervisningsskyldighet hava antingen med goda vitsord avlagt folkskollärarexamen och fullgjort sådan tjänstgöring, som under b) sägs, eller ock hava på annat sätt förvärvat motsvarande utbildning och erfarenhet samt i varje fall därefter hava på sätt under b) sägs av Kungl. Maj:t förklarats behörig att antagas till ordinarie lärare vid kommunal flickskola.

§ 36.

Sökande till ordinarie ämneslärartjänst vid kommunal flickskola skall till ansökningen foga:

i original eller behörigen styrkt avskrift:

a) vederbörligt åldersbetyg;

b) läkarbetyg angående frihet från sjukdom eller lyte, som i § 35 punkt 2 sägs, skolande sådant betyg icke vara utfärdat tidigare än sex månader före ansökningstidens utgång;

c) betyg över avlagda examina, vitsord över genomgångna utbildningskur-

ser samt handlingar, varigenom sökanden vill styrka undfången behörighet eller i övrigt ådagalägga sin lämplighet och behörighet för den sökta tjänsten;

d) av vederbörande myndigheter utfärdade betyg över föregående tjänstgöring; skolande det betyg, som avser i tjänst varande lärare, icke vara utfärdat tidigare än sex månader före ansökningstidens utgång; ävensom

e) därest sökanden icke under de senaste sex månaderna före ansökningstidens utgång tjänstgjort som lärare, annat, sistnämnda tid avseende intyg över verksamhet och vandel.

Förebilder till ansökningshandlingar skola på begäran tillhandahållas av skolöverstyrelsen.

§ 37.

Sökande till ordinarie ämneslärartjänst skall i ansökningen uppgiva, huruvida och i så fall vilken eller vilka andra tjänster samtidigt sökas, vid äventyr att sökanden eljest skall anses obehörig till den sökta tjänsten.

§ 38.

1. Så snart ske kan och senast inom trettio dagar efter ansökningstidens utgång skall skolstyrelsen å sammanträde företaga prövning av ansökningshandlingarna och därvid i första hand undersöka, huruvida bestämmelserna i §§ 35 och 36 äro uppfyllda.

2. Det åligger skolans rektor att till nämnda styrelsesammanträde inkomma med skriftligt yttrande i anledning av ansökningshandlingarna och därvid dels uttala sig om de sökandes behörighet enligt nyssberörda bestämmelser, dels förorda den eller dem bland de sökande, som han med hänsyn till föreskrivna befordringsgrunder anser framför övriga sökande böra komma i åtanke.

3. Vid ett följande sammanträde, som hålles tidigast sju och senast inom trettio dagar efter det förra, skall styrelsen till innehavare av tjänsten bland de sökande, som äro till densamma behöriga, utse den, som styrelsen, likaledes med hänsyn till föreskrivna befordringsgrunder, anser böra i främsta rummet komma i fråga.

4. Såsom befordringsgrunder skola gälla: 1) undervisningsskicklighet och nit samt förmåga att leda ungdomens uppfostran, 2) insikter, särskilt i de undervisningsämnen, som höra till den ifrågavarande tjänsten, samt 3) under föregående tjänstgöring förvärvad erfarenhet.

5. Om ingen behörig sökande anmält sig till ledigförklarad tjänst, skall tjänsten ofördröjligen ånyo kungöras ledig.

Om blott en eller två behöriga sökande anmält sig, må skolstyrelsen, därest den finner anledning därtill föreligga, efter medgivande av skolöverstyrelsen ånyo förklara tjänsten ledig.

6. Tillkännagivande om tillsättning av tjänst skall av styrelsen ofördröjligen lämnas i den tidning, vari officiella meddelanden införas.

§ 39.

Förordnande å ordinarie ämneslärartjänst utfärdas av skolstyrelsen utan lösen, sedan beslutet vunnit laga kraft eller, i händelse av besvär, blivit fastställt, men förses med datum för den dag, då beslutet ägt rum; dock att, om skolöverstyrelsen eller Kungl. Maj:t i anledning av besvär finner annan sökande än den av styrelsen tillsatte böra erhålla tjänsten, förordnandet dateras för den dag, då besvären blivit slutligen prövade.

§ 40.

Därest högre under skolöverstyrelsens inseende ställd flickskola blivit av Kungl. Maj:t erkänd som kommunal flickskola, må, på därom i varje särskilt fall av skolans styrelse eller av vederbörande lärare gjord framställning, vid den förutvarande högre flickskolan anställd föreståndarinna eller ämneslärarinna med full tjänstgöring, vilken äger behörighet till lärarbefattning vid kommunal flickskola, kunna, utan att med avseende på tjänstens tillsättning iakttages vad här ovan i sådant hänseende stadgas, till det antal som i varje fall är erforderligt, efter skolöverstyrelsens hörande av Kungl. Maj:t förklaras för ordinarie lärare vid den kommunala flickskolan.

§ 41.

1. För behörighet till rektorstjänst vid kommunal flickskola fordras att innehava behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid sådan skola.

2. Såvida ej i visst fall, på grund av särskilda förhållanden, Kungl. Maj:t medgiver, att skolöverstyrelsen må tillsätta ordinarie rektor, förordnas rektor av skolöverstyrelsen efter förslag av skolstyrelsen för en tid av högst fem år i sänder.

3. Senast fem månader, innan rektorsförordnande löper till ända, skall skolstyrelsen göra anmälan därom till skolöverstyrelsen; och äger skolstyrelsen, om den så anser lämpligt, föreslå förnyelse av förordnandet.

4. Därest icke skolöverstyrelsen efter sådant förslag, som i mom. 3 sägs, finner skäl meddela förnyat förordnande, ävensom eljest vid ledighet av rektorsbefattning skall genom skolstyrelsens försorg, så snart ske kan, ledigheten kungöras i den ordning, som i § 33 mom. 1 föreskrives beträffande ledigförklarande av ordinarie ämneslärarbefattning.

5. Den, som vill ifrågakomma till ledigförklarad rektorsbefattning, har att senast före klockan tolv på trettionde dagen efter den, då kungörelsen blivit intagen i den tidning, vari officiella meddelanden införas, till skolstyrelsen ingiva ansökning, åtföljd av handlingar, som omförmälas i § 36. Skulle ansökningstiden utgå å helgdag, är nästföljande söckendag fataliedag.

6. Så snart ske kan och senast inom trettio dagar efter ansökningstidens utgång skall skolstyrelsen efter företagen prövning av ansökningshandlingarna insända nämnda handlingar till skolöverstyrelsen och därvid på anförda grunder till innehavare av rektorstjänsten hos skolöverstyrelsen förorda den

bland de sökande, vilken med hänsyn till personliga egenskaper samt förvärvad skicklighet och erfarenhet därtill befinnes lämpligast.

7. Överstyrelsens beslut om tillsättning av rektorstjänst skall tillkännagivas i den tidning, vari officiella meddelanden införas.

§ 42.

Till biträdande föreståndarinna förordnas av skolstyrelsen för en tid av högst fem år i sänder den av skolans kvinnliga ämneslärare, vilken med hänsyn till personliga egenskaper samt förvärvad skicklighet och erfarenhet därtill befinnes lämpligast.

§ 43.

Lärare vid kommunal flickskola är skyldig underkasta sig den förändring i fråga om tjänstgöring, som kan bliva en följd av en omorganisation av skolväsendet i den eller de kommuner, inom vilka han har sin tjänstgöring, dock att sådan förändring skall prövas och godkännas av skolöverstyrelsen.

§ 44.

Tjänstledighet för ordinarie ämneslärare och för rektor, avseende längre tid än två terminer, beviljas av skolöverstyrelsen.

Annan tjänstledighet äger skolstyrelsen bevilja.

Vid kortare tillfälligt förfall för lärare må rektor kunna lämna ledighet för högst sex dagar.

2. Övriga lärare och befattningshavare.

§ 45.

1. Extra ordinarie lärare och timlärare förordnas av skolans styrelse tills vidare med minst fyra månaders uppsägning eller på viss tid, högst ett läsår.

2. Är rektorsbefattning ledig eller är rektor tjänstledig eller inträffar för honom annat förfall, förordnar skolstyrelsen vikarie, dock för högst en termin. Uppstår behov att för längre tid förordna vikarie för rektor, har skolstyrelsen att ingiva förslag därom till skolöverstyrelsen, som i ärendet besluter.

3. Vikarie för övriga lärare och för biträdande föreståndarinna förordnas av skolstyrelsen, dock för högst två terminer varje gång.

4. Vid kortare tillfälligt förfall eller ledighet för lärare uppehålles undervisningen på sätt skolans rektor bestämmer. Anmälan härom göres vid skolstyrelsens nästa sammanträde.

5. Över förordnande, som i denna § avses, må besvär ej anföras.

§ 46.

I styrelsens protokoll över beslut angående sådant förordnande, som i § 45 sägs, skall uttryckligen angivas, vilken befattning förordnandet avser samt huruvida förordnandet gäller tills vidare eller för viss tid, med uppgift i förra

fallet om uppsägningstiden, ävensom anteckning göras om dagen för befattningens tillträdande och de för densamma bestämda avlöningsförmånerna. Utdrag av protokollet om förordnandet, innefattande uppgift jämväl om nu angivna förhållanden, skall ofördröjligen och utan lösen tillställas den lärare, som erhållit förordnandet.

§ 47.

1. Extra ordinarie lärares, timlärares och vikaries kompetens prövas, med iakttagande av vad nedan sägs, av skolans styrelse, sedan rektor avgivit yttrande.

2. Styrelsen bör tillse, att så vitt möjligt till sådan lärare endast förordnas den, som är fullt förtrogen med de ämnen, i vilka han skall undervisa, och som äger erforderliga insikter rörande uppfostran och undervisning samt nödig undervisningsskicklighet.

3. Ej må någon kunna anställas som dylik lärare, vilken ej är känd för hedrande vandel samt den stadga i karaktären och foglighet i lynnet, som ungdomens ledning kräver, ej heller någon, som är behäftad med sjukdom eller lyte, som gör honom olämplig till lärare.

4. För övrigt är skolstyrelsen skyldig ställa sig till efterrättelse de erinringar, vartill skolöverstyrelsen kan finna sig föranlåten med hänsyn till lärarnas lämplighet och kompetens.

§ 48.

För biträde vid vården av lärjungarnas hälsa och deras fysiska fostran skall vara anställd en skolläkare.

Rörande skolläkares åligganden böra närmare bestämmelser intagas i skolans reglemente.

3. Tillträde av och avgång från tjänst.

§ 49.

1. Av- och tillträdestider för ordinarie ämneslärare äro den 1 juli och den 1 januari, där ej genom särskilda i vederbörliga protokoll intagna bestämmelser annorlunda avtalats mellan läraren och styrelserna för de skolor, där tjänst avträdes eller tillträdes; och bör, sedan lärare blivit utsedd, tjänsten tillträdas å den av förenämnda tider, som inträffar näst efter trettionde dagen från den dag, då förordnandet å tjänsten utfärdats.

2. Beträffande tills vidare antagna extra ordinarie lärare och timlärare iakttagas, där så lämpligen ske kan, även förenämnda av- och tillträdestider.

§ 50.

1. Angående ordinarie lärares avgång från tjänsten med pension gäller vad därom särskilt är stadgat.

2. Vill lärare i annan ordning avgå från tjänst, skall han därom i god tid göra anmälan hos skolstyrelsen, med iakttagande av de bestämmelser om tjänstens frånträdande, som må vara avtalade.

4. Lärares och rektors åligganden.

§ 51.

1. Varje lärare bör till förverkligande av skolans uppgift vinnlägga sig om ett gott samarbete med rektor och medlärare. Så långt möjligt är, bör han med avseende å sina lärjungars uppfostran och undervisning söka samverkan med lärjungarnas föräldrar och målsmän samt på lämpligt sätt träda i förbindelse med lärjungarnas hem.

2. Läraren bör städse hava för ögonen de förpliktelser, som följa därav, att han har att handleda kvinnliga lärjungar i ungdomsåldern; särskilt bör han besinna, att det mål, han har att främja, säkrast vinnes genom hans eget föredöme och ett välvilligt och förtroendefullt umgänge med lärjungarna.

Vid tillrättavisning och bestraffning bör lärare förfara med besinning och allvar.

3. Det åligger läraren att vid sin undervisning följa den för skolan fastställda arbetsordningen samt andra i vederbörlig ordning givna föreskrifter.

I övrigt skall läraren sorgfälligt aktgiva på sitt kalls förpliktelser samt ställa sig till noggrann efterrättelse vad honom åligger enligt denna stadga och det för skolan gällande reglementet samt vad eljest föreskrives honom i tjänsten.

§ 52.

1. Jämte sin lärarbefattning har rektor närmaste ledningen av skolan sig anförtrodd.

2. Vid utövandet av sin rektorsbefattning skall han ställa sig till efterrättelse denna stadga, skolans reglemente och andra för skolan gällande bestämmelser ävensom vad för övrigt i vederbörlig ordning honom föreskrives.

3. I fråga om skolarbetets ledning har han att vaka däröver, att undervisningen fortgår enligt fastställd arbetsordning samt andra i författningsenlig ordning givna bestämmelser, att lärarna i övrigt samvetsgrant fullgöra sina åligganden samt att bland lärjungarna flit, ordning, tukt och goda seder äro rådande.

4. För fullgörande av nämnda åligganden skall rektor tid efter annan besöka skolans olika avdelningar, taga kännedom om arbetet inom desamma samt, då han därtill finner anledning, samråda med vederbörande lärare om de förhållanden han iakttagit ävensom lämna erforderliga råd och anvisningar.

I all sin verksamhet bör han låta sig angeläget vara att befordra samarbete och samförstånd med skolans ledning och mellan skolans lärare inbördes ävensom mellan skolan och lärjungarnas hem. I sistnämnda avseende bör han sörja

för att lämpligt tillfälle beredes lärjungarnas föräldrar och målsmän att sammanträffa och rådslå med skolans lärare och rektor.

5. Rektor skall utöva tillsyn över skolans lokaler, inventarier och samlingar av böcker och annan undervisningsmateriell, göra de framställningar till skolstyrelsen, som för deras vidmakthållande, fullständigande och förbättrande äro erforderliga, samt föra över desamma nödiga förteckningar.

6. Med tillhjälp av skolans övriga lärare har rektor att föra föreskrivna eller eljest erforderliga förteckningar, böcker och liggare enligt av skolöverstyrelsen fastställda formulär; han har ock att utarbeta de berättelser, redogörelser och framställningar, som skola till vederbörande myndigheter avgivas.

§ 53.

1. Rektor ansvarar för skötseln av skolans expedition och skall å för denna avsedd lokal vara för allmänheten tillgänglig på bestämda tider, under terminen varje läsdag, såvida förhållandena sådant medgiva.

2. Över inkommande och avgående handlingar åligger det rektor att föra förteckning.

3. Över vid skolan anställda lärare, deras meriter och tjänstgöring skall rektor föra liggare.

4. Avlöningslista skall av rektor i behörig tid uppgöras och överlämnas till skolans kassaförvaltare.

§ 54.

För lärjungar, som enligt målsmäns önskan skola, medan de tillhöra läroanstalten, beredas till konfirmation, bör rektor söka besörja lämplig undervisning, och skall han i samråd med vederbörande konfirmationslärare avgöra, i vad mån ledighet från den övriga undervisningen må för sådant ändamål medgivas.

§ 55.

1. Utöver rektorsgöromålen åligger manlig rektor en undervisningsskyldighet, som motsvarar 18 till 20 undervisningstimmar i veckan och kvinnlig rektor en dylik skyldighet, motsvarande 16 till 18 undervisningstimmar i veckan.

2. Manlig ämneslärare med full tjänstgöring är skyldig åtaga sig en undervisning, som motsvarar 24 till 28 undervisningstimmar i veckan. Kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring åligger en undervisningsskyldighet, motsvarande 22 till 26 undervisningstimmar i veckan.

3. Minskning i den i mom. 1 och 2 stadgade undervisningsskyldigheten kan, då särskilda skäl därtill kunna anses föreligga, medgivas av skolöverstyrelsen, dock ej med mer än högst två undervisningstimmar i veckan i varje särskilt fall.

4. För ämneslärarinna, som blivit förordnad till biträdande föreståndarinna, må på grund härav tjänstgöringsskyldigheten kunna nedsättas med en tid, motsvarande högst 3 undervisningstimmar i veckan.

5. I den i mom. 1 och 2 stadgade undervisningsskyldigheten inräknas skyldighet för lärare att handleda, granska och bedöma det enskilda arbete, som

omförmäles i § 12, varvid tiden för lärare, vilken härför tages i anspråk, beräknas till högst tre undervisningstimmar i veckan, såvida icke skolöverstyrelsen annorlunda bestämmer.

6. För lärare, som enligt bestämmande av rektor har att leda morgonandakten, må skälig hänsyn härtill tagas vid fastställandet av hans undervisningsskyldighet inom ovan stadgade gränser.

7. Om för skolarbetet så erfordras, är lärare skyldig att under viss del av läsåret meddela undervisning utöver det i mom. 1 och 2 omförmälda högsta antalet undervisningstimmar i veckan, dock med rätt för honom att erhålla motsvarande minskning i undervisningsskyldigheten under annan del av samma läsår.

8. Förutom den stadgade undervisningsskyldigheten åligger det lärare att efter rektors bestämmande vid skrivningar, under rasterna eller eljest, då förhållandena så påkalla, t. ex. vid utflykter i idrottsligt eller annat syfte, lämna rektor nödigt biträde vid ledning och tillsyn av lärjungarna.

9. I händelse av kortare tillfälligt förfall för någon lärare skola övriga lärare efter anmodan och utan särskild ersättning gå rektor tillhanda med det biträde, som kan påkallas för undervisningens uppehållande.

10. Rektor har att vid läsårets början uppdraga åt lärare att såsom klassföreståndare hava närmaste uppsikten över lärjungarna i klass eller klassavdelning, i vilken han undervisar.

11. Erforderliga närmare bestämmelser om tjänstgöringsskyldigheten, särskilt med hänsyn till ledning av enskilt arbete och laborationsövningar, lämnas i skolans reglemente.

12. Med undervisningstimme avses i denna § en undervisningstid om 45 minuter.

§ 56.

Biträdande föreståndarinna skall gå rektor tillhanda med uppsikt över de kvinnliga lärjungarna samt lämna honom råd och upplysningar angående dessa.

Där så erfordras, böra rörande biträdande föreståndarinnas åligganden närmare bestämmelser intagas i skolans reglemente.

5. Kollegium och konferenser.

§ 57.

1. Rektor, biträdande föreståndarinna, där sådan är anställd, och de lärare, som hava tjänstgöring till den omfattning, som omförmäles i § 55 mom. 2, ävensom skolans läkare utgöra skolans lärarkollegium. Övriga lärare äga deltaga i kollegiets överläggningar samt, då frågor förekomma, som angå undervisning, ordning och tukt, jämväl i dess beslut.

2. Kollegiet sammanträder på rektors kallelse. Medlem av kollegiet äger hos rektor begära dess sammankallande för behandling av uppgivet ärende, och ankommer det på rektor att villfara eller avslå sådan begäran.

Skolstyrelsens ordförande ävensom skolans inspektor, vilka alltid böra av rektor underrättas om kollegiets sammankomst, må kunna genom rektor sammankalla kollegiet.

3. Rektor är kollegiets ordförande och leder dess förhandlingar. Styrelsens ordförande och inspektor äga deltaga i kollegiets överläggningar, men ej i dess beslut.

4. Vid kollegiesammanträde föres av rektor protokoll. Detta justeras vid nästa sammanträde, eller ock utses två medlemmar av kollegiet att jämte rektor verkställa justeringen.

5. Före slutet av varje termin eller eljest, då så påkallas, sammanträder kollegiet för att avgiva vitsord över lärjungarnas flit, ordning och uppförande. Vitsord över kunskaper och färdigheter avgivas likaledes i kollegiet av vederbörande lärare. Är vitsord beroende av två eller flera lärares bedömande och kunna dessa icke enas, avgöres frågan av rektor. Vid vårterminens slut eller eljest, då så påkallas, skall kollegiet besluta angående flyttning från lägre till högre klass.

6. Val sker, där så äskas, med slutna sedlar. Mellan lika röstetal skiljer lotten. I övrigt skall omröstning inom kollegiet vara öppen. Äro rösterna lika delade, gäller den mening rektor biträder.

§ 58.

1. Lärare, vilka undervisa i samma ämne eller med varandra besläktade eller samhöriga ämnen, skola på kallelse av rektor inom de tre första veckorna av varje läsår samt i övrigt, så ofta sådant befinnes erforderligt, sammanträda till ämneskonferens för att överlägga och rådslå om undervisningen i det eller de ämnen, som äro i fråga. Vid dylikt sammanträde, vilket ledes av rektor eller den lärare han därom anmodar, skall gällande undervisningsplan genomgås, varvid konferensen särskilt bör uppmärksamma åtgärder, vilka kunna vara ägnade att på lämpligt sätt bringa i tillämpning de allmänna grunder angående undervisningens anordnande och bedrivande, vilka innehållas i § 12 av denna stadga. Därvid böra jämväl behandlas frågor angående läroböcker samt andra undervisningsmedel ävensom anskaffande av behövlig litteratur.

Genom rektors försorg göres i särskilda, för ändamålet avsedda liggare kort anteckning om vad som vid sammanträdet förekommit.

2. Lärare, vilka undervisa i samma klass eller klassavdelning, skola varje termin på tid, som av rektor bestämmes, sammanträda till klasskonferenser för att utbyta erfarenheter och åsikter om lärjungarnas individuella läggning och enskilda förhållanden, deras studier, flit, ordning och uppförande samt för att besluta de mått och steg, som kunna därav betingas.

Vid klasskonferens skall vederbörande klassföreståndare eller rektor, där han så önskar, leda förhandlingarna samt sörja för att i särskild liggare kort anteckning om sammanträdet göres.

§ 59.

Ej må lärare eller skolläkare, som kallas till sådant sammanträde, som i §§ 6, 8, 57 och 58 omförmäles, utan giltigt förfall därifrån utebliva.

§ 60.

Bestämmelser om vad som åligger lärare, vilken av rektor erhåller uppdrag att såsom klassföreståndare jämlikt § 55 mom. 10 utöva närmaste uppsikten över lärjungarna i viss klass eller klassavdelning, intagas i skolans reglemente.

6. Tjänstgöringsbetyg.

§ 61.

Tjänstgöringsbetyg åt lärare eller biträdande föreståndarinna skall senast inom femton dagar, efter det framställning därom blivit gjord, utfärdas av rektor enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär.

Tjänstgöringsbetyg för rektor utfärdas av skolöverstyrelsen efter hörande av skolans inspektor.

Det åligger rektor att föra särskild förteckning över de av honom utfärdade tjänstgöringsbetyg.

7. Disciplinära åtgärder mot lärare.

§ 62.

1. Finner skolstyrelsen giltig anledning till anmärkning mot ordinarie lärare eller rektor på grund av fel eller försummelse i tjänsten eller på grund av dennes vandel, har styrelsen att tilldela den felande skriftlig, i styrelsens protokoll intagen föreställning och varning. Låter han sig därav ej rätta, ankomme på styrelsen att, allt efter felets beskaffenhet, antingen tilldela honom förnyad varning eller ock för längre eller kortare tid, högst sex månader, skilja honom från befattningen och den därmed förenade avlöningen; skolstyrelsen dock obetaget att, där felet är av svårare beskaffenhet, i stället skilja honom från befattningen för alltid. Har förnyad varning eller mistning av befattningen för viss tid befunnits utan verkan, bör styrelsen för alltid skilja honom från befattningen. Innan fråga, som i detta moment sägs, av styrelsen företages till avgörande, skall befattningshavaren hava satts i tillfälle att inom viss förelagd tid inkomma med förklaring.

2. Skolstyrelsens beslut om skiljande från befattningen för viss tid må ej verkställas, förr än detsamma vunnit laga kraft.

Beslut om skiljande från befattningen för alltid skall underställas skolöverstyrelsens prövning och godkännande.

3. Framkomma under behandling av ärende, som i mom. 1 av denna § sägs, eller i anledning av åtal vid domstol sådana omständigheter, att det finnes

olämpligt, att befattningshavaren fortfarande tjänstgör, äger styrelsen att, tills vidare och intill dess i målet blivit slutligen dömt eller domstol annorlunda förordnat, avstänga befattningshavaren från utövande av befattningen samt av hans löneförmåner innehålla så mycket, som erfordras till vikariens avlöning. Skolstyrelsens beslut om befattningshavares avstängning från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av förd klagan.

4. Ådagalägger extra ordinarie lärare, vikarierande lärare eller timlärare försumlighet, oskicklighet eller klandervärt uppförande, åligger det skolstyrelsen att tilldela den felande lämplig varning eller ock skilja honom från förordnandet. På motsvarande sätt förfares med biträdande föreståndarinna i fråga om hennes förordnande som sådan.

§ 63.

Vad i denna stadga finnes föreskrivet med avseende på lärare skall, där ej annorlunda sägs, äga tillämpning på såväl manlig som kvinnlig lärare.

KAP. VI.

Skollokaler m. m. och sundhetsanordningar.

§ 64.

1. Skolan skall hava till sitt förfogande tjänliga och tillräckliga undervisningslokaler, studie- och biblioteksrum samt erforderliga och lämpliga skolmöbler och undervisningsmateriell.

2. Då fråga är om uppförande av ny byggnad, skall skolstyrelsen först med ledning av program, som tillhandahålles av skolöverstyrelsen, och efter kollegiets hörande låta för det tilltänkta byggnadsföretaget uppgöra ritning och kostnadsförslag samt med dessa inkomma till överstyrelsen, som har att yttra sig över företagets ändamålsenlighet och lämplighet. I tillämpliga delar skall ock samma bestämmelse gälla, då redan befintlig byggnad av ovan angivna slag skall ombyggas, tillbyggas eller på annat sätt förändras eller då för annat ändamål uppförd byggnad skall för skolan anordnas.

3. Förfogar kommunal flickskola icke över särskild för dess undervisning avsedd byggnad, utan äro lokaler för densamma upplåtna i byggnad, som även användes för annat ändamål, böra skollokalerna, där så lämpligen kan ske, vara sammanförda till avskild, för skolan upplåten del av byggnaden.

4. Skolstyrelsen tillkommer att efter samråd med skolans rektor pröva, om skolans lokaler må, dock utan hinder för undervisningen, användas för något annat än det därmed avsedda ändamålet.

§ 65.

I fråga om uppvärmning, ventilation, belysning och renhållning av skolans lokaler skall rektor, i samråd med skolläkaren, till noggrann efterrättelse uppgöra plan, vilken bör vara på lämpligt sätt anslagen.

§ 66.

1. I ett och samma lärorum må, så vitt möjligt, ej flera lärjungar till undervisning sammanföras, än att på varje lärjunge komma omkring sex kubikmeters rymd samt en golvyta av omkring en och en halv kvadratmeter. Vid bestämmande av lärjungarnas plats i lärorummet bör hänsyn tagas till deras olika kroppsstorlek samt till beskaffenheten av deras syn- och hörselförmåga.

2. För lärjungarna avsedda sittplatser och bord böra vara så inrättade, att de möjliggöra och underlätta en riktig kroppshållning.

§ 67.

Lärjunge är skyldig underkasta sig den läkarundersökning, som kan erfordras för bestämmande av hennes deltagande i eller befrielse från undervisningen eller viss del därav.

§ 68.

Lärjunge, vilken befinnes lida av sjukdom eller lyte, som gör henne olämplig för skolarbete eller innebär fara för övriga lärjungars hälsa, må, efter av skolläkaren däröver avgivet skriftligt utlåtande, av kollegiet från skolan skiljas; börande i utskrivningsbetyget anteckning göras om anledningen till avgången.

§ 69.

1. Vid fall av smittosam sjukdom bland lärjungarna eller inom deras närmaste omgivning skall underrättelse därom ofördröjligen meddelas rektor, vilken i samråd med skolläkaren äger vidtaga nödiga försiktighetsåtgärder.

2. Lärjunge, som på grund av smittosam sjukdom varit från undervisningen avstängd, må ej till skolan återvända, förrän hon för rektor företett av skolläkaren utfärdat skriftligt medgivande.

KAP. VII.

Ekonomiska förhållanden.

§ 70.

I fråga om lärares avlönings- och pensionsförmåner gäller vad därom särskilt är stadgat.

§ 71.

1. Utgifts- och inkomstförslag för skolan uppgöres årligen av skolstyrelsen och underställes den korporation, som det enligt skolans reglemente tillkommer att bevilja anslag till skolan.

2. I utgiftsförslaget böra upptagas de utgifter, som redan äro beslutade att utgå under nästföljande år, avlöningar för skolans lärare och andra befattningshavare samt vad skolans styrelse därutöver anser vara av behovet påkallat.

I inkomstförslaget upptagas de statsbidrag, som enligt gällande författningar böra tillkomma skolan, samt andra inkomster, vilka äro eller kunna anses vara att påräkna, ävensom det bidrag, som erfordras av det skolområde, vilket underhåller skolan.

§ 72.

Styrelsens räkenskaper avslutas och avlämnas till revision enligt de närmare bestämmelser angående granskning av skolstyrelsens förvaltning och räkenskaper, som angivas i skolans reglemente.

§ 73.

Envar ledamot av styrelsen är gemensamt med de övriga ansvarig för de medel, som styrelsen har under sin förvaltning, ävensom för den förlust, som må för skolområdet uppkomma på grund av säkerhetshandling, mot vilkens godkännande han icke till protokollet gjort anmärkning. Denna ansvarighet fortfar, till dess förvaltningen blivit godkänd antingen av den anslagsbeviljande korporationen eller, om klander anställes, av vederbörlig domstol eller ock till dess natt och år efter räkenskapernas avlämnande förflutit, utan att klander i laga ordning blivit anställt.

§ 74.

1. Undervisningen i skolan skall vara avgiftsfri, såvida ej i visst fall på grund av särskilda undantagsförhållanden annorlunda bestämmes i skolans reglemente.

Terminsavgifter må dock i intet fall påföras medellösa lärjungar.

2. Därest terminsavgifter upptagas av lärjungarna, skall frågan om befrielse från eller nedsättning i sådana avgifter handläggas av en nämnd, bestående av skolans inspektor, skolans rektor samt en av den anslagsbeviljande korporationen utsedd ledamot. Är inspektor förhindrad att närvara, inträder i hans ställe i nämnden den av kollegiets ledamöter, som kollegiet därtill utsett.

§ 75.

Skolstyrelsen intager i ekonomiska frågor till den anslagsbeviljande korporationen samma ställning, som eljest tillkommer skolråd gentemot kyrkostämma.

II.

Motivering
till
förslag till stadga för kommunala flickskolor.

De sakkunniga hava vid utarbetande av sitt förslag till stadga för kommunala flickskolor i tillämpliga delar följt den nu gällande stadgan för kommunala mellanskolor. Detta innebär emellertid ingalunda, att nämnda förslag utgör en kopia av denna stadgas bestämmelser. Tvärtom har det visat sig, att planläggningen av den nya skoltyp, varom här är fråga, i flera väsentliga avseenden påkallat både nya bestämmelser och vittgående ändringar i de för kommunala mellanskolor nu gällande föreskrifterna.

KAP. I.

Kommunala flickskolans ändamål och allmänna anordning.

§ 1.

Kommunala flickskolans ändamål.

I § 1 hava de sakkunniga sökt, med tillämpning av de direktiv, som under ärendets föregående behandling lämnats, angiva den kommunala flickskolans ändamål. Den formulering i avseende på målet för den kommunala flickskolans verksamhet, som de sakkunniga upptagit i nämnda paragraf, överensstämmer i stort sett med de ordalag, som i sådant hänseende använts av 1924 års skolsakkunniga i deras den 18 februari 1926 avgivna betänkande (sid. 293). Det »högre mått av allmän medborgerlig bildning», som den kommunala flickskolan avser att bibringa sina lärjungar, har även den nuvarande högre flickskolan till uppgift att giva. Normen för detta mått har hittills varit de i statens normalskola för flickor inhämtade lärokurserna, och den kompetens, som tillerkänts avgångsbetyg från normalskolan, s. k. normalskolekompetens, har också tillerkänts samtliga statsunderstödda flickskolors avgångsbetyg. Även om den nu ifrågasatta organisationen, såsom framgår av den föreslagna undervisningsplanen, kommer att medföra vissa ändringar i avseende på innehållet i de lärokurser, som sålunda äro avsedda att inhämtas, torde dock den utbildning, som denna skola kommer att giva, bliva med hänsyn till den kvinnliga ungdomens ställning i hemmet och i livet ungefär likvärdig med den, som vitsordas genom den nuvarande kompetensen, och nämnda kompetensvärde bör därför enligt de sakkunnigas mening tillkomma avgångsbetyg även från den kommunala flickskolan. De sakkunniga hava också i § 27 av sitt stadgeförslag intagit bestämmelse härom.

I detta sammanhang hava de sakkunniga ansett sig böra beröra ett spörsmål, som på grund av vid 1927 års riksdag väckta motioner, I: 252 och II: 399, kommit under riksdagens omprövning. I förstnämnda motion, med vilken den sistnämnda i avseende på innebörden sammanfaller, yrkades, att högre läroverk för flickor i första hand måtte omfatta en högre flickskola, så nära som möjligt överensstämmande med de nuvarande flickskolorna, och ett därmed förbundet gymnasium samt därjämte, där skäl därtill förelåge, en realskola. I anledning härav anförde riksdagen i sin skrivelse nr 262 följande: »Även om riksdagen finner vissa skäl tala för inrättande vid flicklläroverken av särskilda linjer, som i avseende å undervisningens allmänna planläggning och inriktning närmast överensstämma med den nuvarande högre flickskolan, har detta spörsmål kommit i ett väsentligt förändrat läge genom det förslag om inrättande av särskilda kommunala flickskolor, som underställts riksdagens omprövning. Vid bedömandet av nu föreliggande spörsmål synes man knappast kunna underlåta att taga hänsyn till dess reella sammanhang med frågan om anordnandet av ett kommunalt flickskoleväsen, och riksdagen förutsätter därför, att motionerna i nu avhandlade hänseende komma under bedömande i samband med utarbetande av det förslag till anordnande av kommunala flickskolor, om vars framläggande för 1928 års riksdag riksdagen i det följande kommer att göra hemställan. Under sådana förhållanden anser sig riksdagen icke nu böra bifalla motionerna i fråga.»

Vad beträffar den sålunda väckta frågan om den högre flickskolans kombinerande med vare sig realskola eller gymnasium, ställa sig de sakkunniga principiellt tveksamma rörande lämpligheten av en dylik förening, enär densamma, hur den än anordnas, näppeligen kan undgå att förrycka arbetet inom de olika skolformerna och lägga vissa svårigheter i vägen för uppnående av det syfte, som dessa skolformer hava att fylla.

Uppenbart är, att en skolform sådan som den högre flickskolan med ett syfte, som är så starkt inriktat på den kvinnliga ungdomens utbildning för husliga eller eljest praktiska syften, kräver, att undervisningen redan från början i möjligaste mån inställes på att tjäna dessa ändamål. Skulle nu på någon av den högre flickskolans klasser inympas vare sig en realskollinje eller en gymnasielinje, är det uppenbart, att dessa linjer för tillgodoseende av sina särskilda syften måste ställa vissa krav på kursläggningen i flickskolans lägre klasser, krav, vilka kunna komma att verka förryckande på skolans huvuduppgift. Nu är det väl sant, att ekonomiska och andra förhållanden på vissa orter kunna, trots de menliga verkningarna därav, komma att påkalla dylika kombinerade skolformer. Men då det nu vid en nyorganisation av skolväsendet gäller att se till att de skilda bildningsmål, som våra olika ungdomsskolor hava att tjäna, i möjligaste mån ostört tillgodoses, synes det också de sakkunniga önskvärt, att de olika skolformerna så vitt möjligt hållas isär. Då numera genom andra skolformer så mångfaldiga möjligheter öppnas för den kvinnliga ungdomen att nå fram till realexamen eller studentexamen, är det av vikt, att den väg, som genom den kommunala flickskolan vill föra denna ungdom till en efter kvinnans egenart speciellt avsedd utbildning, i görligaste mån hålles fri från sido-

vägar, vilka kunna innebära lockelser att ej fullfölja det ursprungligen eftersträvade målet. Av det sagda torde framgå att de sakkunniga hålla för tjänligast, att den kommunala flickskolan befrias från bihang av det ena eller andra av de i det föregående antydda slagen eller, om så mera undantagsvis på grund av tvingande lokala förhållanden ej skulle kunna ske, anordningar måtte träffas för att vid en eventuell kombination av flickskola och andra skolformer förebygga, att flickskolans kurser och arbete allt för mycket förryckas. I överensstämmelse med denna sin ståndpunkt hava de sakkunniga vid utarbetandet av undervisningsplaner för den kommunala flickskolan tagit hänsyn uteslutande till denna skolas ändamål och därav föranledda behov.

Mot detta kan anföras, att för närvarande finnas flera flickskolor, som äro förenade med realskol- eller gymnasielinjer. Härvid vilja de sakkunniga emellertid erinra om att denna anordning ursprungligen tillkommit, därför att inga vare sig statliga högre samskolor eller särskilda högre flickläroverk funnits, och att denna sammankoppling således kan i viss mån betecknas som en nödfallsutväg. I varje fall kan det ej bestridas, att anordningen icke alltid haft ett gynnsamt inflytande på flickskolans arbete utan att många unga kvinnor, som med avgjord fördel bort kvarstanna i flickskolan, därigenom lockats in på gymnasiet.

§ 2.

Skolkommissionens A-typ av den högre flickskolan, vilken närmast motsvarar nu ifrågavarande flickskoleform, skulle omfatta sex årsklasser, och samma antal årsklasser omfattar den på sexklassig folkskola byggande flickskola, för vilken 1924 års skolsakkunniga uppgjort förslag till undervisningsplan. Departementschefen uttalade i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 18 februari 1927 vid anmälan inför Kungl. Maj:t av förslaget om omorganisation av det högre skolväsendet m. m., att den kommunala flickskolan borde omfatta fem eller sex årsklasser. De förut omnämnda, inom riksdagen väckta motionerna åter föreslå endast en femårig skola. Skolans organisation.

Då riksdagen i sin skrivelse nr 262 förklarat sig intet hava att erinra mot en tillämpning i huvudsak av de allmänna grundlinjer för den kommunala mellanskolans organisation m. m., som angivits såväl av departementschefen som av motionärerna, torde riksdagen få anses hava lämnat frågan om sex eller fem årsklasser öppen. De sakkunniga hava också i sitt i § 2 formulerade förslag upptagit bestämmelse om att kommunal flickskola skall kunna omfatta antingen sex eller fem årsklasser. Då de sakkunniga alltså föreslå båda dessa skoltypers upptagande i skolsystemet, innebär detta icke, att de sakkunniga anse valet dem emellan utan betydelse. De sakkunniga anse tvärtom i likhet med skolkommissionen den sexåriga flickskolan hava ett bestämt företräde framför den femåriga. Skälen härtill ligga i den uppfattning de sakkunniga hysa om önskvärdheten av att det arbete, som flickorna i skolan hava att utföra, måtte i görligaste mån kunna avpassas på ett sätt, som tager hänsyn till flickornas säregna behov under just de år, om vilka här är fråga. Denna synpunkt har framhållits av skolkommissionen och har ytterligare starkt betonats av 1924

års skolsakkunniga. De sakkunniga anse alltså, att en sexårig lärogång i den på sexårig folkskola byggande högre flickskolan har väsentligt större möjligheter att på ett sätt, som överensstämmer med hävdvunnen uppfattning inom den nuvarande högre flickskolan, leda fram till ungefär samma mål som denna skola. Men härtill kommer ännu en betydelsefull omständighet. Såsom de sakkunniga i det följande få anledning närmare påpeka, har under de senare årens skoldiskussion starkt betonats behövligheten av en verklig omläggning av våra högre skolors inre arbete för undvikande av splittring och ernående av koncentration och samling i studierna. Särskilt starkt har detta behov framhållits av departementschefen, vilkens i detta hänseende intagna ståndpunkt i det hela vunnit riksdagens gillande. En dylik omläggning har redan påbörjats vid folkskolor, seminarier och en del andra läroanstalter men synes böra få sin plats vid samtliga högre och lägre ungdomsskolor. Det synes de sakkunniga uppenbart, att ett förverkligande av de önskemål och grundsatser, som sålunda uttalats och vunnit allmän anslutning, kan ske bättre och lättare i en skola, där arbetet kan bedrivas mera lugnt. Sammanställer man detta förhållande med den förut antydda önskvärdheten av att kunna tillgodose dels flickornas speciella behov av en mot praktisk verksamhet särskilt inom hemmets område syftande utbildning, dels ock de krav, deras fysiska utveckling uppställer, finner man oemotsägligt, att en lärogång, som i avseende på takten mera överensstämmer med den nuvarande flickskolans, bäst fyller de uppställda önskemålen.

I nu antydda omständigheter ligger alltså skälet till att de sakkunniga måste giva ett bestämt företräde åt en skoltyp, där arbetet och lärostoffet får utbredas över sex år, framför en femårig skolform.

Då de sakkunniga emellertid såsom alternativform upptagit en flickskola med fem årsklasser, således av samma omfattning som föreslagits av ovan omförmälda motionärer, är anledningen härtill främst den, att även en flickskola av denna kortare längd — om än i och för sig underlägsen den sexåriga — dock kan bättre än den fyraåriga realskolan tillgodose de särskilda önskemål i fråga om flickornas högre undervisning, som våra högre flickskolor av ålder velat tjäna. De sakkunniga äro emellertid fullt medvetna därom, att även om målet för de båda skolformerna, den sexåriga och den femåriga, kan sättas formellt lika, en icke oväsentlig olikhet alltid måste komma att förefinnas dem emellan i både kvantitativt och kvalitativt avseende.

Valet i varje särskilt fall mellan de båda skoltyperna torde böra i första hand överlåtas åt vederbörande kommunala myndighet samt definitivt bestämmas av Kungl. Maj:t.

I nära samband med nu avhandlade spörsmål inställer sig frågan om det vid 1927 års riksdag motionsvis (I: 252 och II: 399) framförda önskemålet, att högre läroanstalter för flickor skulle kunna anslutas icke endast till sexårig folkskola utan tillika till lägre folkskolestadium. Nu åsyftade motioner synas i främsta rummet avse de i propositionen föreslagna högre flickläroverken men omnämna även den då under diskussion varande kommunala flickskolan på ett sätt, av vilket man torde kunna sluta, att även denna senare skola måste

anses inbegripen under motionärernas önskemål. Riksdagen har icke i omedelbart samband med behandlingen av de åsyftade motionerna uttalat sig i denna fråga, men har i annat sammanhang förklarat sig intet hava att erinra mot en tillämpning i huvudsak av de allmänna grundlinjer för den kommunala flickskolans organisation m. m., som angivits såväl av departementschefen som i två inom riksdagen väckta motioner (I: 254 och II: 417). Då nu departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet uttryckligen uttalat sig för en organisation byggd på sexårig grundskola och sagda motioner jämväl förorda en dylik organisation, hava de sakkunniga ansett sig icke kunna annat än utgå ifrån att riksdagen i denna fråga, som väl måste anses höra till det huvudsakliga, avsett, att den kommunala flickskolan skall bygga på sexårig folkskola.

Skulle emellertid denna fråga ännu stå öppen och möjlighet således förefinnas att anordna den kommunala flickskolans anknytning till folkskolan på det dubbla sätt, som riksdagen redan beslutit i fråga om ett stort antal allmänna läroverk, till vilka även flickor hava tillträde, anse sig de sakkunniga böra erinra om att den av de sakkunniga för sexårig skola framlagda undervisningsplanen i väsentliga avseenden låter sig tillämpa även i fråga om en sjuårig skola. Detta gäller särskilt skolans två högsta klasser, som även i en sådan skola skulle utgöra ett linjedifferentierat överstadium; beträffande de övriga kunna de sakkunniga i huvudsak hänvisa till den av 1924 års skolsakkunniga framlagda tim- och kursplanen för dylik skola. Skulle en dubbel anknytning godtagas, borde till § 2, första stycket, i det uppgjorda förslaget till stadga för kommunala flickskolor fogas ett tillägg, avseende en dylik anknytning. Därjämte bleve vissa andra jämkningar i nämnda stadgeförslag erforderliga, varjämte även i förslaget till bestämmelser om statsbidrag m. m. till kommunala flickskolor skulle vidtagas vissa anpassningar till de i nämnda författningsförslag angivna grunder. Slutligen bleve också kostnaderna för en sjuårig skola något högre än de för en sexårig beräknade.

Linjedelning.

Under de senare årens diskussion om en ny skolorganisation har det från många håll framhållits, hurusom det praktiska arbetet borde få ett större utrymme inom mellanstadiets undervisning, än hittills varit fallet. Man har därvid ej endast påyrkat en förstärkning av de praktiska ämnenas ställning på timplanen utan ock upptagit frågan om realskolans differentiering i en teoretisk och en praktisk riktning. I det av generaldirektör Bergqvist avgivna särskilda yttrandet över skolkommissionens betänkande har denna fråga utförligare behandlats, och det föreslås där, att uppgiften att förbereda för det praktiska livet skulle övertagas av den högre folkskolan, vilken skulle som praktisk realskola inrangeras i skolsystemet vid sidan av den nuvarande »allmänna» realskolan och avslutas med en »praktisk realexamen». På orter, där inga praktiska realskolor funnes jämte de allmänna, skulle enligt detta förslag en praktisk linje infogas i den allmänna realskolan.

I delvis liknande riktning uttalade sig även skolöverstyrelsen i sitt utlåtande över kommissionsförslaget, och 1924 års skolsakkunniga, som ägnat mycken

uppmärksamhet åt förevarande spörsmål, ansluta sig i det hela till samma tanke. I anledning av vad departementschefen i frågan anfört samt av vissa inom riksdagen väckta motioner uttalade sig sedermera 1927 års riksdag angående denna angelägenhet.

Frågan vore, säger riksdagen, utan tvivel av stor betydelse men också av ej ringa räckvidd. Riksdagen ansåge sig icke under nu förhandenvarande förutsättningar vilja fälla ett bestämt omdöme i detta spörsmål. Då riksdagen emellertid funne frågan betydelsefull, ansåge sig riksdagen böra hos Kungl. Maj:t hemställa om närmare utredning i detta hänseende samt om framläggande för riksdagen av det förslag, som kunde därav föranledas.

I anledning härav har Kungl. Maj:t genom beslut den 18 juni 1927 anbefallt de sakkunniga att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning bl. a. huruvida och i vilken utsträckning praktiska bildningslinjer må kunna anordnas på realskolans åldersstadium.

Då de sakkunniga alltså hava att i fortsättningen av sitt arbete närmare överväga frågan om inrättande av praktiska realskolor och realskollinjer, har det varit naturligt, att de sakkunniga vid uppgiften att utforma en organisation av kommunala flickskolor tagit i betraktande frågan om en liknande differentiering av den speciella flickskolan, så mycket mer som flickskolans och realskolans allmänna bildningsmål i viktiga delar överensstämma, om än ej sammanfalla. Det har då synts de sakkunniga, att starka skäl tala för en dylik differentiering. Behovet av en högre skolbildning, som utan att vara direkt yrkesinriktad dock i en ej allt för ringa utsträckning toge sikte på det praktiska livets krav, är enligt de sakkunnigas mening starkt framträdande även hos den kvinnliga ungdomen, och det är då naturligt, att hänsyn härtill tages hos en skolform, som är avsedd att tillgodose denna ungdoms speciella behov av fortsatt praktisk utbildning. De sakkunniga hava därför tänkt sig, att en lämplig form för ett sådant önskemåls realiserande vore en differentiering inom flickskolan, vidtagen på dess högsta stadium och bestående i anordnandet av en teoretisk och en praktisk linje. Kommer en sådan differentiering att äga rum inom våra flickskolor, synes det vara önskvärt, att en dylik kommer till stånd även vid statens normalskola för flickor och att avgångsbetyg därifrån således kommer att medföra dels teoretisk, dels praktisk kompetens, motsvarande teoretisk och praktisk realexamen. Under förutsättning att så kommer att ske, synes i överensstämmelse därmed även de kommunala flickskolorna böra få sig tillerkänd en motsvarande kompetens. Huruvida denna, såsom hittills varit fallet, bör benämnas normalskolkompetens eller en lämpligare benämning för densamma kan utfinnas, därom hava de sakkunniga icke ansett sig böra här uttala någon mening.

Beträffande den behörighet, som genomgång av en praktisk utbildningslinje av nu antytt slag skulle medföra, kommer givetvis denna, liksom fallet var, då en viss behörighet tillades avlagd realskolexamen och genomgången högre flickskola, att bliva beroende av vad olika myndigheter och inrättningar därom kunna komma att bestämma. De sakkunniga föreställa sig, att en ung kvinna, som genomgått den praktiska utbildningslinjen vid en kommunal flickskola,

skulle kunna anses hava förvärvat en tillfredsställande förbildning för inträde exempelvis i skolköks-, lanthushållnings-, trädgårdslärarinne-, kindergartens-, slöjdlärarinne- samt skjuksköterskekurser. För de kommunala ålderdomshem och andra hjälpanstalter, som nu bliva allt talrikare, behövas kvinnliga ledare, vilka helst före den rent fackliga utbildningen, där sådan förekommer, hava behov av en god allmän och medborgerlig bildning ungefär sådan som den, till vilken den praktiska utbildningslinjen skulle leda. I varje fall torde en sådan utbildning kunna bliva av synnerlig betydelse på många av det praktiska livets mer eller mindre organiserade uppgifter i hem och samhälle.

Det bör redan här framhållas, att det nu omnämnda behovet av en förstärkt ställning för de praktiska ämnena ej är tillgodosett endast genom anordnandet av en praktisk flickskollinje. Även för det odifferentierade stadiet liksom för den teoretiska linjen kvarstår i viss mån detta behov. De sakkunniga hava också, såsom i annat sammanhang omnämnes, vid uppgörande av sina timplansförslag för den kommunala flickskolan försökt att i görligaste mån tillgodose detta behov.

Vid besvarande av frågan, när differentieringen skall inträda, bör man, synes det de sakkunniga, fasthålla vid den fordran, att varje lärjunge, som genomgått en högre flickskola, måste innehava ett visst, ej allt för ringa mått av högre teoretisk bildning. Intill differentieringens början bör den teoretiska utbildningen vara lika för alla för att därefter vidgas och fördjupas för dem, som välja den teoretiska linjen. Vid övervägande av denna fråga hava de sakkunniga ansett de fyra första klassernas studiekurs böra vara gemensam för alla. I enlighet härmed skulle vid sexårig flickskola differentieringen omfatta de två sista åren, vid femårig det sista året. I det senare fallet komme således den praktiska linjen att omfatta endast ett år. Det är emellertid uppenbart, att den praktiska linjens korthet vid den femåriga flickskolan medför, att man även på denna linje måste nöja sig med ett resultat, som ej oväsentligt understiger vad man kan vinna på den sexåriga.

Val av linje och ämnen torde böra ske med företeende av vederbörande målsmans intyg härom. Anmälan om sådant val bör göras hos rektor i god tid före slutet av vårterminen. Bestämmelse härom har av de sakkunniga intagits i § 11 i stadgeförslaget. Härtill återkomma de sakkunniga i det följande.

Det torde böra ankomma på vederbörande kommunala myndighet att avgiva förslag, huruvida skola, varom fråga är, bör utrustas med både teoretisk och praktisk linje eller endast med endera av dessa linjer samt tillika, då praktisk linje förekommer, föreslå, i vilka av de på undervisningsplanen uppförda praktiska undervisningsämnen undervisning anses böra vid skolan förekomma.

Med hänsyn till de kostnader, som upprättandet av en praktisk linje måste komma att medföra, torde det svårligen kunna ifrågasättas att på varje plats, där praktisk linje förekommer, undervisning skall å densamma meddelas i samtliga de praktiska ämnen, som finnas å undervisningsplanen upptagna. Å andra sidan torde det med hänsyn till det val av ämnen, som bör stå lärjungarna öppet, böra stadgas, att undervisning å praktisk linje skall anordnas i minst

tre av de å planen upptagna praktiskt husliga ämnena eller i två av dessa ämnen jämte samtliga de på samma plan upptagna handelsämnena. Det slutliga avgörandet i fråga om vilken eller vilka bildningslinjer, som böra anordnas vid skolan, torde böra ske i samband med den reglementsprövning, som omförmäles i § 4 av stadgan.

Uppdelning av årsklasser.

De sakkunniga hava till denna paragraf fogat en punkt, innebärande medgivande att årsklass må i mån av behov kunna uppdelas i klassavdelningar eller mindre grupper. Den förra uppdelningen är som bekant för närvarande allmänt tillämpad vid vissa läroanstalter och är betingad av antalet lärjungar i klassen. Uppdelning i mindre grupper åter förekommer nu dels vid ett antal enskilda skolor, dels vid vissa statens läroanstalter, givetvis ej som regel utan blott vid undervisning i vissa ämnen. De erfarenheter, som gjorts av dylik åtgärd, hava visat sig vara goda, och skäl finnes därför enligt de sakkunnigas mening att söka giva ökad användning åt detta tillvägagångssätt. Härtill synes man hava så mycket större skäl, som anordningens syfte: ökad individualisering av arbetet, sammanfaller med en mycket viktig sida av den omläggning av arbetssättet i skolan, som nu är avsedd att äga rum. I vissa ämnen kan på grund av ämnenas egen natur en dylik uppdelning bliva alldeles nödvändig.

§ 4.

Prövning av kommunal flickskolas behövlighet.

Paragrafen överensstämmer i det hela med motsvarande paragraf i stadgan för kommunala mellanskolor. Dock har, med hänsyn till vad vid riksdagsbehandlingen av skolfrågan förekommit, i mom. 1 gjorts ett tillägg, innefattande bestämmelse om att hänsyn skall, vid bedömande av fråga om kommunal flickskolas behövlighet, tagas till den omständigheten, om å orten förut finnes statsunderstödd högre flick- eller samskola, kommunal flickskola, kommunal mellanskola eller statsläroverk med tillträde för flickor å realskolans stadium.

KAP. II.

Tillsyn och styrelse.

§ 5.

Då de kommunala flickskolorna skulle stå under skolöverstyrelsens inseende, bör på grund härav erforderligt tillägg göras i § 2 av den för överstyrelsen gällande instruktionen.

§ 6.

Styrelsens sammansättning.

De i denna paragraf givna bestämmelserna överensstämma i det hela med motsvarande för de kommunala mellanskolorna gällande. I fråga om skolstyrelsens sammansättning (mom. 1) hava de sakkunniga med hänsyn därtill, att de kommunala flickskolorna äro avsedda endast för kvinnliga lärjungar, föreslagit, att minst tre av styrelsens ledamöter samt minst två av suppleanterna skola vara kvinnor, ävensom att den biträdande föreståndarinnan, därest sådan

finnes anställd, skall, liksom fallet är vid statens samskolor, vara medlem av styrelsen.

§ 8.

Samarbete mellan styrelsen och lärarpersonalen.

Till denna paragraf, som i övrigt väsentligen ansluter sig till motsvarande paragraf i stadgan för kommunala mellanskolor, hava de sakkunniga fogat ett moment 3 med en föreskrift, som är avsedd att under mera fasta former ordna samarbetet mellan skolstyrelsen och skolans lärarpersonal. En motsvarande bestämmelse gäller som bekant för skolråd och vederbörande folkskolors lärare. Mom. 2 av denna paragraf innehåller visserligen en anmaning för styrelsens ledamöter att besöka skolan och skaffa sig erforderlig kännedom om dess arbete och behov, men då en dylik bestämmelse lätt blir en föreskrift allenast på papperet, har det synts de sakkunniga, att en föreskrift, som skapade starkare garantier i detta avseende, vore på sin plats.

KAP. III.

Undervisning och uppfostran.

Allmänna synpunkter.

Här ifrågavarande kapitel, som omfattar §§ 11—17, innefattar bestämmelser om undervisning och uppfostran. Frågor om undervisningen avhandlas i §§ 11—13, §§ 14—16 behandla ungdomens sedliga fostran och § 17 dess fysiska fostran.

Under diskussionen om den högre skolans reformering har, såsom ovan framhållits, frågan om skolans *inre* arbete — dess undervisande och uppfostrande verksamhet — varit föremål för en livlig uppmärksamhet och ett ingående övervägande. Så har skolkommissionen i sitt betänkande häråt ägnat ett särskilt kapitel, däri kommissionen framhållit åtskilliga betydelsefulla synpunkter, vilka kommissionen tillika — i den mån desamma berört undervisningsplanerna — vid avfattningen av sina förslag till dylika sökt tillämpa. Även i flera av de utlåtanden, som avgivits över kommissionens betänkande, har frågan om det inre arbetet uppmärksammats. I detta avseende erinras om den utförliga behandling, för vilken denna fråga varit föremål i det av generaldirektör Bergqvist avgivna yttrandet »Våra skolor» (sid. 135 ff.).

Jämväl departementschefen lägger i sitt ovan omnämnda anförande till statsrådsprotokollet synnerlig vikt vid det sätt, varpå skolans inre arbete anordnas och utföres, samt erinrar i sammanhang därmed om åtskilliga tidigare framkomna förslag och synpunkter, vilkas genomförande enligt hans mening skulle befrämja den omläggning av skolarbetet, som numera inom den pedagogiska världen ganska enhälligt anses eftersträvansvärd. I korthet torde kunna sägas att samtliga nu ifrågavarande önskemål åsyfta att inom den högre skolans verksamhet bereda en vidgad tillämpning av den s. k. arbetsskolans ledande grundsatser, följaktligen att åstadkomma en större samling i skolarbetet, star-

kare hänsynstagande till lärjungarnas individualitet, ökad självverksamhet hos dessa och i samband därmed vidgat utrymme åt handens arbete.

Riksdagen har i sin skrivelse nr 262 anfört, att departementschefens sålunda uttalade tankar om skolarbetets inre gestaltning vore beaktansvärda samt att riksdagen i huvudsak anslöte sig till vad departementschefen i berörda sammanhang anfört. Därjämte säger sig riksdagen vilja betona angelägenheten av att vad motionsvis (I: 254 och II: 417) framhållits beträffande olika anordningar för främjande av ett individualiserat studiearbete jämväl toges under omprövning.

Vad beträffar här ifrågavarande spörsmål, hava de sakkunniga strävat att, så långt sådant för närvarande ansetts kunna och böra ske, i fråga om den kommunala flickskolan bringa i tillämpning vad som, på sätt ovan omnämnts, under diskussionen om de högre skolornas omorganisation framhållits som eftersträvansvärt i fråga om samling i skolarbetet och begränsning av det samtidigt inhämtade lärostoffet, på samma gång de sakkunniga sökt bereda större utrymme och möjlighet för ett arbete, där önskvärd hänsyn toges till lärjungarnas individuella läggning och självverksamhet.

Detta syfte hava de sakkunniga sökt vinna dels genom lärostoffets begränsning och yttre anordning, dels ock genom att i förslaget till stadga (§ 12) intaga vissa riktlinjer för det inre arbetet.

§ 11.

Rätt till avvikelser från undervisningsplanen.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet den 18 februari 1927 erinrar departementschefen därom, att enligt skolkommissionens förslag kursplanerna för samtliga skolformer icke skulle lända till ovillkorlig efterrättelse utan allenast tjäna till huvudsaklig ledning. Även timplanerna skulle under iakttagande av vissa villkor kunna bliva föremål för jämkning. För egen del förklarar departementschefen sig med hänsyn till den stora betydelsen av att vederbörande lärare ägde nödig rörelsefrihet i sin verksamhet, anse det lämpligt, att de framtida undervisningsplanerna gjordes mindre strängt bindande än nu vore fallet med den för realskolan gällande. Vad särskilt timplanerna anginge, hade de skolsakkunniga förordat möjligheter till jämkningar även i dessa. Ehuru önskemålet icke saknade berättigande, hyste departementschefen betänkligheter emot att de i timplanerna upptagna totala veckotimsummorna överskredes, detta såväl med hänsyn till lärjungarnas arbetsbelastning som ock med tanke på de ekonomiska konsekvenser, vilka vid en sådan anordning inställde sig.

Vid avfattningen av detta moment hava de sakkunniga, som hysa en bestämd övertygelse om önskvärdheten av att undervisningsplanerna ej göras allt för bindande, velat bereda möjlighet till någon mindre avvikelse i fråga om de i timplanen upptagna timtalen. De sakkunniga hava härvid icke förbisett, att en sålunda medgiven rörelsefrihet måste tillämpas med varsamhet, men hava ansett, att en garanti härför skulle vinnas genom att lägga avgörandet i lärarkollegiets hand. I fråga om kursplanerna synes en större rörelsefrihet böra vara tillåten.

Lärostoffets yttre anordning.

Vad beträffar lärostoffets läggning och yttre anordning, hava de sakkunniga sökt häråt giva en sådan gestaltning, att därigenom de ovan angivna reformsträvandena angående det inre arbetet skulle kunna i väsentliga stycken främjas. Därvid hava de sakkunniga ansett sig med fördel kunna taga till utgångspunkt vissa av 1927 års riksdag framlagda riktlinjer med avseende på arbetet inom de högre läroverkens gymnasialstadium, detta så mycket mer som en tillämpning av sagda riktlinjer skulle väsentligen bidraga till den koncentration i arbetet, som är önskvärd, samt tillika öppna möjligheter för en starkare individualisering av detta arbete.

Det riksdagens uttalande, som de sakkunniga härmed åsyfta, anknyter närmast till framkomna förslag om en ytterligare linjedifferentiering inom gymnasiet samt åsyftar att åstadkomma en individuell ämnesgruppering, vilken skulle i väsentligt högre grad än vad den nuvarande linjedelningen medgiver, begränsa antalet samtidigt lästa ämnen samt tillika öka möjligheterna att tillgodose lärjungarnas individuella läggning och önskemål. Enligt de av riksdagen angivna grundlinjerna för gymnasiet skulle för varje lärjunge de teoretiska undervisningsämnena begränsas till en grupp fasta ämnen jämte obligatoriskt tillval av ett visst antal fritt valda ämnen. Då de fasta ämnenas antal skulle vara fyra och de tillvaldas tre, skulle en avsevärd inskränkning i antalet samtidigt lästa ämnen komma att ske, på samma gång den enskilde lärjungen i stegrad grad bereddes möjlighet till fritt ämnesval.

Tänker man sig nu angivna synpunkter tillämpade på den kommunala flickskolan, uppstå spörsmålen, huruvida lärjungarna i de av denna skolas klasser, som närmast motsvara läroverkens högre gymnasieklasser, kunna anses vara mogna för en dylik anordning samt, därest så skulle vara fallet, i vilken klass den bör inträda. Vad beträffar den första av dessa frågor, hava de sakkunniga, efter samråd med åtskilliga målsmän för den kvinnliga undervisningen, funnit sig kunna besvara denna fråga jakande. Lärjungarna i flickskolans högsta klasser hava nämligen ungefär samma ålder som lärjungarna i det nuvarande gymnasiets andra ring, vartill kommer att flickornas psykiska utvecklingsgång i regel är snabbare än gossarnas.

Vad angår den tidpunkt, då den ifrågasatta anordningen bör inträda, hava de sakkunniga ansett detta lämpligen kunna ske samtidigt med att den förut nämnda differentieringen i en teoretisk och en praktisk linje inträdde, d. v. s. i skolans femte klass.

Beträffande detaljerna av den nya anordningen hava de sakkunniga ansett sig kunna föreslå, att lärjungarna i sexårig skolas två högsta klasser och i femårig skolas högsta klass skola deltaga i undervisningen i fyra samtidigt lästa fasta teoretiska ämnen, dessutom, på sätt nedan närmare angives, i kristendom samt därjämte, i den mån de ej vederbörligen befrias därifrån, i teckning, slöjd och hushållsgöromål samt i musik och gymnastik med lek och idrott. Därutöver skulle lärjunge å den teoretiska linjen deltaga i undervisningen i ytterligare tre ämnen, fritt valda bland de å timplanen för de båda högsta resp. den högsta klassen upptagna teoretiska ämnena, och lärjunge å den praktiska linjen i vissa av de på nämnda timplan upptagna praktiska ämnena.

För gymnasiets lärjungar har riksdagen såsom fasta ämnen angivit modersmålet, historia, ett främmande levande språk samt resp. latin och matematik. För flickskolans lärjungar torde även de tre förstnämnda ämnena böra vara obligatoriska. Såsom fjärde ämne åter hava de sakkunniga tänkt sig hälsolära resp. ekonomilära, det förra i sexårig skola ingående i femte klassens timplan, det senare i sjätte klassens. De skäl, som föranlett de sakkunniga att föreslå dessa ämnen såsom obligatoriska, äro nära liggande. Hälsoläran, så lagd som undervisningsplanen angiver, har ej minst för kvinnliga lärjungar så stor betydelse, att då det gäller en för dem speciellt avsedd skolform, ämnet bör få en självständig plats och göras obligatoriskt för alla. Detsamma kan i det väsentliga sägas även om ekonomiläran. Kunskapen om de allmänna ekonomiska lagarna är tyvärr även hos dem, som åtnjutit högre skolundervisning, ofta beklagligt ringa, och en ordnad, för alla gemensam undervisning i dessa stycken måste därför sägas fylla ett bestämt behov. Det är att märka, att en högst betydande del av vårt folks årliga inkomstbelopp i själva verket förvaltas av landets husmödrar. I femårig skola kan givetvis ej ett helt år anslås till vartdera ämnet; i stället torde en del av läsåret i femte klassen böra ägnas åt hälsoläran och återstoden åt ekonomiläran.

Angående den viktiga frågan om de främmande språkens ställning inom de kommunala flickskolorna hava de sakkunniga funnit övervägande skäl tala för att tyskan å timplanen inträder såsom det första av dessa språk. Den frågan, huruvida engelskan eller franskan skall inträda som det andra språket i ordningen, har visat sig svårare att bedöma. Med hänsyntagande å ena sidan till engelskans stora betydelse, särskilt i praktiskt avseende, och å andra sidan till den omständigheten, att anordnandet vid kommunala flickskolor av en jämförelsevis mera omfattande undervisning i franska jämväl synts vara väl motiverad, hava emellertid de sakkunniga bestämt sig för att föreslå en alternativ anordning på det sätt, att åt de särskilda skolorna beredes möjlighet att välja antingen engelska eller ock franska såsom andra främmande språk, allt efter de olika önskningar och behov, som på olika orter i detta hänseende kunna göra sig gällande. Dessutom har — såsom framgår av anmärkningarna till timplanen (sid. 101) — vid skolor med större lärjungantal, där behov därav kan uppstå, tillfälle lämnats att tillämpa de båda alternativen vid sidan av varandra.

Då tre främmande språk icke skäligen kunna å timplanen erhålla utrymme såsom obligatoriska ämnen, bör det återstående, tredje språket i klass 4 anordnas som frivilligt ämne. Något hinder för lärjungar att å den teoretiska linjens överstadium välja alla tre främmande språken föreligger icke.

Såsom nyss nämnts hava de sakkunniga upptagit kristendom bland de för de båda linjerna obligatoriska ämnena. Förslaget torde erfordra några ord till närmare förklaring. Under diskussionen om den nya skolorganisationen hava olika meningar uttalats om detta ämnes förekomst vid våra skolor. Från åtskilliga håll har man starkt betonat vikten av att kristendomsämnet fortfarande upptoges på de högre läroanstalternas timplan, även på det högsta stadiet, medan det på andra håll i motsats härtill av skilda anledningar gjorts gällande, att undervisning i ämnet ej vore på sin plats inom nämnda skolstadium. Även

vid skolfrågans behandling inom riksdagen voro meningarna om detta ämne delade. Under strävandena därvid att förmedla de skilda meningarna framkom bland annat den tanken, att ämnet skulle även på högstadiet kunna fortfarande bibehållas såsom obligatoriskt, om för ämnet valdes ett studiesätt, som vore mindre bindande än den nuvarande undervisningsformen, och om undervisningen komme att väsentligen sysselsätta sig med sådana religiöst-sedliga spörsmål, som kunde påkalla den mognare ungdomens intresse.

Vad nu de sakkunnigas egen ställning till frågan beträffar, är det för de sakkunniga icke tvivel underkastat, att undervisningen i kristendom, rätt ordnad och bedriven, måste särskilt på det åldersstadium, varom här är fråga, vara av stor betydelse för de ungas andliga utveckling, på samma gång det är uppenbart, att ämnets frånvaro skulle medföra betydande luckor i den allmänbildning, vars bibringande är ett av den högre skolundervisningens mål. Studiet av kristendomsämnet kan således enligt de sakkunnigas mening ej utan skada undvaras på skolornas högstadium. De sakkunniga anse det alltså önskvärt, att även den kommunala flickskolan får ända till högsta klassen i någon form behålla ämnet, och hålla före, att det nyssnämnda, vid riksdagens överläggning framkomna förslaget skulle erbjuda en god lösning av frågan. De sakkunniga hava därför tänkt sig, att under de två sista resp. det sista året alla lärjungar skulle under en timme i veckan deltaga i kristendomsundervisningen, vilken emellertid skulle bedrivas huvudsakligen i form av föreläsningar, diskussioner och samtal samt avse religiöst-sedliga frågor, som kunde vara av betydelse och intresse för den mognare kvinnliga ungdomen.

Vad därefter beträffar de tillvalda ämnena, skulle dessa, i likhet med vad riksdagen förutsatt, kunna väljas bland de övriga å timplanen upptagna ämnena, å den teoretiska linjen bland de teoretiska, å den praktiska bland de praktiska. De sakkunniga hava härvid tänkt sig, att en lärjunge å sistnämnda linje skulle kunna välja antingen två av ämnena sömnad, vävning, hushållsgöromål, barnavård och trädgårdsskötsel eller ock gruppen handelsämnen såsom praktiska huvudämnen.

Genom den av de sakkunniga föreslagna anordningen skulle antalet undervisningstimmar i veckan i de teoretiska ämnena å teoretiska linjen uppgå till minst 20 och högst 24 inom var och en av klasserna 5 och 6 av sexårig skola samt till minst 21 och högst 25 inom klass 5 av femårig skola. Därtill skulle komma 4 à 5 veckotimmar i praktiska ämnen samt dessutom 5.5 veckotimmar i musik och gymnastik, för de lärjungar som deltaga i undervisningen i dessa ämnen. För sistnämnda lärjungar skulle alltså hela veckotimsumman uppgå till mellan 30 och 34.5. Såsom de sakkunniga i § 11 mom. 6 föreslagit, skulle dock lärjunge å den teoretiska linjen kunna erhålla befrielse från undervisningen i ett praktiskt ämne och på sådant sätt få sin timsumma något nedsatt.

Å den praktiska linjen skulle lärjungarna få 13 à 14, i femårig skola 14 à 15 veckotimmar i teoretiska ämnen. För dessa lärjungar skulle antalet veckotimmar i praktiska ämnen växla mellan 16.5 och 18, vartill skulle komma 5.5 veckotimmar i musik och gymnastik.

Även om de här anförda veckotimmarna ej så mycket understiga de timsum-

mor, som för närvarande gälla vid en del av våra högre flickskolor, måste dock arbetet i den kommunala flickskolan så väl med hänsyn till det färre antalet samtidigt lästa ämnen som till de arbetsmetoder, som de sakkunniga förordat, bliva mindre splittrat och därigenom mindre ansträngande än arbetet i de flesta av våra nuvarande flickskolor. De sakkunniga vilja i detta sammanhang erinra om att hemskrivningar skola mera sällan förekomma.

Eftersom undervisning i ett ämne givetvis förutsätter förhandenvaron av lärare, undervisningslokaler och undervisningsmedel och således medför kostnader, torde rätten för en lärjunge att tillvälja ämne ej böra vara helt obegränsad. De sakkunniga hava därför föreslagit en bestämmelse av innehåll, att undervisning i sådant ämne, som kan tillväljas, må anordnas, endast om minst fem lärjungar anmält sig till deltagande däri. Undantag från denna regel bör kunna medgivas av skolstyrelsen.

Då det, bland annat för anställande av lärarkrafter samt för uppgörande av tjänstefördelning för dessa och av arbetsordning, är nödvändigt för rektor att redan under vårterminen få besked om lärjungarnas val av linje och tillvalsämnen, böra lärjungarna i fjärde klassen före den 15 april med företeende av vederbörande målsmans skriftliga medgivande göra anmälan härom hos rektor.

§ 12.

Riktlinjer för det inre arbetet.

I denna paragraf hava de sakkunniga sökt framhålla vissa väsentliga sidor av det inre arbetet i skolan. Paragrafen motsvarar närmast den del av nu gällande läroverksstadga, som bär rubriken Allmänna grunder för undervisningen, så ock vissa punkter i stadgan för kommunala mellanskolor. Att de sakkunniga behandlat denna fråga med något större utförlighet, än tidigare varit brukligt i våra skolstadgor, är en naturlig följd av den större uppmärksamhet, som numera ägnas detta arbete, och den omläggning därav, som nu föreslås.

Mom. 1, som till sitt väsentliga innehåll överensstämmer med motsvarande anvisning i läroverksstadgan, utgör en kort sammanfattning av de syften, som skolarbetet ur allmän bildningssynpunkt bör eftersträva.

I momentets senare del riktas uppmärksamheten närmast på de krav i fråga om undervisningen, som kunna härflyta från de kvinnliga lärjungarnas egenart och övergångsålderns säregna förhållanden.

Mom. 2 avhandlar de olika former, under vilka undervisningsarbetet kan fortgå: klassundervisning och mera individuella undervisningsformer. Beträffande klassundervisningen framhålles, hurusom lärjungarna i främsta rummet böra sättas i tillfälle att ådagalägga, i vad mån de förmå göra bruk av den kunskap de inhämtat och med utgångspunkt i denna förvärva ytterligare kunskap.

Vad de individuella arbetsformerna beträffar, utgör ju frågan om det enskilda studiearbetet såsom en hävstång för främjandet av ett mera aktivt och individualiserat studiesätt en av de viktigare punkterna på de nutida reformsträvandenas program. De sakkunniga, som till fullo uppskatta betydelsen och värdet för lärjungarna av ett lämpligt anordnat enskilt arbete, hava även sökt bringa de framkomna önskemålen och synpunkterna i tillämpning vid undervisningen

inom den högre flickskolan. Då emellertid hela denna fråga, ehuru den ingalunda är ny eller främmande för våra skolor, likväl ännu icke torde kunna påräkna det allmänna intresse eller den uppskattning, som den förtjänar, är det givetvis av vikt, att man här går fram med en viss varsamhet och därför lämnar vid sidan av det nya tillräckligt utrymme åt det gamla. Försök med enskilda arbetsuppgifter kunna och böra givetvis även inom skolans lägre klasser förekomma under anspråkslösa former. Undan för undan bör det enskilda arbetet utvecklas och antaga mera allvarliga former för att på det högsta stadiet av skolundervisningen ingå såsom en mera betydelsefull och omfattande del av skolarbetet.

I nu angivet syfte hava de sakkunniga tänkt sig, att varje lärjunge i flickskolans differentierade klasser skulle — ungefär såsom nu sker vid folkskoleseminarierna — få sig ålagt enskilt studiearbete. Detta skulle utföras i visst eller vissa av de i lärjungens ämneskrets ingående ämnena. Uppgift för detsamma skulle fritt väljas bland flera förelagda uppgifter. Förslag till studieuppgifter skulle efter samråd med lärjungarna uppgöras av vederbörande lärare och av läraren föreläggas ämneskonferensen för slutligt godkännande. Det synes lämpligt, att konferensen på detta sätt tager befattning med uppgifternas utväljande, dels emedan härigenom kontinuiteten bättre bevaras, dels ock emedan konferensens prövning innebär ett önskvärt incitament för dess medlemmar att övertänka och fördjupa sig i vederbörande ämnes metodik. Där förhållandena sådant medgiva, skulle arbetet kunna anordnas så, att större eller mindre grupper av lärjungar finge gemensamma studieuppgifter, med iakttagande vid arbetets fördelning därav, att uppgifterna avpassades efter den enskilde lärjungens begåvning och intresse.

För att giva en antydan om hur de sakkunniga tänkt sig uppgifterna för det enskilda arbetet, hava de sakkunniga till sitt förslag till undervisningsplaner fogat en bilaga, innehållande för flertalet ämnen exempel på dylika uppgifter (bil. 1).

En nödvändig förutsättning för en omläggning av arbetet på nu angivet sätt är tydligen, att bibliotek, läsrum och laboratorier m. m. stå lärjungarna till buds. De sakkunniga anse sig därför böra samtidigt erinra om angelägenheten av att de behov, som i detta hänseende föreligga, bliva så vitt möjligt tillgodosedda. Bestämmelser i denna riktning givas i denna stadgas § 64 mom. 1.

Beträffande den tid, som skulle kunna tänkas stå lärjungarna i de båda översta (resp. den översta klassen) till buds för utförande av dem åliggande enskilt arbete, föreställa sig de sakkunniga, att därvid i första hand skulle ifrågakomma de lediga timmar, bland annat s. k. håltimmar, som komma att uppstå på grund därav, att lärjungarna icke deltaga i samtliga å schemat upptagna lektioner. Vidare torde någon del av den tid, som på schemat är avsedd för klassundervisningen i ämnet, kunna disponeras för det ändamål, som nu är i fråga. Särskilt kan man tänka sig, att de lärjungar, som äro mera försigkomna i ett ämne, skulle, såsom redan nu på vissa håll torde ske, befrias från en större eller mindre del av den ordinarie undervisningen i ämnet. Slutligen bör en del av den tid, som hittills brukat anslås till arbete i hemmet men som nu på

grund av det ändrade arbetssättet torde komma att bliva disponibel, kunna anslås till det enskilda studiearbetet.

Den kontroll, som från lärarens sida givetvis bör utövas i fråga om det av lärjungarna utförda enskilda arbetet, kan allt efter ämnets natur och uppgiftens art verkställas genom tentamensförhör, genom av lärjungen inför läraren eller klassen lämnade muntliga referat, genom föredrag, uppläsningar och demonstrationer eller genom mer eller mindre omfattande skriftliga uppsatser, anteckningar m. m. Så ofta så kan ske, bör det tillses, att det väsentliga av det resultat, vartill det enskilda arbetet lett, på ett eller annat sätt kommer även klassen i dess helhet till godo.

Gentemot ett ensidigt examens- och förhörsförfarande vill mom. 3 inskärpa, att läraren vid bedömandet av lärjungarnas kunskaper bör främst stödja sig på det dagliga arbetets vittnesbörd och den efter hand vunna erfarenheten av lärjungarnas arbete och utveckling. De här och var förekommande mindre naturliga åtgärderna i kontrollsyfte, såsom skriftliga förhörsfrågor (de s. k. lappskrivningarna) böra följaktligen undvikas, i den mån de kunna vara ägnade att verka förryckande på lärjungarnas arbete eller fresta lärjungarna till att lägga allt för stor vikt vid inlärandet av rena minneskunskaper. De prövningar, som kunna förekomma, böra sätta lärjungarna i tillfälle att visa sin förmåga av sammanhängande framställning och självständigt arbete. Likaså bör vid själva frågeförfarandet uppmärksammas att lärjungarna bliva i tillfälle att ådagalägga sin förmåga av en längre sammanhängande framställning eller att på egen hand utföra ett arbete.

I mom. 4 behandlas frågan om de s. k. läxpreparationerna. Med tanke på den missriktade form, som dessa preparationer på sina håll antagit, särskilt i det avseendet att lärjungarna därunder hållas i en betänklig passivitet, hava de sakkunniga ansett det vara av vikt, att det inskärpes, hurusom preparationerna väsentligen avse att anvisa lärjungarna utgångspunkter och medel för att på egen hand utföra ett arbete men icke att giva dem lösningen av en förelagd uppgift i större eller mindre mån till skänks.

I mom. 5 hava de sakkunniga upptagit en erinran, som de sakkunniga tillägga en alldeles särskild betydelse. Det är givetvis av största vikt, att det nya, av de sakkunniga förordade arbetssättet icke kommer att tillämpas under sådana förhållanden, att arbetsresultatet därav kan lida intrång. Det är ävenledes av största betydelse, att samma arbetssätt icke genom missriktad eller felaktig användning bringas i misskredit. De sakkunniga hava därför föreslagit en bestämmelse om att det förordade arbetssättet måtte tillämpas endast i den mån förutsättningarna i fråga om organisation, lärarkrafter, lokaler och deras utrustning verkligen äro för handen.

Att undervisningen bör anknyta till vad som inhämtats i folkskolan och ej omfatta onödig repetition, inskärpes i mom. 6. I detta sammanhang anse sig de sakkunniga böra erinra därom, att det för förverkligandet av detta önskemål givetvis är nödvändigt, att läraren äger kännedom om folkskolans arbetssätt och om de för denna skola bestämda kurserna. I sådant syfte erfordras åter, att i provårsstadgan inryckes en bestämmelse om att lärarkandidaterna under sitt

provår skola sättas i tillfälle att stifta någon bekantskap med folkskolan och dess arbete.

I mom. 7 beröras vissa åtgärder och anordningar, vilka äro ägnade att befrämja sammanhållning och koncentration i undervisningen. Sålunda framhålles vikten av lärostoffets koncentration kring det väsentliga i varje ämne ävensom av nödigt sammanhang mellan ämnets olika delar. Vidare betonas att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att de partier av en viss kurs, som återkomma inom besläktade eller samhöriga ämnen, göras till föremål för en planmässig behandling, så att ett tidsödande och obehövligt återtagande av desamma inom de olika ämnena förebygges. För att uppnå begränsning och kontinuitet i undervisningen inskärpes därjämte nödvändigheten av att ett ämne i regel ej uppdelas på flera lärare, samt att klasslärarsystemet i synnerhet i de lägre klasserna får nödig tillämpning och att lärarna i resp. ämnen så vitt ske kan få följa sina klasser under flera läsår. Slutligen framhålles i förevarande moment, att ett ämnes olika veckolektioner måtte i görligaste mån sammanföras på arbetsschemat, så att arbetsuppgifterna på en och samma dag för lärjungen ej måtte allt för mycket splittras. I samband därmed anbefalles periodläsning i olika former.

I mom. 8 beröres frågan om lärostoffets sovring vid undervisningen och i läroböckerna. Denna fråga är utan tvivel en av de svåraste bland dem, med vilka vår skolundervisning nu har att syssla; den är tillika en av de viktigaste, ty av dess lyckliga lösning beror i väsentlig mån möjligheten för våra dagars skola att behärska och under lämpliga former till ungdomen förmedla det utomordentligt mångsidiga och innehållsrika lärostoff, som den moderna kulturen samlat och för framtiden kommer att ytterligare utöka. Det pågår som bekant för närvarande på olika håll inom den pedagogiska världen i stor skala anlagda undersökningar för att söka klargöra, vad som kan vara möjligt att utsovra ur lärostoffet. När dessa undersökningar en gång nått fram till mera fasta resultat, torde man få tillgång till synpunkter, som äro i högre grad vägledande än de, som nu stå till buds.

Den i mom. 9 intagna, ur läroverksstadgan hämtade bestämmelsen beträffande de skriftliga arbetena vill motverka den ej sällan framträdande benägenheten hos läraren att ensidigt betrakta och behandla lärjungarnas skriftliga arbeten såsom prov.

I likhet med vad som enstämmigt förordats under behandlingen av skolfrågan, hava de sakkunniga föreslagit, att de skriftliga arbetena skola utföras i skolan, där så utan men för ämnet kan ske och anordningen av undervisningen i övrigt så medgiver.

Med bestämmelserna i mom. 10 slutligen hava de sakkunniga velat åt den enskilde läraren inrymma en större rörelsefrihet vid planläggningen och utförandet av hans undervisningsarbete genom att göra honom mindre beroende av de anvisningar och kursfördelningar, som torde komma att bliva fastställda. Den restriktion, som ligger i de parentetiska orden »i den mån så kan ske utan skada för samarbetet med övriga lärare och utan att målet för undervisningen förryckes», torde icke påkalla någon särskild motivering.

§ 13.

Läro- och läseböcker.

Bestämmelserna i denna paragraf beröra de vid undervisningen använda läro- och läseböckerna. Som bekant hava upprepade gånger framställts klagomål över att dylika böcker onödigt ofta ombyttes och att nya upplagor — ej sällan med få och oväsentliga ändringar — utgåves. Även vid behandlingen inom riksdagen av skolorganisationsförslaget gavs i en inom riksdagen väckt motion uttryck åt denna uppfattning. Motionären avsåg härvid förhållandena vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna och påyrkade ett fastställande i lämplig omfattning av enhetliga läroböcker vid dessa läroanstalter. I sin skrivelse nr 262 anförde riksdagen härom, att ej blott svårigheter utan även olägenheter förelåge att föreskriva uniformitet i detta hänseende — vid privatläroverken lika väl som vid statens läroverk. Det syntes riksdagen, som skulle de av motionären framhållna önskemålen i berörda hänseende bäst kunna nås genom erforderligt övervakande från vederbörande tillsynsmyndighet, som i samband med denna myndighet åliggande inspektion kunde och borde vidtaga nödiga åtgärder.

De sakkunniga behjärta betydelsen av denna fråga, även om de ingalunda förbise vikten av att tillbörlig frihet lämnas på detta område. Såväl för undervisningens egen skull som ur ekonomisk synpunkt måste onödiga och alltför täta ombyten av läro- och läseböcker anses olämpliga. De sakkunniga — som i övrigt få hänvisa till vad riksdagen i saken anfört — hava därför dels sökt inskärpa nödvändigheten av varsamhet vid sådana ombyten, dels ock, i huvudsaklig anslutning till vad som i motsvarande fall sker i fråga om de allmänna läroverken, föreslagit, att bestämmandet av läro- och läseböcker skulle lämnas åt skolöverstyrelsen, sedan rektor efter hörande av vederbörande ämneskonferens avgivit förslag i ämnet och skolans styrelse därom yttrat sig.

§ 15.

Självstyrelse bland lärjungarna.

I denna paragraf hava de sakkunniga upptagit bestämmelser i avseende på lärjungarnas självstyrelse. Denna fråga har som bekant under senare tid varit föremål för mycken uppmärksamhet i synnerhet i vissa främmande länder, och försök till anordningar i detta hänseende hava flerstädes gjorts. Man har i självstyrelseinstitutionen velat se ett värdefullt medel till utvecklande av lärjungarnas personlighet och alltså ett betydelsefullt bidrag till skolans sedliga fostran samt därför ansett det önskvärt, att densamma komme till allmännare och fastare användning. Med hänsyn till denna inom pedagogiska kretsar rådande uppfattning och då de sakkunniga själva anse självstyrelsetanken i sig äga mycket av värde, hava de sakkunniga funnit lämpligt, att även vid våra skolor kunde beredas plats för ett ordnat försök av detta slag. Det har därvid synts önskvärt, att denna tanke bleve prövad under mera planmässiga, om än moderata samt efter svenskt lynne lämpade former. Då de sakkunniga här föreslagit en viss form för självstyrelse i skolan, innebär detta ej, att icke andra former kunna tänkas eller att läroanstalterna skola på något sätt klavbindas. Men de sakkunniga hava som sagt velat få anordningen försökt och hava därför upptagit densamma i sitt förslag. Detaljerna av detta förslag framgå av

paragrafens lydelse. Här må blott påpekas att förtroendenämnden skulle lämna rektor biträde vid övervakandet av ordningen i skolan i dess helhet, medan klassnämndens verksamhet skulle vara inskränkt till klassen och således närmast övertaga vissa uppgifter, som nu åligga klassföreståndaren eller ordningsmannen. Att nu föreskriva, att frågors slutliga avgörande i varje fall överlåtes åt dessa nämnder är likväl enligt de sakkunnigas mening ej lämpligt, allra minst till en början, främst med hänsyn därtill att man i vårt land ännu har blott mycket begränsad erfarenhet av hur ifrågavarande institution passar vår ungdoms kynne. Det bör således tillkomma rektor att i förekommande fall bestämma, var det slutliga avgörandet bör ligga.

Det kan måhända synas, som om den av de sakkunniga sålunda föreslagna anordningen skulle komma att införa något slag av hälftenstyre, som finge sken utav att bygga på misstroende mot ungdomen och som kunde komma att försvaga institutionens bärande grund, det starkt kända ansvaret för den på egen hand slutförda handlingen. De sakkunniga hålla emellertid före, att en dylik risk icke behöver befaras, då den föreslagna anordningen är vald med hänsyn till vad som synes överensstämma med tidsförhållandena i vårt land, och då de sakkunniga härjämte hysa en stark tillit till att skolornas närmaste ledning skall veta att begagna den befogenhet, som givits densamma, på ett sätt, som skall kunna främja institutionens syfte.

§ 16.

Vissa sidor av den kvinnliga ungdomens fostran.

I denna paragraf äro sammanförda en del anvisningar, som avse vissa sidor av den kvinnliga ungdomens fostran i sedligt och socialt avseende. Främst bland dessa står maningen att vid skolans fostrande och undervisande arbete städse hava i sikte den unga kvinnans ställning till familjen och hemmet. Anvisningen föranledes ej minst av den för närvarande allt mera framträdande tendensen att lossa banden mellan de unga och deras hem samt mellan familjemedlemmarna sins emellan.

De i mom. 2 givna anmaningarna rikta sig mot den nöjeslystnad, som i vår tid, ej minst i dansens form, alltmer framträder hos de unga, och vilja således motverka följderna av ett urartat nöjesliv. En anmaning till lärjungarna att väl akta på behovet av tillräcklig nattvila torde i betraktande av de nu berörda förhållandena vara väl på sin plats. Vad i mom. 3 sägs om vikten av att hos lärjungarna väcka eftertanke på betydelsen av en klok ekonomisk hushållning och nödvändigheten av att iakttaga sparsamhet bör ses i samband dels med vad under § 11 anförts om behovet av en ordnad undervisning i ekonomilära, dels ock med de i § 52 mom. 4 givna anvisningarna om nödvändigheten av ett verkligt samarbete mellan skola och hem.

Anvisningarna i mom. 4 hava ansetts vara särskilt på sin plats i en stadga för en läroanstalt för kvinnliga lärjungar. Hos den kvinnliga ungdomen framträder, såsom känt är, ej sällan en stark ambition, och man spårar hos flickorna ofta en viss rädsla för att ej vinna tillräcklig fullständighet vid sitt arbete. Det är på grund av dessa förhållanden och i syfte att förebygga den missriktning i arbetskraftens användning och den överansträngning, som erfa-

renheten visar kunna på grund härav lätt uppstå, som de sakkunniga gjort de i mom. 4 intagna påpekandena.

§ 17.

Fysisk fostran.

Kravet på ett bättre tillgodoseende av ungdomens fysiska fostran har länge gjort sig påmint. Skolkommissionen upptog på sin tid frågan härom och föreslog en anordning med en halv dags ledighet från skolarbetet varje vecka för att giva ungdomen tillfälle till friluftsliv. I regel skulle denna ledighet förläggas till lördagen. Invändningar mot detta förslag hava gjorts av många bland dem, som avgivit utlåtande i anledning av kommissionens förslag, huvudsakligen mot idrottsledighetens bindande vid en viss bestämd veckodag. Ett annat förslag framlades av 1924 års skolsakkunniga, innebärande att under varje läsår de sedvanliga lektionerna skulle kunna inställas under sammanlagt högst 20 läsdagar. Av dessa skulle omkring 10 användas till av skolan ordnade och ledda sysselsättningar i det fria, medan under de övriga skulle givas hel ledighet. Departementschefen anslöt sig i huvudsak till nämnda sakkunnigas förslag men förordade, att minst 15 av de 20 dagarna skulle disponeras för idrottsliv och friluftsverksamhet. Riksdagen följde i detta hänseende departementschefen.

De i § 17 givna föreskrifterna och anvisningarna avse att inskärpa vikten av tillfredsställande anordningar vid skolorna för befrämjande av lärjungarnas fysiska utveckling och för undvikande av överansträngning. I § 18 hava de sakkunniga infört bestämmelser i fråga om idrottsledighet i överensstämmelse med departementschefens ovannämnda förslag. I förevarande paragraf framhålles bl. a., att rektor vid förfogandet över nyssnämnda ledighet bör tillse, att de anordningar, som träffas, komma att erbjuda en motvikt mot det ansträngande och bindande i skolarbetet. Lämplig hänsyn bör därför tagas till olika åldersklassers och olika individers olika behov i fråga om friluftsverksamhet, förströelse och frihet.

KAP. IV.

Arbetsåret.

§ 18.

Fördelning av lovdagarna.

De sakkunniga hava här föreslagit, att ledigheten under någon eller några av söckendagarna vid påsk och pingst skulle kunna efter skolstyrelsens beprövande utbytas mot annan ledighet av motsvarande längd under loppet av samma termin. En dylik möjlighet föreligger för närvarande vid de allmänna läroverken och de kommunala mellanskolorna beträffande de båda lediga söckendagarna vid pingst och torde lämpligen böra förefinnas även i fråga om söckendagarna vid påsk. Genom en sådan anordning skulle fördelningen av lovdagarna under läsåret kunna lättare anpassas efter olika orters behov och önskemål.

§ 21.

Lektionernas längd.

Då den läggning av skolans arbete, som de sakkunniga förordat, med nödvändighet kräver en större frihet för skolan att förfoga över den åt undervisningen anslagna tiden även i det hänseendet, att de sedvanliga undervisningstimmarnas (lektionernas) längd i högre grad än vad nu är fallet lämpas efter ämnets art och undervisningens form, hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå, att åt lärarkollegiet, på sätt mom. 2 närmare angiver, lämnas en större bestämmanderätt i nu ifrågavarande avseende.

Gemensamma måltidstimmar.

Mom. 4 avser att främja åtgärder för åstadkommande av gemensamhet i måltidstimmar. Denna fråga har tidigare diskuterats inom intresserade kretsar och framställningar i saken hava gjorts till Kungl. Maj:t. Genom beslut den 26 september 1921 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen att verkställa undersökning hur frågan dittills utvecklat sig samt på grundval av sagda undersökning och efter samråd med socialstyrelsen inkomma med det yttrande och förslag till frågans främjande, vartill undersökningen kunde föranleda. Sedan skolöverstyrelsen fullgjort detta uppdrag, utfärdade Kungl. Maj:t den 21 december 1923 ett cirkulär, däri Kungl. Maj:t, som förklarade sig finna önskvärt, att för måltider erforderlig ledighet från såväl skolarbete som annat arbete anordnades samtidigt i största möjliga utsträckning, bland annat anbefallde skolöverstyrelsen att anmoda överstyrelsen underställda rektorsämbeten och skolstyrelser i städer och större samhällen att taga i noggrant övervägande åtgärder för vinnande av angivna syfte samt att, även om allmän överenskommelse om gemensamma måltidsraster icke kunde åstadkommas, vidtaga åtgärder för att de olika skolornas måltidsraster måtte i möjligaste mån sammanfalla. Med hänsyn till denna föreskrift och frågans betydelse dels ur nationalekonomisk synpunkt, dels ock för möjligheten att på ett lämpligt sätt ordna hemlivet och främja samvaron mellan föräldrar och barn, hava de sakkunniga ansett, att en erinran om saken borde intagas i stadgan.

§ 22.

Intagning och inträdesprövning.

De fordringar för inträde i kommunal flickskola, som stadgas i mom. 2, överensstämma med det beslut, som av 1927 års riksdag fattats rörande fordringarna för inträde i fyraårig realskola. Under förutsättning att flickskolans grund skall vara densamma som denna realskolas, böra samma bestämmelser i nu ifrågavarande hänseende gälla för båda dessa skolarter. Under det tidigare verkställda utredningsarbetet har framhållits, att inträdesprövningen till realskolan ej borde uteslutande avse att konstatera ett visst kunskapsmått hos de inträdessökande utan även utröna deras förståndsmognad och utveckling. Departementschefen har anslutit sig till denna mening, som även vunnit riksdagens gillande. I enlighet härmed har i detta moment införts en bestämmelse därom, att prövningen skall omfatta prov i modersmålet och räkning jämte i samband därmed på lämpligt sätt anordnade förhör och samtal med de sökande i syfte att utröna deras förståndsutveckling och läggning.

I mom. 3 beröres en anordning, som från olika håll anbefallts, nämligen en

i samband med inträdesprövningen ordnad samverkan mellan den avlämnande och den mottagande skolans lärare. Skolkommissionen föreslog införandet av en dylik samverkan, innebärande dels avgivande av skriftliga, mer personligt hållna omdömen om lärjungens kunskaper och vissa personliga egenskaper hos denne, dels ock muntligt samråd mellan vederbörande lärare. Förslaget väckte på åtskilliga håll stark kritik men upptogs av departementschefen, som förklarade sig fästa stor vikt vid att en ordnad samverkan komme till stånd. Riksdagen uttalade i sin skrivelse, att riksdagen intet funnit att erinra häremot. Att i stadgan lämna en detaljerad föreskrift om formerna för en dylik samverkan torde emellertid icke vara lämpligt, då dessa böra avpassas efter vad som på olika orter är möjligt att åstadkomma och bäst kan tjäna syftet med anordningen.

De sakkunniga skola i det följande närmare redogöra för hur en högre flickskola lämpligen skall kunna ombildas till en kommunal flickskola. Då det vid en sådan ombildning ej kan undvikas, att en del av den ursprungliga skolans klasser icke kunna omedelbart uppgå i den nya skolan, synes det billigt och rättvist, att lärjungarna i nämnda klasser utan särskild inträdesprövning må vinna inträde i den ombildade skolans första klass. Särskild övergångsbestämmelse därom har därför införts.

§ 25.

Betyg för flit, ordning och uppförande.

Vid såväl de allmänna läroverken som de kommunala mellanskolorna givas jämlikt gällande bestämmelser betyg — förutom för insikter och färdigheter i de olika ämnena samt för handstil — för uppförande och flit. De högre flickskolorna åter hava i allmänhet sedan gammalt plägat giva jämväl betyg för ordning, åtminstone i terminsbetygen. Då erfarenheterna från de högre flickskolorna sålunda hava framkallat en dylik anordning, synes den efter de sakkunnigas mening böra tillämpas även vid de kommunala flickskolorna. Betygsgraderna torde kunna överensstämma med flitbetygets.

§ 26.

Årsavslutning.

I de nuvarande högre flickskolorna torde i regel ej anordnas s. k. årsexamen i vanlig mening vid vårterminens slut; i stället pläga vid ett stort antal skolor intresserade äga tillträde till lektionerna under några dagar vid slutet av nämnda termin. Vid de kommunala mellanskolorna förekommer däremot, i enlighet med vederbörande stadgas bestämmelse, liksom vid de allmänna läroverken offentlig årsavslutning med förhör. De sakkunniga hava med hänsyn till det stora intresse, som i regel från allmänhetens sida, särskilt på mindre orter, visas för sistnämnda form för årsavslutningen, ansett sig böra upptaga densamma även för de kommunala flickskolorna. Då de sakkunniga härvid använt ordet förhör, får detta ej anses innebära en avsikt att vid ifrågavarande läroanstalter införa något slag av examen rigorosum utan allenast ett bruk av ett gammalt i detta sammanhang hävdvunnet uttryck för den form för bekantskap med skolarbetet, som vid ifrågavarande tillfälle erbjudes allmänheten. Vid skolor, där av en eller annan anledning nu berörda form för årsavslutningens

anordnande ej anses vara lämplig, bör allmänheten på annat sätt erhålla tillfälle att taga kännedom om skolans arbete.

Genom bestämmelsen i mom. 4 hava de sakkunniga velat giva rum för en anordning, som i olika sammanhang anbefallts, nämligen s. k. fri flyttning. Anordningen är i vårt land icke okänd. Den tillämpades under lång tid vid statens provskola, nya elementarskolan i Stockholm och efter exemplet av denna även av vissa andra läroanstalter. Numera torde den knappast förekomma i vårt land, i varje fall ej vid de allmänna läroverken eller de kommunala mellanskolorna. Skolkommissionen har påpekat möjligheten att låta studiebegåvade lärjungar i folkskolan gå fram genom skolans klasser på kortare tid än den normala. Även i vissa av de över skolkommissionens förslag avgivna utlåtandena beröres frågan. Mera utförligt har tanken på större frihet i detta hänseende framförts av motionärer vid 1927 års riksdag (I: 254 och II: 417). Då den fria flyttningen är på det närmaste förknippad med det individuella arbete, som de sakkunniga anbefallt, ja, ur viss synpunkt är att betrakta som en naturlig konsekvens av detta, samt den användning, den å vissa håll utomlands har fått, visat goda resultat, hava de sakkunniga ansett, att detta tillvägagångssätt nu bör prövas även vid våra högre läroanstalter. Det är visserligen sant, att de hos oss tidigare gjorda försöken på grund av en del ogynnsamma förhållanden ej kommit att fortsättas, men förutsättningarna torde nu vara avgjort gynnsammare, särskilt med hänsyn till det starkare intresse för arbetets individualisering, som numera gör sig gällande. De sakkunniga hava därför genom ifrågavarande bestämmelse velat åvägabringa ett förnyat försök med en sådan anordning. Mom. 4 avser som synes två olika fall. Det ena innebär möjlighet för en lärjunge till fullständig flyttning från lägre klass till högre även under pågående läsår, det andra giver tillfälle för lärjunge att i visst eller vissa ämnen deltaga i undervisningen i högre klass än den hon tillhör. Det är naturligt, att tillämpningen av dessa medgivanden måste ske med stor urskillning och jämväl begränsas av förhandenvarande förhållanden av inre organisatorisk art vid vederbörande skola. I varje fall får icke hänsynen till en lärjunges på grund av individuell läggning presterade större kunskaper i ett eller annat ämne tilläggas så stor betydelse, att det mått av allmänbildning, som skolan avser att bibringa, lider allt för stor inskränkning. Fri flyttning.

§ 27.

Enligt bestämmelse i stadgan för kommunala mellanskolor få endast sådana lärjungar, vilka vid skolan i vanlig ordning genomgått de två högsta årsklasserna, prövas i realskolexamen som skolans egna lärjungar, såvida ej skolöverstyrelsen i varje särskilt fall medgiver undantag. Liknande bestämmelser finnas även för privatläroverken angående rätt för deras lärjungar att undergå prövning i studentexamen. Någon motsvarande bestämmelse finnes däremot icke beträffande de högre flickskolornas rätt att utfärda avgångsbetyg med normalskolekompetens. Villkor för avgångsbetyg.

Såväl med hänsyn till att den kommunala flickskolan icke kommer att avslutas med någon avgångsexamen, som därtill, att ett jämförelsevis begränsat antal ämnen kommer att läsas i högsta klassen och även med tanke på det studiesätt, som där skall tillämpas, synes det angeläget, att åtminstone i regel avgångsbetyg utfärdas endast åt de lärjungar, som åtnjutit ordnad undervisning i sådan skola, varom här är fråga, åtminstone inom de två högsta klasserna, d. v. s. i vanliga fall under minst två läsår. Genom en föreskrift i antydd riktning får man större garanti för att skolan säkrare skall kunna bedöma lärjungarnas kunskaper och mogenhet och på så sätt ansvara för att avgångsbetyg utfärdas endast åt sådana lärjungar, som gjort sig förtjänta därav. De sakkunniga hava därför i § 27 intagit en bestämmelse därom, att avgångsbetyg får utfärdas endast åt sådana lärjungar, som genomgått de två högsta klasserna av kommunal flickskola, såvida ej skolöverstyrelsen i varje särskilt fall medgivit undantag. Då en lärjunge på grund av familjens flyttning ej sällan blir nödsakad att byta skola, hava de sakkunniga givit förslaget en sådan formulering, att ifrågavarande lärjunge ej behöver genomgå båda de sista årsklasserna vid samma skola för att kunna få avgångsbetyg. Med hänsyn till bestämmelsen om fri flyttning synes det ej heller böra uppställas fordran på att lärjungen skall hava genomgått dessa klasser i vanlig ordning.

Beträffande det i mom. 2 berörda kompetensvärdet för avgångsbetyg hänvisas till vad de sakkunniga under § 2 anfört i fråga om linjedelning.

KAP. V.

Lärare.

§ 32.

Manliga och kvinnliga lärarkrafter.

I mom. 1 angives att utom de ordinarie ämneslärarna, varmed, såsom av § 33 i stadgan närmare framgår, avses innehavare av tjänst i teoretiska ämnen, eventuellt med tillägg av något praktiskt ämne eller övningsämne, skola, i den mån så erfordras, vara anställda extra ordinarie lärare samt nödigt antal timlärare. Att de sakkunniga här ej nämnt även övningslärare beror därpå, att de sakkunniga förutsatt, att i likhet med förhållandet vid de kommunala mellanskolorna inga i vanlig bemärkelse ordinarie övningslärare skulle vara anställda. Då de alltså i avseende på anställningsförhållandena äro att likställa med timlärare, hava de sakkunniga ej ansett erforderligt att särskilt nämna dem.

Emellertid hade det på grund av det värde, som de praktiska ämnena och övningsämnena hava, och den betydelsefulla ställning de skulle intaga vid nu ifrågavarande skolor, varit synnerligen önskvärt, att de sakkunniga kunnat föreslå anställandet av ordinarie lärare även i dessa båda slag av ämnen. Men då detta spörsmål endast utgör ett moment i ett komplex av likartade frågor, hava de sakkunniga ej ansett sig böra föregripa den utredning, som torde vara erforderlig, innan definitivt beslut fattas. De sakkunniga kunna likväl icke underlåta att framhålla angelägenheten av att dessa frågor erhålla en snar lösning.

De sakkunniga vilja emellertid erinra om att man genom införande av en bestämmelse liknande den, som finnes beträffande t. ex. lärare i slöjd vid folkskolor — kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 572) angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola, § 7 — kan göra det möjligt för ett skolområde att bereda lärare i praktiska undervisningsämnen och i övningsämnen en fastare ställning i rättsligt och ekonomiskt hänseende ävensom pensionsrätt i statens pensionsanstalt. De sakkunniga skola återkomma till denna fråga vid behandlingen av frågan om avlöning till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor. Därjämte hänvisas till vissa i § 33 föreslagna och här nedan motiverade bestämmelser och andra ifrågasatta åtgärder, som äro ägnade att förbättra ifrågavarande lärares ställning.

I mom. 2 har föreskrivits att vid varje skola antalet kvinnliga lärare skall vara minst två tredjedelar av hela antalet lärare. Anledningen härtill är givetvis önskan att under alla förhållanden garantera, att kvinnliga lärare i önskvärd utsträckning bliva anställda vid dessa uteslutande för flickor avsedda skolor. Åtgärden är således fullt analog med den vid statens samskolor rådande anordningen, att ett visst antal ämneslärarinnor skola där vara anställda. I samma riktning går 1927 års riksdags beslut om upprättandet av ämneslärarinnebefattningar i viss proportion till hela antalet ordinarie lärare vid alla allmänna läroverk, till vilka kvinnliga lärjungar skola erhålla tillträde.

§ 33.

Ämneskombinationer vid ledig tjänst.

Undervisningen i övningsämnen bestrides vid de kommunala mellanskolorna som nämnts av lärare, vilka i avseende på anställningsförhållanden äro att likställa med timlärare. Däremot har tidigare i vissa fall övningsämne kombinerats med läroämne, varigenom undervisningen i övningsämne kommit att uppehållas av ordinarie lärare. Emot en dylik förening av ämnen lägger gällande stadga intet hinder i vägen. Genom cirkulär den 11 februari 1921 förordnade emellertid Kungl. Maj:t, att i fråga om de ämnen, i vilka vid kommunal mellanskola ledigbliven ordinarie ämneslärarbefattning skulle förklaras ledig, skulle tills vidare — därest ej skolöverstyrelsen i särskilt fall på gjord framställning annorlunda bestämde — i tillämpliga delar gälla vad i läroverksstadgan föreskreves beträffande ledig adjunktstjänst. Vad angår högre folkskolor, gäller för närvarande den bestämmelsen, att tjänst må ledigförklaras i vilka som helst av de i undervisningsplanen upptagna ämnena, som på grund av sin inbördes samhörighet lämpligen kunna förenas, oavsett om de äro att räkna till läro- eller övningsämnen. Häri har skolöverstyrelsen i skrivelse den 30 december 1922 hemställt om sådan ändring, att beslut om ledigförklarande skulle, därest det innefattade förening av läro- och övningsämne, innan tjänsten kungjordes ledig, underställas överstyrelsens prövning. Framställningen är ännu ej slutligt avgjord av Kungl. Maj:t. För mom. 2 av denna paragraf har valts en sådan avfattning, att, i överensstämmelse med vad överstyrelsen föreslagit beträffande de kommunala mellanskolorna, även vid kommunal flickskola en förening av teoretiskt ämne med praktiskt ämne

eller övningsämne vid en ordinarie lärarbefattning, liksom vad angår övningsämnen i nuvarande stadga för kommunala mellanskolor, möjliggöres, medan i överensstämmelse med nyssnämnda cirkulärs föreskrift ett beslut om dylik förening skall underställas skolöverstyrelsens prövning.

I samband härmed få de sakkunniga erinra därom, att skolöverstyrelsen den 4 januari 1927 hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utredning angående förändrade anställningsförhållanden för övningslärarna vid allmänna läroverk, kommunala mellanskolor och högre folkskolor i syfte förnämligast att genom förening av flera tjänster antingen vid läroanstalter av sagda slag eller i annan anställning bereda dessa lärare skälig bärgning. De synpunkter, som i denna framställning gjorts gällande, äga giltighet även beträffande motsvarande befattningar vid de kommunala flickskolorna.

§ 35.

Behörighetsvillkor.

De bestämmelser i fråga om kompetens till ordinarie lärarbefattning vid kommunal flickskola, som i denna paragraf föreslås, skilja sig föga från de för dylik befattning vid kommunal mellanskola gällande. De sakkunniga hava emellertid infört ett mom. 5, upptagande den fordran på sökande till lärarbefattning, att den sökande skall äga grundlig insikt i de till tjänsten hörande ämnena. En dylik föreskrift, som återfinnes i läroverksstadgan, är här behövlig med hänsyn därtill, att en allmän behörighetsförklaring av den art, som förekommer i fråga om de kommunala mellanskolorna och som även torde komma att meddelas beträffande de kommunala flickskolorna, icke lämnar nödig garanti för att den sålunda behörighetsförklarade läraren är tillräckligt kvalificerad för att undervisa i vart och ett av de ämnen, som kunna förekomma i de olika tjänsterna.

I mom. 6 b) angives fordran på vissa studier i »ämnen tillhörande kommunala flickskolans ämneskrets» som villkor för lärarkompetens. Det är tydligt, att denna formulering, som återfinnes även i fråga om den kommunala mellanskolan, på grund av flickskolans natur och här föreslagna organisation måste få en vidare syftning än beträffande mellanskolan, i det att den avser även praktiska undervisningsämnen. På grund härav skulle det givetvis rent formellt sett kunna inträffa, att en person, som exempelvis avlagt folkskollärarexamen och sedan idkat »fortsatta, väl vitsordade studier» i två rent praktiska ämnen såsom sömnad och vävning, bleve förklarad behörig till lärartjänst vid kommunal flickskola. En lärare med endast dylik utbildning skulle emellertid näppeligen kunna förutsättas vara lämpad att på detta stadium handhava undervisning i teoretiska ämnen, men en sådan eventualitet torde vara förebyggd genom den åt mom. 5 i denna paragraf uppställda fordran på grundliga insikter i ämnet.

§ 36.

Ansökningshandlingar.

Bland de handlingar, som sökande till ordinarie ämneslärarbefattning vid kommunal mellanskola är skyldig bifoga sin ansökning, är även upptagen bestyrkt meritförteckning. Samma fordran gäller också i fråga om ansökning

till befattning vid allmänt läroverk. Under senare år har emellertid Kungl. Maj:t vid olika tillfällen medgivit, att ansökningar finge upptagas till prövning, ehuru meritförteckning saknats, och de sakkunniga hava därför funnit sig böra föreslå, att föreskriften helt borttages.

Beträffande det läkarbetyg, som skall åtfölja ansökningen, föreskrives i nu gällande stadga för kommunala mellanskolor, att detta ej får vara utfärdat tidigare än sex månader före ansökningstidens utgång. I läroverksstadgan är intet föreskrivet om läkarbetygets ålder, men i skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 april 1927 har skolöverstyrelsen hemställt om sådan ändring i sistnämnda stadga, att dylikt betyg skall vara utfärdat högst sex månader före ansökningstidens utgång. Med hänsyn därtill hava de sakkunniga ansett sig böra i förevarande förslag införa en bestämmelse i nyssberörda syfte.

Vad angår det tjänstgöringsbetyg resp. intyg över verksamhet och vandel, som skall bifogas ansökning till lärartjänst, hava de sakkunniga föreslagit en föreskrift därom, att detsamma icke skall vara utfärdat tidigare än sex månader före ansökningstidens utgång. Beträffande de kommunala mellanskolorna är nämnda tid bestämd till allenast tre månader, medan läroverksstadgan föreskriver sex månader. Då en tidsbestämning av sex månader synes vara tillfyllest, hava de sakkunniga, som nämnts, utformat sitt förslag i enlighet därmed.

§ 38.

Tillsättning av lärartjänst.

Denna paragraf upptager bestämmelserna om ordningen för tjänsts tillsättning. En jämförelse med de för de kommunala mellanskolorna gällande föreskrifterna visar, att de sakkunnigas förslag i flera avseenden avviker från dessa. Däremot överensstämmer det med det förslag till ändrade bestämmelser rörande tillsättning av ordinarie ämneslärartjänster vid kommunala mellanskolor och högre folkskolor, som skolöverstyrelsen den 30 december 1922 avlät till Kungl. Maj:t men som hittills ej blivit slutligt prövat av Kungl. Maj:t. Enligt den motivering, som åtföljde ifrågavarande förslag, borde den förordade förändringen i första hand gå ut på att fastställa, att vid tillsättning av tjänst bestämd hänsyn skulle tagas till vissa, utryckligen angivna befordringsgrunder. I samband härmed synes den nu föreskrivna dubbla tillsättningsproceduren med upprättande av förslag och företagande av val genom en och samma myndighet, skolstyrelsen, böra avskaffas.

De sakkunniga hava för sin del funnit den sålunda föreslagna ändrade tillsättningsproceduren väl lämpad även för de kommunala flickskolorna och hava därför så gott som helt och hållet följt skolöverstyrelsens förslag i detta hänseende.

§ 40.

Lärartillsättning vid övergång från högre flickskola.

Bestämmelserna i denna paragraf överensstämma med de i § 59 i stadgan för kommunala mellanskolor givna. En principiell skillnad i fråga om här berörda förfarande föreligger mellan de båda slagen av skolor så till vida, att det beträffande kommunala mellanskolor gäller en lärarpersonal, som är an-

ställd vid en kommunal läroanstalt och där innehar ordinarie tjänst, medan i fråga om kommunal flickskola intet av dessa båda förhållanden föreligger. Emellertid har 1927 års riksdag i sin skrivelse nr 262 direkt pekat på ett förfarande, sådant som här omnämnts, samt anfört, att det syntes riksdagen, som om föreskrift i nu förevarande hänseende skulle kunna lämnas av Kungl. Maj:t vid beviljande av understöd åt kommunal flickskola eller måhända erhålla plats i den stadga för dylika flickskolor, som torde bliva erforderlig, om skolorna komme till stånd. På grund härav hava de sakkunniga infört ifrågavarande bestämmelse. Då som nämnts vid nuvarande flickskolor ej finnas några lärarinnor, som i sträng mening äro »ordinarie», har detta utbytts mot »med full tjänstgöring anställd».

§ 41.

Tillsättning av rektor.

Enligt nu gällande stadga för kommunala mellanskolor skall till rektor för sådan skola av skolöverstyrelsen, efter förslag av skolans styrelse, för en tid av högst fem år i sänder förordnas en av skolans ordinarie lärare. Vid de allmänna läroverken förordnas, där Kungl. Maj:t icke vill genom utnämning tillsätta rektorstjänst, rektor av Kungl. Maj:t på viss tid.

I mom. 2 har föreslagits, att såvida ej i visst fall på grund av särskilda förhållanden Kungl. Maj:t medgiver, att skolöverstyrelsen må med ordinarie innehavare besätta rektorstjänst vid kommunal flickskola, rektor skall av skolöverstyrelsen efter förslag av skolstyrelsen förordnas för en tid av högst fem år i sänder. Detta förslag innebär alltså, att i vissa fall rektor vid kommunal flickskola skulle kunna i likhet med de ordinarie ämneslärarna få ordinarie anställning. Då som nyss nämnts dylik möjlighet ej föreligger i fråga om de kommunala mellanskolorna och rektorstjänst vid allmänt läroverk ej sedan lång tid tillbaka besatts med ordinarie innehavare, torde en utförligare förklaring till de sakkunnigas förslag vara erforderlig.

De sakkunniga vilja då först erinra därom, att den nu gällande ordningen i fråga om förordnande av rektor vid kommunal mellanskola visat sig otillfredsställande därutinnan, att valet av rektor måst göras bland de ordinarie lärarna vid skolan. Då i regel dessa lärare äro fåtaliga, har ett verkligt urval stundom ej varit möjligt, och till rektor har därför ibland måst utses person, som icke varit i alla avseenden lämplig.

De sakkunniga hava därför övervägt, vilka anordningar som kunde vara möjliga för att undgå en dylik olägenhet, och hava därvid närmast tänkt på den ordning, som nu råder i fråga om de allmänna läroverken och som öppnar möjlighet till ett något rikare urval. Då rektorstjänst vid allmänt läroverk är ledig, står den öppen till ansökning för ordinarie lärare vid rikets alla läroverk och seminarier, utan att den av dessa lärare, som blir innehavare av tjänsten, därmed löper fara att gå miste om sin innehavande lärartjänst. Förhållandena äro nämligen så ordnade, att då till rektor vid allmänt läroverk (resp. vid högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarium) förordnas ordinarie ämneslärare, enligt vederbörande stadgas bestämmelse lärarens ordinarie tjänst skall i vanlig ordning återbesättas, med skyldighet för den, som ut-

nämnes till denna tjänst, att, därest den tillförordnade rektorn återtager utövningen av sin ämneslärartjänst, träda i tjänstgöring vid den läroanstalt, Kungl. Maj:t bestämmer. Ett motsvarande förfarande är dock ej möjligt att generellt genomföra i fråga om de kommunala flickskolorna inbördes, då en kommun icke är skyldig och icke kan åläggas att låta en tjänst vid en av sina skolor stå obesatt för att bereda sådan innehavare av tjänsten, som har förordnande vid annan kommuns skola, möjlighet att återgå till sin ursprungliga befattning. Men däremot torde man böra räkna med möjligheten av att en ordinarie lärare vid allmänt läroverk bleve antagen till rektor vid kommunal flickskola. I sådant fall vore det synnerligen önskvärt, att detta kunde ske under de former, som gälla beträffande de allmänna läroverken, d. v. s. att vederbörande bleve förordnad som rektor vid flickskolan, under det att hans eller hennes ordinarie tjänst bleve återbesatt under ovan nämnt förbehåll för den utnämnde.

Den anordning, som nu omnämnts, torde emellertid ingalunda i alla fall kunna medgiva en tillräckligt omfattande rekrytering av ifrågavarande rektorsbefattningar. Tänker man sig nämligen, att en kommunal flickskola önskade som rektor försäkra sig om t. ex. en lärare vid samma eller annan kommunal flickskola eller lämplig person från annat håll, ligger den möjligheten nära, att vederbörande lärare ej ansåge sig kunna mottaga sådan anställning, enär han därigenom kunde utsätta sig för risken att gå miste om sin innehavande befattning utan att vid flickskolan kunna få den fasta ställning, som ordinarie befattning medför. Närmast inställer sig här tanken på hur ifrågavarande förhållanden skulle gestalta sig, därest en kommunal flickskola önskade som rektor erhålla en av sina egna lärare. Valde man därvid utvägen att till rektor förordna lärare på viss tid, måste givetvis för denne stå öppen möjligheten att återgå till sin lärartjänst, därest hans rektorsförordnande komme att upphöra. Under tiden komme hans tjänst att uppehållas genom vikarie, något som tydligen kunde under ganska lång tid bliva nödvändigt men som icke kan anses lämpligt för skolan. Funnes nu möjlighet att tillsätta läraren som ordinarie innehavare av rektorstjänsten, kunde man, ifall man ej ville omedelbart vidtaga denna åtgärd, förordna honom som rektor för någon kortare tid och därunder uppehålla tjänsten genom vikarie. Ansåges det efter utgången av denna tid önskvärt, att skolan finge behålla läraren i fråga som rektor, kunde denne tillsättas som ordinarie rektor, och det bleve sålunda möjligt att med ordinarie innehavare besätta hans lärartjänst. De sakkunniga hava därför, såsom nyss nämnts, givit momentet en lydelse, som skulle möjliggöra en dylik anordning. För att förebygga ett olämpligt utnyttjande av nu angivna möjlighet hava de sakkunniga föreslagit medgivande av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall.

§§ 51—52.

Samverkan med hemmen.

En betydelsefull synpunkt vid utformandet av den kommunala flickskolans uppgift och arbetssätt har för de sakkunniga varit att söka åstadkomma, att skolan står i rapport med lärjungarnas hem. Den naturliga förmedlaren av den önskade förbindelsen mellan skola och hem är tydligen läraren, och de sakkunniga hava därför velat i § 51 bland lärarens åligganden upptaga en anma-

ning åt denne att söka åvägabringa den samverkan, som i berörda hänseende är önskvärd.

I § 52 upptagas de särskilda förpliktelser, som åligga rektor. Bland dem måste främjandet av den i nästföregående paragraf omnämnda samverkan mellan skola och hem anses vara en av de mera betydelsefulla. Förhållandena skifta på olika ställen, och det måste därför överlåtas åt rektor själv att bedöma vad som för sakens befrämjande kan och bör göras och på vad sätt detta kan ske. De sakkunniga hava blott velat framhålla, att detta bör ske under ordnade former.

§ 55.

Rektors och lärares undervisningsskyldighet m. m.

Mom. 1 innehåller föreskrift om rektors undervisningsskyldighet. För rektor vid kommunal mellanskola är nu stadgad en undervisning av 20 till 22 timmar i veckan, för rektor vid statsrealskola 18 till 20 timmar. I det förslag till omorganisation av det högre skolväsendet, som förelades 1927 års riksdag, upptogs i viss del frågan om den rektor vid realskola åliggande undervisningsskyldigheten. Föredragande departementschefen framhöll, att det syntes riktigt, att i de fall, då realskola (samskola) ombildades till fyrklassig samrealskola, samma högsta undervisningsskyldighet stadgades för samrealskolans rektor, som nu vore stadgad för den med lika många klasser utrustade mellanskolan. Skyldigheten borde således avse 18—22 timmar i veckan. Departementschefen förklarade sig vilja framdeles framlägga förslag för Kungl. Maj:t i detta hänseende. Mot vad departementschefen anfört, förklarade riksdagen ingen erinran vara att framställa.

I avseende på vad sålunda förekommit vilja de sakkunniga framhålla, att departementschefens av Kungl. Maj:t och riksdagen gillade förslag uttryckligen angivits avse de fall, då realskola (samskola) ombildas till fyrklassig samrealskola, och att det för förslaget avgörande således varit den omständigheten, att de ombildade skolorna komme att få alldeles samma omfattning som de kommunala mellanskolorna. Redan detta visar, att man av nu berörda förhållande icke kan hämta något stöd för en höjning av rektors vid kommunal flickskola undervisningsskyldighet till samma omfattning, som åligger en mellanskolerektor, då ju en dylik flickskola skulle omfatta fem eller sex klasser mot mellanskolans fyra. Tvärtom anse de sakkunniga goda skäl föreligga för en sänkning av berörda undervisningsskyldighet. Det synes nämligen de sakkunniga uppenbart, att därest den omläggning av skolans inre arbete, som nu förutsättes, verkligen skall få åsyftad verkan och kunna effektivt genomföras, densamma för visso kommer att erfordra betydande arbete och mycken omtanke och således i flera hänseenden ställa ökade krav på rektor, vilkens arbetsbörda skulle bliva väsentligt större än den under nuvarande förhållanden skulle vara. Enligt de sakkunnigas mening är det därför rimligt och önskligt, att timantalet något nedsättes, och de sakkunniga hava följaktligen i mom. 1 föreslagit samma undervisningsskyldighet för manlig rektor som den för rektor vid realskola hittills gällande, eller 18 till 20 undervisningstimmar i veckan. För kvinnlig rektor synes timantalet böra sättas till 16 till 18 undervisningstimmar i veckan.

För ämneslärare med full tjänstgöring föreslås i mom. 2 samma undervisningsskyldighet, som är stadgad för adjunkt resp. ämneslärarinna vid allmänt läroverk. Härvid bör emellertid ihågkommas att, på sätt i det föregående anförts, dylik lärare kommer att få sig en ny, krävande och sannolikt ganska omfattande uppgift ålagd, nämligen att handleda, granska och bedöma det enskilda arbete, som skulle utföras av lärjungarna. Enligt gällande stadga för folkskoleseminarierna skall i vederbörande lärares undervisningsskyldighet inräknas skyldighet för läraren att leda de frivilliga laborationsövningarna, varvid tiden skall upptagas till högst två veckotimmar, såvida icke skolöverstyrelsen annorlunda bestämmer. Därjämte stadgas att för lärare, som bl. a. tages i särskild grad i anspråk för handledningen av eleverna i deras enskilda arbete, må, där förhållandena sådant medgiva, de stadgade lägsta timtalen kunna minskas, dock icke utan skolöverstyrelsens medgivande med mera än två veckotimmar. Enligt de sakkunnigas mening bör i den lärare vid kommunal flickskola åliggande undervisningsskyldigheten inräknas nyss omförmälda skyldighet i avseende på det enskilda arbetet, och de sakkunniga hava därför i mom. 5 föreslagit ett stadgande av dylik innebörd, därvid de sakkunniga utgått ifrån att tiden i dylikt fall skulle beräknas till högst tre veckotimmar, såvida icke skolöverstyrelsen annorlunda bestämmer.

I vissa fall torde de åligganden, som rektor och lärare vid kommunal flickskola hava att fylla utöver den stadgade undervisningsskyldigheten, bliva så omfattande, att en nedsättning i denna skyldighet kan i vissa fall visa sig behövlig. För lärare vid allmänt läroverk, som fått sig ålagt ett på grund av lärjungantalets storlek eller antalet skrivlag avsevärt drygare hemarbete med rättandet av lärjungarnas skrivövningar eller annat därmed jämförligt arbete utom den egentliga undervisningstiden, kunna de stadgade lägsta timtalen minskas, dock icke utan skolöverstyrelsens medgivande med mera än två timmar i veckan. Liknande bestämmelse gäller, som nyss nämnts, även för folkskoleseminarierna. Möjlighet till dylik nedsättning synes böra finnas jämväl beträffande flickskolorna, och de sakkunniga hava i mom. 3 infört stadgande härom, innebärande att nedsättningen skulle medgivas av skolöverstyrelsen och begränsas till högst två undervisningstimmar i veckan i varje särskilt fall. Det är de sakkunnigas bestämda mening, att om ett verkligt resultat skall kunna vinnas av den anordning av det inre arbetet, som nu förordats, den lärarna åliggande undervisningsskyldigheten måste tillbörligt begränsas. De sakkunniga hava jämväl ansett, att, i överensstämmelse med vad som i allmänhet torde iakttagas vid de allmänna läroverken, en viss minskning i undervisningsskyldigheten bör medgivas lärare, som har sig ålagt att leda morgonandakten, ett uppdrag som, för att fylla sitt betydelsefulla syfte, visat sig erfordra en tidskrävande förberedelse. Bestämmelse härom är införd i mom. 6.

Såsom förut omnämnts, skall i de högre läroanstalterna väsentligt mera tid ägnas åt idrott och friluftsliv, än nu sker. Ledningen av de härför erforderliga anordningarna torde i regel kräva biträde även av skolans lärare. Härom har departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet anfört följande: »Ytterligare vill jag uttala, att jag finner det självklart, att, i nära överens-

stämmelse med vad som redan i § 99 av gällande stadga för rikets folkskoleseminarier är föreskrivet, samtliga lärare skola vara skyldiga att medverka vid ledningen av de nämnda utflykterna i idrottsligt eller annat syfte.» På grund av detta uttalande hava de sakkunniga intagit föreskrift härom i mom. 8, som därjämte stadgar skyldighet för lärare att utöva uppsikt vid skrivningar och liknande arbeten å lärorummet samt under rasterna m. m.

§ 57.

Skolläkaren medlem av lärarkollegiet.

Enligt gällande läroverksstadga skall skolläkaren vid behandling av frågor, som röra lärjungarnas hälsotillstånd och sundhetsförhållandena vid läroverket, deltaga i läroverkskollegiets överläggningar och beslut. I huvudsak samma bestämmelser äro givna i fråga om skolläkaren vid de kommunala mellanskolorna. Den omsorg om lärjungarnas hälsa och fysiska fostran, som åvilar en skola såsom en av dess främsta uppgifter, bör efter de sakkunnigas mening leda därtill, att skolans läkare berättigas och förpliktas att ingå såsom ordinarie ledamot av lärarkollegiet. Jämväl den fördelen torde därav kunna vinnas, att läkaren får en livligare känsla av sitt samband med skolan, dess lärare och lärjungar. På grund av dessa förhållanden hava de sakkunniga i mom. 1 infört stadgande av nu antydda innebörd.

§ 61.

Tjänstgöringsbetyg åt rektor.

Enligt gällande stadga för de kommunala mellanskolorna utfärdas tjänstgöringsbetyg för rektor av vederbörande skolas inspektor. För rektor vid allmänt läroverk åter utfärdas dylikt betyg av skolöverstyrelsen. Särskilt med hänsyn till den ordning för tillsättande av rektor vid kommunal flickskola, som de sakkunniga ovan föreslagit, anse de sakkunniga skäl föreligga för att rektors tjänstgöringsbetyg utfärdas av överstyrelsen, och bestämmelse härom har därför intagits i denna paragraf. Lämpligt torde emellertid vara att skolans inspektor i sådant fall höres av överstyrelsen.

§ 62.

Disciplinära bestämmelser för lärare.

De i denna paragraf intagna bestämmelserna om disciplinära åtgärder mot rektor och lärare överensstämma med motsvarande stadganden i fråga om de kommunala mellanskolorna och i väsentliga delar med föreskrifterna i läroverksstadgan. Som bekant har frågan om läroverkslärarnas disciplinära ställning varit föremål för en ingående utredning, och förslag till ändrade bestämmelser i detta hänseende, utarbetat av för ändamålet enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga, föreligger i ett i juli 1918 avgivet betänkande. Förslaget, som varit utställt för yttrande av vederbörande myndigheter, har ännu icke varit föremål för slutlig prövning av Kungl. Maj:t. Då de sakkunniga vid utarbetandet av förslag till ny läroverksstadga torde böra upptaga denna fråga till allsidigare belysning, än här kan ske, hava de sakkunniga ej funnit sig böra nu föregripa det ståndpunktstagande, som således skall äga

rum, och hava därför här upptagit de för kommunala mellanskolor gällande bestämmelserna oförändrade.

De båda sista kapitlen i förslaget till stadga avhandla, kap. VI Skollokaler m. m. och sundhetsanordningar och kap. VII Ekonomiska förhållanden. De av de sakkunniga i dessa avseenden föreslagna stadgandena överensstämma väsentligen med vad nu gäller i fråga om allmänna och kommunala läroanstalter och hava därför såsom tämligen allmänt kända icke ansetts här kräva något särskilt omnämnande.

III.

Förslag

till

kungörelse angående avlöning åt lärare vid kommunal flickskola samt statsbidrag till sådan skola.

A. Avlöning.

§ 1.

1. Vid statsunderstödd kommunal flickskola skall den kontanta avlöningen utgöra:

a) för ordinarie ämneslärare: 3 300 kronor för manlig och 2 800 kronor för kvinnlig lärare, vartill kunna komma tre ålderstillägg efter respektive fem, tio och femton år, vart och ett å 400 kronor för manlig och 300 kronor för kvinnlig lärare;

b) för extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring: 2 900 kronor för manlig och 2 600 kronor för kvinnlig lärare;

c) för timlärare i teoretiska undervisningsämnen och i annat praktiskt undervisningsämne än teckning, slöjd och hushållsgöromål: för varje veckotimme 105 kronor för manlig och 95 kronor för kvinnlig lärare;

för timlärare i teckning, i musik och i gymnastik: för varje veckotimme 90 kronor för manlig och 85 kronor för kvinnlig lärare;

d) för lärare i slöjd: för varje veckotimme 80 kronor för manlig och 75 kronor för kvinnlig lärare;

för lärarinna i hushållsgöromål: för varje veckotimme 80 kronor.

2. Med veckotimme förstås i denna kungörelse en undervisningstid av 45 minuter för vecka och läsår. Är den lärare åliggande undervisningen fördelad på undervisningstimmar av längre eller kortare omfattning än 45 minuter, omräknas dessa, så att undervisningen i dess helhet tänkes fördelad på undervisningstimmar av 45 minuter.

§ 2.

Rektor skall åtnjuta kontant lön i likhet med ordinarie ämneslärare i högsta lönegraden samt dessutom ett särskilt arvode av 1 000 kronor, biträdande föreståndarinna ett särskilt arvode av 300 kronor, vikarierande rektor ett särskilt arvode av 500 kronor samt vikarie för biträdande föreståndarinna ett särskilt arvode av 300 kronor, allt för år räknat.

§ 3.

Utöver den kontanta lönen skall rektor och ordinarie ämneslärare, på sätt därom särskilt är stadgat, åtnjuta fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande för manlig lärare 500 kronor och för kvinnlig lärare 350 kronor.

§ 4.

De i §§ 1—3 angivna lönebeloppen utgöra den minimiavlöning, vartill lärare är berättigad vid kommunal flickskola, för vilken statsbidrag utgår.

§ 5.

Lärare är skyldig att för den här ovan stadgade avlöningen tjänstgöra 38 veckor om året, påsk- och pingstferier, tid för inträdes- och flyttningsprövningar samt tillfälliga lovdagar däri inräknade.

Angående lärares skyldighet att utan särskild ersättning fullgöra i vederbörlig ordning föreskriven återläsning stadgas i § 10 mom. 1.

§ 6.

Beträffande skyldighet för lärare i vissa fall att på grund av sjukdom avhålla sig från tjänstgöring, gäller vad därom är eller kan varda särskilt stadgat.

§ 7.

Rektor och ordinarie ämneslärare må ej med sin tjänst förena annan avlönad befattning, med mindre skolans styrelse, på därom gjord framställning och efter prövning att ifrågavarande befattning icke må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid skolan, därtill lämnat medgivande eller, därest styrelsen icke anser sig kunna lämna sådant medgivande, tillåtelse erhållits av skolöverstyrelsen.

§ 8.

1. Rektor, biträdande föreståndarinna och ordinarie ämneslärare ävensom lärare med anställning tills vidare äga tillträda den dem tillkommande kontanta avlöningen med den månad, under vilken de enligt bestämmelse i gällande stadga för kommunal flickskola eller enligt särskild i skolstyrelsens protokoll intaget avtal skola tillträda befattningen, och skola de avträda samma avlöning med utgången av den månad, under vilken de avgå från befattningen.

Den kontanta avlöningen för sådan lärare utgår efter kalenderår.

2. Lärare, som anställts på viss tid, äger uppbära honom tillkommande avlöning för den tid anställningen avser, och utgår avlöningen åt sådan lärare efter läsår.

3. Bostad jämte bränsle in natura för rektor och ordinarie ämneslärare till- och avträdes i den ordning, som i särskild boställsordning föreskrives.

§ 9.

1. Till rektor, ordinarie ämneslärare och extra ordinarie lärare med full tjänstgöring utgår under tjänstledighet den kontanta avlöningen enligt följande särskilda bestämmelser:

a) om befattningshavaren erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom, äger han åtnjuta samtliga honom eljest tillkommande kontanta avlöningsförmåner med avdrag för rektor dels av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den för honom i denna kungörelse stadgade kontanta lönen, dels av halva å tiden för ledigheten belöpande del av det i § 2 omförmälda särskilda arvodet samt för ordinarie ämneslärare och för extra ordinarie lärare med full tjänstgöring av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den i denna kungörelse för dem stadgade kontanta begynnelseavlöningen;

b) om befattningshavaren erhållit tjänstledighet för att på grund av särskilt förordnande eller val fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämma, om och i vad mån han skall vara förpliktigad att av sina kontanta avlöningsförmåner avstå mera än ett belopp, motsvarande en tredjedel av den för honom i denna kungörelse stadgade kontanta begynnelseavlöningen;

c) om befattningshavaren erhållit tjänstledighet av annan anledning än under a) och b) i detta moment sägs, äger han åtnjuta de honom eljest tillkommande kontanta avlöningsförmånerna med avdrag av ett belopp, motsvarande den i denna kungörelse stadgade avlöningen för kvinnlig vikarie å tjänsten.

2. Lärare, som vikarierar å ledig befattning, äger att, därest han erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom, åtnjuta honom eljest tillkommande arvode med avdrag av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den för honom i denna kungörelse stadgade kontanta avlöningen.

3. Tjänstledig biträdande föreståndarinna är skyldig att under tjänstledighet avstå den å tiden för ledigheten belöpande delen av sitt särskilda arvode.

4. Under åtnjuten tjänstledighet äga rektor och ordinarie ämneslärare bibehålla dem tillkommande naturaförmåner eller ersättning för sådana.

Av skolstyrelsens beslut må bero, huruvida vikarie å ledig befattning skall helt eller delvis åtnjuta den bostad jämte bränsle in natura eller motsvarande ersättning, som tillkommer ordinarie innehavare av tjänsten. Likaledes må det bero på skolstyrelsen, huruvida vikarie för på grund av styrkt sjukdom tjänstledig lärare skall i förekommande fall åtnjuta resekostnadsersättning med skäligt belopp.

§ 10.

1. Avlöning till lärare skall för den tid, undervisningen måst inställas på grund av rådande smittosam sjukdom bland människor eller husdjur, utgå med samma belopp, som om undervisningen bedrivits i eljest bestämd omfattning, dock med skyldighet för lärare, vars tjänstgöring sålunda för en tid inställts, att, oavsett om den för honom stadgade tjänstgöringstiden därigenom

ökas, utan särskild ersättning fullgöra i vederbörlig ordning föreskriven återläsning.

2. Till lärare, som till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, skall under den tid, han i anledning härav är avstängd från tjänstgöring, lönen utgå oavkortad, dock icke för längre tid än högst sex månader.

3. Avlöning må ej utgå till lärare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall.

§ 11.

1. Uppflyttning från lägre till högre lönegrad skall för ordinarie ämneslärare äga rum, sedan fem kalenderår förflutit från lärarens inträde i den lägre lönegraden, under villkor att han i den lägre lönegraden oförvitligt tjänstgjort mera än fyra femtedelar av den på fem kalenderår belöpande undervisningstiden av 38 veckor om året.

2. Vid beräkning av tjänstetid för uppflyttning i högre lönegrad må icke föras läraren till last tjänstledighet, som han åtnjutit för att på grund av särskilt förordnande eller val fullgöra offentligt uppdrag, bestrida befattning i statens eller kommuns tjänst eller fullgöra värnplikt, och ej heller den tid, under vilken undervisningen vid skolan till följd av smittosam sjukdom bland människor eller husdjur varit inställd.

3. Ordinarie ämneslärare vid kommunal flickskola äger att, med iakttagande av här ovan stadgade bestämmelser, för uppflyttning i högre lönegrad i förekommande fall räkna sig till godo de tjänstår han intjänat under ordinarie anställning vid kommunal mellanskola, högre folkskola eller skeppsgosseskola, såsom ämneslärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium ävensom intill tio sådana löneturs år, som ordinarie folkskollärare äger att räkna sig till godo för uppflyttning i högre lönegrad. Därjämte äger lärare, som avlagt de prov och fullgjort den tjänstgöring, vilka erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, att härför tillgodoräkna sig fem tjänstår.

Tjänstgöring i egenskap av fast anställd lärare vid statsunderstödd svensk skola i utlandet må ock, på de närmare villkor Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer, tillgodoräknas för uppflyttning i högre lönegrad vid kommunal flickskola.

4. Ålderstillägg må icke tillträdas förrän vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den för erhållande av detsamma stadgade tiden blivit intjänad; dock att lärare, som vid början av det kalenderår, under vilket han tillträder sådan befattning vid kommunal flickskola, varmed följer rätt till ålderstillägg, redan intjänat stadgad tid för uppflyttning i högre lönegrad, skall vara berättigad att från och med den månad, med vilken lön för samma befattning tillträdes, uppbära avlöning i den högre lönegraden.

5. Lärare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av ålderstillägg, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt gällande pensionsbestämmelser är skyldig att avgå från tjänsten, må icke tillträda samma ålderstillägg.

§ 12.

1. Prövning och fastställande av uppflyttning i högre lönegrad verkställas av skolöverstyrelsen.

2. Ansökning om sådan uppflyttning skall, åtföljd av de handlingar och intyg, som av skolöverstyrelsen må kunna komma att föreskrivas, av vederbörande lärare inlämnas till skolans styrelse före den 1 november året innan ålderstillägget skall tillträdas, och åligger det skolöverstyrelsen att med eget yttrande insända ansökningen till överstyrelsen före den 15 i samma månad.

3. Sedan överstyrelsen fattat beslut i anledning av inkomna ansökningar, skall överstyrelsen snarast möjligt om de beslutade uppflyttningarna underrätta vederbörande inspektor och skolstyrelse, och har skolstyrelsen att därom lämna sökanden meddelande.

§ 13.

I fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall för lärare vid kommunal flickskola gälla vad för sådan lärare är eller varder stadgat i reglementet för statens pensionsanstalt.

§ 14.

1. Till lärare, vilken äger utfå sin avlöning efter kalenderår, skall den kontanta avlöningen utbetalas i förskott med en tolftedel vid början av varje kalendermånad. Till lärare, som skall avlönas efter läsår, utbetalas avlöningen i efterskott vid varje kalendermånads slut och beräknas efter det belopp, som intjänats för tilländalupna läsveckor; dock att, i det fall att lärarens tjänstgöring avslutas före utgången av en kalendermånad, den på tjänstgöringstiden under denna månad belöpande avlöningen bör utbetalas vid tjänstgöringens slut.

2. Ersättning för bostad och bränsle, där sådan ifrågakommer, utbetalas enligt samma grunder och på samma tider som lärarens kontanta avlöning i övrigt.

3. Pensionsavgifter ävensom vad lärare under tjänstledighet kan vara skyldig avstå avdragas vid avlöningens utbetalande, och ske dessa avdrag varje gång med så stor del av hela beloppet, som svarar mot den avlöning, som utbetalas.

4. Där ej annorlunda mellan skolstyrelsen och läraren avtalas, sker utbetalningen genom postverket.

§ 15.

Åt sådan lärare i praktiskt undervisningsämne eller i övningsämne, som har en undervisning av minst 20 undervisningstimmar i veckan, må skolområde kunna genom särskild reglering bereda fastare ställning i rättsligt och ekonomiskt hänseende. Därest sådan reglering avser även beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt, skola bestämmelser i sådant hänseende stadfästas på sätt i reglementet för sagda pensionsanstalt närmare föreskrives.

B. Statsbidrag.

a. *Till fullständigt organiserad skola.*

§ 16.

1. Skolområde, som underhåller kommunal flickskola, skall för bestridande av kostnaderna härför erhålla bidrag av statsmedel dels till skolan och till parallellavdelning av årsklass och dels för lärare på sätt här nedan sägs.

2. Skolan skall, efter Kungl. Maj:ts bestämmande i varje särskilt fall, utöver den egentliga folkskolan omfatta antingen sex eller ock fem ettåriga klasser. Sexårig skola skall hava minst 60 och femårig skola minst 50 lärjungar.

3. Inom varje årsklass må statsbidrag utgå till högst så stort antal parallellavdelningar av årsklassen, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma.

§ 17.

Statsbidrag till kommunal flickskola utgår årligen med 17 600 kronor, om skolan är sexklassig, och med 14 400 kronor, om skolan är femklassig. Finnes enligt bestämmelserna i § 16 parallellavdelning av årsklass inrättad, utgår statsbidrag med ett belopp av 2 800 kronor för varje sådan avdelning.

Härjämte utgår särskilt understöd till undervisning i praktiska undervisningsämnen utom teckning med 75 kronor för läsår och veckotimme, under villkor att vid läsårets början vid undervisningen i dylikt tillvalt ämne antalet lärjungar i varje lärjungegrupp inom viss klass icke understiger 5 samt att minst 15 lärjungar komma på sådan lärjungegrupp, innan ny grupp för ämnet upprättas.

§ 18.

Utöver de i § 17 nämnda statsbidrag utgå till kommunal flickskola följande bidrag:

a) för manlig rektor samt för varje manlig ordinarie ämneslärare: 500 kronor;

b) för varje manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring: 300 kronor;

c) för rektor: utom ett belopp motsvarande de ordinarie ämneslärare tillkommande tre ålderstillägg eller sammanlagt 1 200 kronor för manlig rektor och 900 kronor för kvinnlig rektor, två tredjedelar av det för rektor stadgade särskilda arvodet; för biträdande föreståndarinna: det till henne utgående särskilda arvodet;

d) för varje ordinarie ämneslärare: ett belopp motsvarande de läraren tillkommande ålderstillägg;

e) för varje lärare, som vikarierar för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare: om tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och, om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestri-

dande av befattning i statens tjänst eller tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer;

f) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken uppehåller tillfälligtvis ledig lärarbefattning men erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom: det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, samt

g) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, det belopp, som erfordras till arvode åt vikarien, dock icke för längre tid än högst sex månader.

§ 19.

1. Vid statsbidragets utanordnande skall iakttagas:

att, om lärare erhållit tjänstledighet för att på grund av särskilt förordnande eller val fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det skall ankomma på Kungl. Maj:t att, med iakttagande av vad i mom. 2 av denna § sägs, bestämma, om och i vad mån bidrag av statsmedel skall utgå till lärarens avlöning;

att, om lärare erhållit tjänstledighet av annan anledning än styrkt sjukdom eller för att på grund av särskilt förordnande eller val fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, statsbidrag till hans avlöning, därest tjänstledigheten omfattat mera än sex veckor under ett och samma kalenderår, ej skall utgå, med mindre skolöverstyrelsen vitsordat, att sådant må utan hinder av nämnda omständighet äga rum;

att, om läraren uppnått den för erhållande av hel pension stadgade levnadsåldern, statsbidrag till hans avlönande icke skall utgå, med mindre skolöverstyrelsen vitsordat, att sådant må utan hinder av nämnda omständighet äga rum.

2. Vid bestämmande av statsbidrag dels till avlöning åt sådan lärare, som erhållit tjänstledighet för att på grund av särskilt förordnande eller val fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, dels till arvode åt den för honom förordnade vikarien skall hänsyn tagas därtill, att ingen ändring må komma att ske i fråga om det belopp, som det eljest åligger skolområdet att tillskjuta till avlöning åt den lärare, som erhållit nämnda tjänstledighet.

3. I fråga om statsbidrag till vikarie skall iakttagas att, för det fall att till vikarie antagits redan pensionerad lärare, statsbidrag skall utgå, endast för så vitt skolöverstyrelsen vitsordat vikariens lämplighet.

§ 20.

Som allmänna förutsättningar för statsbidrags utgående skola gälla:

a) att skolan är anordnad i enlighet med gällande föreskrifter,

b) att undervisningen vid skolan fortgått under föreskriven tid,

c) att skolområdet för undervisningen tillhandahåller tjänliga och tillräck-

liga lokaler samt erforderliga och lämpliga skolmöbler och nödig undervisningsmateriell, samt

d) att lärarnas avlöningsförmåner, såväl den kontanta avlöningen som ock naturaförmånerna, minst motsvarar vad i sådant avseende finnes stadgat.

§ 21.

För utbekommande av statsbidrag enligt förestående stadganden böra hinder ej möta därav

a) att parallellavdelning eller lärartjänst, för vilken statsbidrag kan utgå, först under kalenderåret inrättats eller under kalenderåret upphört, eller ock att klass eller klassavdelning på sätt i § 2 av stadga för kommunala flickskolor sägs uppdelats i lärjungegrupper, i vilka fall skolan äger bekomma statsbidrag i förhållande till den del av läsåret, undervisningen pågått, eller

b) att undervisningen enligt vederbörligt medgivande avkortats på grund av rådande smittosam sjukdom bland människor eller husdjur, i vilken händelse statsbidrag skall utgå med samma belopp, som om undervisningen bedrivits i eljest bestämd omfattning, eller

c) att lärare till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, i vilken händelse statsbidrag, förutom till vikaries avlönande, varom i § 17 punkt g) förmäles, skall utgå till avlönande av den från tjänstgöring avstängde läraren med oavkortat belopp, dock icke för längre tid än högst sex månader.

§ 22.

Statsbidraget skall utgå för ordinarie lärare och för lärare, som antagits tills vidare, efter kalenderår och för övriga lärare efter läsår, och skall i följd härav statsbidraget beräknas: i förra fallet för varje månad, under vilken läraren det året innehaft anställning, till en tolftedel av statsbidraget för ett år, i senare fallet för läsvecka till så stor del av statsbidraget för ett år, som kommer på varje i stadgan för kommunal flickskola bestämd läsvecka.

§ 23.

För utbekommande av statsbidrag till vikarie för lärare, som är tjänstledig på grund av sjukdom, fordras, att det genom intyg av läkare blivit styrkt, att sjukdomen är av sådan beskaffenhet, att den tjänstledige läraren på grund av densamma varit urståndsatt att vederbörligen uppehålla sin tjänst.

§ 24.

1. Rekvisition av till kommunal flickskola utgående statsbidrag, uppgjord i enlighet med fastställt formulär, skall av vederbörande skolstyrelse för varje år efter ingången av december månad det år, för vilket bidraget sökes, och före nästföljande januari månads utgång i två lika lydande exemplar avlämnas till skolans inspektor.

2. Vid ifrågavarande rekvisition av statsbidrag skall skolstyrelsen lämna uppgift å de pensionsavgifter, som böra utgå till statens pensionsanstalt, *dels* enligt fastställt formulär för skolans ämneslärare, *dels ock* enligt det vid kungörelsen den 28 oktober 1921 (nr 642) angående ändring i vissa delar av

kungörelsen den 16 september 1918 (nr 760) angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning fogade formulär III för övriga vid skolan anställda lärare å befattningar, förenade med pensionsrätt i nämnda anstalt.

3. Inspektor skall granska de inkomna rekvisitionerna och därvid tillse, att de för sådant bidrag stadgade villkoren äro uppfyllda och de lämnade uppgifterna riktiga, varefter han snarast möjligt skall med tillstyrkande eller avstyrkande insända ett exemplar av rekvisitionen till statskontoret eller vederbörande länsstyrelse.

4. I den mån inspektors erinringar eller andra på den utbetalande myndighetens beslut inverkande särskilda omständigheter icke prövas föranleda avdrag, skall statsbidrag av statskontoret eller länsstyrelsen, så snart ske kan, utbetalas till skolstyrelsen.

5. Vid utbetalning av statsbidrag jämlikt mom. 4 av denna § skall innehållas ett belopp, som svarar mot pensionsavgifter till statens pensionsanstalt för samtliga i mom. 2 omförmälda befattningshavare.

6. Till vederbörande skolstyrelse skall varje kalenderår av statskontoret eller länsstyrelsen i avräkning på årets statsbidrag utan särskild rekvisition utbetalas nittio procent av skillnaden mellan det belopp, som i skolans inkomst- och utgiftsstat för året beräknats i statsbidrag till skolan, och beloppet av de för samma år beräknade pensionsavgifterna. Denna förskottsutbetalning sker två gånger under året i poster, uppgående vardera till fyrtiofem procent av hela beloppet, så snart ske kan efter januari månads och juli månads ingång.

Förskott, som här ovan avses, avrundas vid utbetalningen till närmast lägre hundratal kronor, och skall det förskjutna beloppet jämte en procent av detsamma avdragas vid statsbidragets slutliga utanordning.

Till grund för beräkningen av här nämnda förskotts utbetalning skall läggas en i huvudsaklig överensstämmelse med fastställt formulär uppställd uppgift för varje skola rörande de i dess inkomst- och utgiftsstat för året beräknade statsbidrag. Sådan uppgift skall av skolstyrelsen avlämnas till inspektor före den 1 december året innan förskottet skall utbetalas och av honom efter verkställd granskning före årets utgång insändas till statskontoret eller vederbörande länsstyrelse.

7. Det åligger statskontoret och länsstyrelserna att varje år före april månads utgång till statens pensionsanstalt inkomma med uppgift å slutsumman av de jämlikt mom. 5 avdragna pensionsavgifter för nästföregående år.

b. *Till skola under upprättande.*

§ 25.

Till skolområde, som i vederbörlig ordning nyupprättar kommunal flickskola, avsedd att omfatta minst fem årsklasser, utgår under den tid, som erfordras för skolans successiva uppbyggande till fullständig kommunal flickskola, statsbidrag dels med 2 800 kronor om året för varje årsklass, dels ock med det understöd till undervisning i praktiska undervisningsämnen utom teckning och med de bidrag till lärares avlöning, som omförmälas i §§ 17 och 18, under villkor

a) att skolan i medeltal har minst 10 lärjungar i varje årsklass,

b) att upprättandet av klasserna försiggår år efter år i oavbruten följd,

c) att rektor tillsättes vid upprättande av första klassen och en ordinarie lärare vid tillkomsten av var och en av de följande klasserna, samt

d) att skolan i övrigt i tillämpliga delar är anordnad i enlighet med de för kommunal flickskola gällande föreskrifter.

§ 26.

Till skolområde, som beslutit ombilda förutvarande statsunderstödd skola till kommunal flickskola, utgår efter de i §§ 17 och 18 stadgade grunder och under de i § 20 angivna villkor samt utan hinder av bestämmelsen i § 16 mom. 2 angående antal lärjungar statsbidrag till så många klasser av den förutvarande skolan, som enligt beslut av Kungl. Maj:t skola utgöra den kommunala flickskolan.

Skulle vid dylik ombildning den förutvarande skolan enligt beslut av Kungl. Maj:t behöva utbyggas med en eller flera klasser, skall i fråga om ombildning av sådan skola i tillämpliga delar gälla vad som i § 25 är stadgat beträffande nyupprättandet av kommunal flickskola.

Beträffande de klasser av den förutvarande skolan, vilka icke skola tillhöra den kommunala flickskolan, gäller i avseende på avveckling av klasser och statsbidrag, vad som i varje särskilt fall därom föreskrives.

§ 27.

Finnes inom ett skolområde kommunal mellanskola, högre flickskola eller högre samskola, för vilka statsbidrag redan utgår, eller ock allmänt läroverk med tillträde för kvinnliga lärjungar å realskolans stadium, skall det bero på Kungl. Maj:ts avgörande, huruvida statsunderstöd må kunna utgå till kommunal flickskola inom området. Utgår redan förut statsbidrag till inom området befintlig kommunal flickskola, skall det likaledes bero på Kungl. Maj:ts avgörande, huruvida statsunderstöd må kunna utgå till flera sådana skolor inom området.

§ 28.

För utbekommande av statsbidrag enligt i §§ 25—26 givna stadganden böra hinder ej möta därav, att under kalenderåret statsunderstödd skola i vederbörlig ordning ombildats till kommunal flickskola, i vilket fall skolan skall bekomma statsbidrag för vardera skolarten i förhållande till den del av läsåret, som undervisningen pågått enligt de för de särskilda skolarterna stadgade grunder.

§ 29.

Beträffande statsbidrag till skola under upprättande skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat i fråga om statsbidrag till fullständigt organiserad skola.

§ 30.

Vad i denna kungörelse finnes föreskrivet med avseende på lärare skall, där ej annorlunda sägs, äga tillämpning på såväl manlig som kvinnlig lärare.

IV.

Motivering

till

förslag till kungörelse angående avlöning åt lärare vid kommunal flickskola samt statsbidrag till sådan skola.

Allmänna synpunkter.

Liksom de sakkunniga i fråga om organisationen av kommunala flickskolor i åtskilliga avseenden följt den förebild, som den kommunala mellanskolan giver, hava de sakkunniga även i fråga om avlönings- och statsbidragsförhållandena vid skolorna haft motsvarande stadganden för mellanskolorna till ledning (Sv. förf. saml. 927/1918). Detta tillvägagångssätt överensstämmer jämväl med det uttalande i fråga om kommunala flickskolor, som gjorts av 1927 års riksdag.

Ännu ett skäl härtill har förelegat. Som väl bekant är har frågan om en allmän lönereglering för vårt undervisningsväsen sedan flera år tillbaka varit under behandling, och förslag i ämnet har utarbetats av särskilda kommitterade. Emellertid väntar frågan ännu på sin definitiva lösning. De sakkunniga hava under sådana förhållanden icke ansett sig kunna annat än i enstaka fall ingå på någon realprövning av lönesatser o. dyl. utan hava i sitt förslag utgått från de belopp, som nu gälla för de kommunala mellanskolorna, med vilka de kommunala flickskolorna ju i avseende på sin ställning i administrativt-ekonomiskt hänseende skulle väsentligen överensstämma.

I ett par avseenden hava emellertid avvikelser måst göras, nämligen dels i fråga om arvode till timlärare i flertalet av de praktiska undervisningsämnena å den praktiska linjen, dels i fråga om arvode åt rektor. Beträffande de förra hava de sakkunniga närmast följt de bestämmelser, som gälla för de yrkesbestämda högre folkskolorna. Anledningen härtill är den, att de praktiska undervisningsämnena — utom teckning — å den praktiska flickskolelinje, som de sakkunniga föreslagit, tydligen intaga samma ställning som de teoretiska ämnena på den teoretiska linjen och att förhållandevis samma kvalifikationer måste fordras av de båda slagen av lärarkrafter. De sakkunniga vilja i avseende härå erinra om vad folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1917 anfört i fråga om arvodena åt timlärare vid yrkesbestämda högre folkskolor, återgivet i det yttrande av chefen för ecklesiastikdepartementet, som åtföljde Kungl. Maj:ts proposition den 22 mars 1918 angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid bl. a. de högre folkskolorna (sid. 374):

»För vissa yrkesämnen i nyss berörda skoltyp erfordrades särskilt kvalificerade lärarkrafter, om undervisningen skulle kunna fullt motsvara det med

densamma avsedda ändamålet. För att vinna en för sådan undervisning lämplig och i möjligaste mån kunnig kraft bland de inom yrket arbetande måste givetvis en väsentligen högre avlöning betalas än som utginge till dem, som hade full tjänstgöring i skolan. En yrkesman av den kapacitet, som här kunde komma i fråga, vore givetvis en viktig kraft inom det företag, där han arbetade, vadan det icke vore troligt, att han utan någorlunda riklig ersättning kunde taga sig den ledighet från sitt dagliga arbete, som erfordrades för att bestrida undervisning i en skola; och detta syntes så mycket påtagligare, som undervisningen i yrkesämnena krävde ej ringa både förberedelse och efterarbete för varje lektion.»

I väsentliga avseenden har enligt de sakkunnigas mening vad sålunda anförts giltighet även för nu ifrågavarande skolor. De ämnen, om vilka det här närmast är fråga, äro sådana som sömnad, vävning, trädgårdsskötsel, barnavård och handelsämnen, vilka enligt de sakkunnigas förslag skulle på olika sätt ingå bland de praktiska ämnen, som lärjungarna å den praktiska linjen i den kommunala flickskolan skulle äga rätt att välja.

Härvid har emellertid en eller annan jämkning måst vidtagas, på det att icke arvodet till lärare i praktiskt ämne må överstiga det för lärare i teoretiska ämnen fastställda.

Beträffande avlöning åt rektor skola de sakkunniga i samband med redogörelsen för bestämmelserna i den paragraf, som handlar om rektors avlöning, närmare angiva de skäl, som tala för avvikelse i berörda hänseende från vad som är stadgat i fråga om rektor vid kommunal mellanskola.

I det följande vilja de sakkunniga närmare belysa de delar av författningsförslaget, som ansetts erfordra särskild uppmärksamhet.

A. Avlöning.

§ 1.

Avlöning åt lärare.

Lönesatserna för ordinarie ämneslärare och för extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring överensstämma som antytts med de för dylika lärare vid kommunala mellanskolor gällande.

Vad timlärarnas arvoden beträffar, hava de sakkunniga här ovan omnämnt de principer, som följts i fråga om de praktiska undervisningsämnena. I enlighet härmed har samma arvode föreslagits för de teoretiska ämnena och för de praktiska med undantag av teckning, slöjd och hushållsgöromål, eller 105 kronor för veckotimme för manlig och 95 kronor för veckotimme för kvinnlig lärare. Att de tre sist nämnda ämnena, ehuru de här räknas till praktiska ämnen, ej medtagits bland de högre avlönade beror därpå, att de sakkunniga beträffande teckning och slöjd ej ansett sig kunna föreslå arvode till annat belopp, än det som nu är fastställt för motsvarande lärare vid kommunal mellanskola. I fråga om hushållsgöromål föreslå de sakkunniga samma arvode som för lärarinna i detta ämne vid yrkesbestämd högre folkskola. De sakkunniga hava följaktligen för timlärare i teckning och slöjd föreslagit resp. 90 kronor och 80 kronor för manlig samt 85 kronor och 75 kronor för kvinnlig

lärare ävensom för lärarinna i hushållsgöromål 80 kronor, allt för veckotimme. Vad beträffar den slöjd, vari undervisning vid kommunala flickskolor bör meddelas, är den självklart i regel kvinnlig. Såsom framgår av den undervisningsplan, vartill förslag uppgjorts av de sakkunniga, hava de sakkunniga emellertid tänkt sig, att viss del av undervisningen i kvinnlig slöjd skulle kunna utbytas mot manlig slöjdart, särskilt träslöjd.

För undervisningen i övningsämnena musik och gymnastik med lek och idrott överensstämma arvodesbeloppen med motsvarande vid såväl högre flickskolor som kommunala mellanskolor.

§ 2.

Avlöning åt rektor.

Med avseende på avlöning åt rektor hava de sakkunniga funnit sig föranlåtna föreslå en anordning, som avviker från vad i sådant hänseende gäller vid de kommunala mellanskolorna. Rektor vid dylik skola, vilken som känt är i regel skall utväljas bland de vid skolan anställda ordinarie ämneslärarna, åtnjuter lön som dylik lärare samt därutöver ett särskilt arvode å 1 000 kronor. Sådan rektorslön stiger alltså, allt efter som rektor i egenskap av ämneslärare intjänar ålderstillägg. De sakkunniga hava nu föreslagit, att avlöningen till rektor vid kommunal flickskola skall utgå med ett visst belopp utan ålderstillägg såsom kontant lön och därutöver ett särskilt arvode. Den förändring, de sakkunniga sålunda vidtagit, sammanhänger med det av de sakkunniga framlagda förslaget om förändrad ordning för tillsättande av rektor vid kommunal flickskola, enligt vilket förslag även andra lärare än de vid skolan anställda skulle kunna komma i fråga till rektorstjänsten. Kommer sålunda en ordinarie lärare vid allmänt läroverk att förordnas till rektor, blir denne ju icke samtidigt ordinarie ämneslärare vid flickskolan och kan uppenbarligen heller icke erhålla lön enligt för sådan lärare gällande grunder. Med hänsyn till nämnda förhållande hava de sakkunniga ansett sig böra förorda nämnda anordning, som i lönehänseende ställer rektor vid kommunal flickskola något före rektor vid kommunal mellanskola. Vad åter beträffar storleken av det föreslagna avlöningsbeloppet — ordinarie ämneslärares lön i högsta lönegraden samt ett särskilt arvode å 1 000 kronor — hava de sakkunniga med hänsyn till det större antalet klasser i den kommunala flickskolan och då det är av synnerlig vikt för arbetet i skolan, att till rektorer må kunna förvärvas väl kvalificerade krafter, icke ansett sig kunna föreslå lägre avlöningsförmåner än nu skett.

Arvodet till biträdande föreståndarinna utgör vid kommunal mellanskola 200 kronor. Med hänsyn därtill, att den kommunala flickskolan skulle omfatta flera klasser än mellanskolan och bestå av endast flickor samt att arbetet för den biträdande föreståndarinnan således måste bliva större, hava de sakkunniga upptagit hennes arvode till 300 kronor.

§ 8.

Boställsordning.

I mom. 3 omnämnes boställsordning för lärare vid kommunala flickskolor. Sådan finnes för närvarande fastställd för lärare vid högre folkskolor och

kommunala mellanskolor (Svensk förf. saml. 979/1918). Föreskrift torde böra utfärdas därom, att nämnda boställsordning skall tillämpas även i fråga om den kommunala flickskolans lärarpersonal.

§ 11.

Lönetursträtt.

Denna paragraf innehåller bestämmelser rörande ordinarie ämneslärares uppflyttning i högre lönegrad. Bestämmelserna äro i huvudsak överensstämmande med de för lärare vid kommunala mellanskolor gällande.

I detta sammanhang torde de sakkunniga böra erinra om att enligt kungörelse den 23 februari 1917 ordinarie ämneslärare, manlig eller kvinnlig, vid kommunal mellanskola, som utnämnes till ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk, må för uppflyttning i högre lönegrad som adjunkt tillgodoräkna sig de tjänsteår utöver tre, han, efter vunnen behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, intjänat i sin befattning som ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola; dock att honom icke må tillgodoföras mer än tio dylika löneturs år. Liknande bestämmelser äro givetvis erforderliga även beträffande lärares övergång från kommunal flickskola till allmänt läroverk. Emellertid har 1927 års riksdag anhållit, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning i frågan om rätt för statsanställd lärare att för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, han må hava tjänstgjort som lärare vid statsunderstödd kommunal eller enskild läroanstalt, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill sagda utredning må kunna giva anledning. Enligt Kungl. Maj:ts den 18 juni 1927 fattade beslut har skolöverstyrelsen att verkställa och före den 1 november 1927 till Kungl. Maj:t inkomma med ifrågavarande utredning och förslag. Då hela denna fråga alltså torde inom kort komma att upptagas till prövning i ett sammanhang, hava de sakkunniga här allenast velat erinra om de förut omnämnda bestämmelserna.

§ 13.

Ändring i reglementet för statens pensionsanstalt.

Vad i denna paragraf innehålles giver endast de sakkunniga anledning att erinra därom, att reglementet för statens pensionsanstalt bör i här berörda hänseende ändras.

§ 15.

Särskild reglering av vissa lärares ställning i rättsligt och ekonomiskt avseende.

De sakkunniga hava i det föregående i samband med bestämmelserna i stadgeförslaget om lärare i praktiska ämnen och i övningsämnen dels erinrat om att dessa lärare åtminstone i regel bliva timlärare, dels framhållit, huru man genom en viss anordning skulle kunna bereda dessa lärare en fastare ställning i rättsligt och ekonomiskt avseende ävensom pensionsrätt i statens pensionsanstalt. Särskilt vid skolor med parallellavdelningar eller med praktisk linje torde det ej bliva ovanligt, att en del sådana lärare, om vilka här är fråga, komma att få tjänstgöring vid skolan i sådan omfattning, att de genom denna kunna anses få sin huvudsakliga bärgning. Det synes därför önskvärt, att dessa lärare må kunna beredas en fastare ställning än vanliga timlärare. I kungörelserna den 30 juni 1920 angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folk-

skola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola samt angående statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola eller särskild anstalt hava införts bestämmelser, enligt vilka lärare i slöjd och lärarinna i hushållsgöromål med full tjänstgöring må kunna beredas en sådan fastare ställning och pensionsrätt; § 15 i förslaget till lönekungörelse överensstämmer i stort sett med anförda bestämmelser. Då det emellertid kan medföra viss tvekan om vad som skall förstås med full tjänstgöring, hava de sakkunniga i stället infört bestämmelse om minst 20 undervisningstimmar i veckan. I reglementet för statens pensionsanstalt § 41 g) finnes det nämligen föreskrift om att vissa extra ordinarie och vikarierande lärare skola hava minst nämnda antal veckotimmar för att komma i åtnjutande av pensionsrätt.

B. Statsbidrag.

§ 16.

Allmänna grunder för statsbidrag.

I mom. 2 gives bestämmelse i fråga om det minimiantal lärjungar, som bör fordras, för att skola skall vara berättigad att åtnjuta statsbidrag. I enlighet med vad 1927 års riksdag föreskrivit rörande minimiantalet lärjungar vid kommunal mellanskola, innebärande fordran på minst 40 lärjungar i skolan, hava de sakkunniga efter samma beräkningsgrund här infört stadgande om minst 60 lärjungar i sexårig och minst 50 lärjungar i femårig skola.

Det i mom. 3 givna stadgandet i fråga om upprättandet av parallellavdelning skiljer sig något från motsvarande bestämmelse beträffande kommunal mellanskola. Enligt sistnämnda föreskrift må parallellavdelning inrättas med iakttagande därav, att minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas. Denna, för de kommunala mellanskolorna gällande lydelse av ifrågavarande föreskrift har visat sig vålla ovisshet beträffande tolkningen i det avseendet, att det synts oklart, huruvida statsbidraget för parallellavdelning som i enlighet med gällande föreskrifter inrättats vid början av ett läsår, skall utgå för hela läsåret, även om antalet lärjungar i klassavdelningen i fråga under läsårets lopp går ned under 30. De sakkunnigas förslag innehåller därför bestämmelse om att innan ny avdelning upprättas, *vid läsårets början* minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom klassen.

§ 17.

Statsbidrag till skolor.

I sitt anförande till statsrådsprotokollet yttrade departementschefen, att statsbidrag till kommunal flickskola borde utgå med samma belopp och efter i huvudsak samma grunder, som nu gällde i fråga om kommunal mellanskola. På liknande sätt uttalade sig de motionärer, som vid 1927 års riksdag framlade förslag i denna fråga, och riksdagen förklarade sig ej hava något att erinra häremot. I anslutning härtill hava de sakkunniga upptagit ett statsbidrag av 17 600 kronor till sexårig skola och 14 400 kronor till femårig. För kommunal mellanskola är statsbidraget beräknat efter 2 800 kronor för en var av skolans

fyra klasser. Ett på samma sätt beräknat statsbidrag till kommunal flickskola skulle tydligen utgöra 16 800 kronor för sexårig och 14 000 kronor för femårig skola. Emellertid bör man beakta, att den anordning av skolans inre arbete, som av de sakkunniga föreslagits för dessa skolor, samt den tilltänkta organisationen av undervisningen i de högsta klasserna medföra, att antalet lärartimmar för klass i klasserna 5—6 resp. klass 5 blir väsentligt större än i klasserna 1—4 och jämväl större än i de kommunala mellanskolorna. I klasserna 1—4 av kommunal flickskola upptager timplansförslaget omkring 34 lärartimmar för klass, medan för de högsta klasserna hela timsumman — under förutsättning att alla ämnen tillväljas — stiger till 48 för klass. Undervisningen i de högsta klasserna blir följaktligen väsentligt dyrare än i de lägre. Under sådana förhållanden har det synts de sakkunniga nödvändigt att giva skolan någon kompensation härför, och de sakkunniga hava därför föreslagit ett tillägg av 400 kronor för en var av de högsta klasserna. Tillägget torde icke till fullo kunna täcka berörda merkostnad, men då det knappast kan förutsättas, att undervisning alltid behöver anordnas i skolans alla ämnen inom dessa klasser, synes tillägget kunna begränsas till nyss angivna belopp. Då härtill kommer att antalet lärartimmar i de fyra lägre klasserna skulle bliva något mindre än i de kommunala mellanskolorna, hava de sakkunniga jämväl på grund härav ansett beloppet lämpligt tillmätt. Det bör tilläggas, att om de av de sakkunniga föreslagna statsbidragsbeloppen godtagas, grundanslaget till kommunal flickskola, för lärartimme räknat, kommer att uppgå till ungefär samma belopp som i fråga om kommunal mellanskola.

De sakkunnigas nu angivna förslag har emellertid icke föranlett förslag om motsvarande förhöjning av statsbidraget till parallellavdelning i nu ifrågavarande klasser, vilket, såsom i andra stycket omnämnes, upptagits till 2 800 kronor för avdelning. Det bör nämligen kunna förutsättas, att om parallellavdelningar i nämnda klasser behöva inrättas, samläsning i ganska stor omfattning kan anordnas.

I paragrafens sista stycke hava de sakkunniga upptagit bestämmelse om särskilt understöd för undervisning i praktiska undervisningsämnen utom teckning. Denna bestämmelse saknar motsvarighet i fråga om den kommunala mellanskolan. Till sådan skola kan enligt gällande bestämmelser utgå särskilt understöd till undervisning i huslig ekonomi, i manlig och kvinnlig slöjd samt i handarbete. Då deltagandet i undervisningen i slöjd och i hushållsgöromål i mellanskolan är frivilligt, utgår understödet till denna undervisning endast efter därom gjord ansökan. Enligt de sakkunnigas förslag åter skulle undervisningen i slöjd och hushållsgöromål vara obligatorisk, och hänsyn måste därför tagas härtill. De sakkunniga hava alltså föreslagit ett särskilt understöd till berörda undervisning, vilket ansetts skäligen kunna bestämmas till 75 kronor för läsår och veckotimme. Vid kommunal mellanskola utgår anslaget till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt i handarbete med 150 kronor för varje avdelning av minst femton lärjungar med rätt för skolöverstyrelsen att medgiva anslag till avdelning med mindre antal lärjungar, dock minst tolv. Med hänsyn till undervisningens karaktär av obligatorisk i den kommunala

flickskolan kan den för de kommunala mellanskolorna gällande föreskriften om ett antal av minst tolv lärjungar i varje avdelning ej här tillämpas. De sakkunniga hava i stället i sitt förslag infört bestämmelse om att minst femton lärjungar skola komma på sådan lärjungegrupp, innan ny grupp för ämnet får upprättas.

Vad de sakkunniga nu anfört angående statsbidrag till den kommunala flickskolan gäller huvudsakligen det gemensamma nederstadiet — klasserna 1—4 — och skolans övriga klasser på den teoretiska linjen. Vad åter beträffar den praktiska linjen, kan man utgå från att lärjungarna å denna linje i de teoretiska undervisningsämnena, i teckning och i övningsämnena komma att i flertalet skolor undervisas gemensamt med lärjungarna å den teoretiska linjen. Sådan gemensam undervisning kan också i någon utsträckning anordnas inom vissa av de övriga praktiska undervisningsämnena. Den nu nämnda undervisningen för den praktiska linjens lärjungar kommer därför icke att förorsaka skolan några särskilda kostnader. Däremot måste man räkna med att särskild undervisning i rätt stor omfattning anordnas å den praktiska linjen för de lärjungar, som tillvälja de större kurserna i sömnad och hushållsgöromål eller något av ämnena vävning, barnavård och trädgårdsskötsel eller gruppen handelsämnen. Då det, särskilt innan man vunnit någon erfarenhet på området, är svårt att få någon uppfattning om i vad utsträckning sådan särskild undervisning blir behövlig vid de olika skolorna, hava de sakkunniga ansett det mest lämpligt, att statsunderstöd för ändamålet utgår för veckotimme och läsår. De sakkunniga anse, att understödet rimligen bör bestämmas till 75 kronor för veckotimme och läsår, d. v. s. samma belopp som för övriga praktiska ämnen utom teckning. Genom ett sådant understöd bliva skolans kostnader för ifrågavarande undervisning icke till fullo ersatta, enär läraravlöningen i sistberörda ämnen enligt förslaget skulle utgå med belopp växlande mellan 80 kronor och 105 kronor för veckotimme och läsår, men motsvarande förhållande gäller även, såsom förut antytts, såväl den gemensamma linjen vid kommunal flickskola som den kommunala mellanskolan.

Av ekonomiska skäl torde det böra föreskrivas, att antalet lärjungar i varje lärjungegrupp i tillvalt ämne inom viss klass icke må understiga fem.

§ 18.

Statsbidrag till rektors avlöning.

Avfattningen av denna paragraf överensstämmer i det hela med lydelsen av motsvarande stadgande för de kommunala mellanskolorna. I punkt a) stadgas, att ett bidrag av 500 kronor skall utgå även till manlig rektor, detta med hänsyn till den ordning för tillsättandet av rektor vid kommunal flickskola, som av de sakkunniga föreslagits och vilken innebär, dels att ordinarie rektor skall kunna tillsättas, dels att till rektor skall kunna för viss tid förordnas jämväl annan person än vid skolan anställd ordinarie ämneslärare. Då vidare de sakkunniga i samband härmed föreslagit, att rektor skall jämte särskilt arvode åtnjuta lön i likhet med ordinarie ämneslärare i högsta lönegraden, har det synts de sakkunniga vara en nödvändig konsekvens härav, att staten tillskjuter det belopp, varmed rektorslönen skulle komma att överstiga ordinarie ämneslärares

begynnelselön, d. v. s. ett belopp motsvarande de ordinarie ämneslärare tillkommande tre ålderstilläggen eller sammanlagt 1 200 kronor för manlig och 900 kronor för kvinnlig rektor, samt därutöver det i fråga om kommunal mellanskola stadgade bidraget av två tredjedelar av det särskilda rektorsarvodet.

§ 24.

Formulär för rekvisition.

Paragrafen överensstämmer i det hela med motsvarande stadgande för kommunala mellanskolor. De i paragrafen omförmälda formulären, dels för rekvisition av statsbidrag, dels ock för lämnande av vissa uppgifter, böra, såsom i liknande fall skett i fråga om mellanskolorna, fastställas av Kungl. Maj:t. De för mellanskolorna gällande formulären torde kunna i allt väsentligt vara förebildliga.

§§ 25—29.

Särskild uppmärksamhet påkallar tillvägagångssättet för upprättandet av kommunal flickskola. Två olika fall kunna här komma i betraktande. Antingen kan en kommunal flickskola nyupprättas från grunden eller ock uppstå på det sättet, att en förutvarande privat högre flickskola eller möjligen skola av annat slag — i sällsynta fall måhända en kommunal mellanskola — ombildas till kommunal flickskola.

Nyinrättande av kommunal flickskola.

Beträffande *nyinrättandet* av en kommunal flickskola äro återigen två fall tänkbara. Man kan tänka sig statsunderstödet till skolan utgå antingen successivt klass för klass eller ock först sedan skolan blivit färdigbildad. Som bekant skall enligt gällande bestämmelser en kommunal mellanskola hava alla sina fyra klasser fullbildade, innan den kan erkännas av Kungl. Maj:t och erhålla statsunderstöd. För att emellertid göra det möjligt för kommun, som har för avsikt att upprätta kommunal mellanskola, att under den tid, då det successiva upprättandet äger rum, komma i åtnjutande av statligt understöd, har man träffat den anordningen, att vederbörande kommun först upprättar en högre folkskola och därvid erhåller det åt dylik skola utgående statsunderstödet. När den sålunda upprättade högre folkskolan nått en omfattning av fyra klasser, plägar den efter inspektion av skolöverstyrelsen av Kungl. Maj:t erkännas som kommunal mellanskola samt erhålla statsunderstöd som sådan.

Fördelarna av en dylik anordning äro uppenbara. Först och främst beredes kommunen förmånen att erhålla statens ekonomiska understöd redan under den tid, då skolan successivt växer fram. Och vidare bliva myndigheterna i tillfälle att, innan skolan erkännes som kommunal mellanskola, bedöma, i vad mån yttre och inre för skolans erkännande som kommunal mellanskola erforderliga betingelser äro för handen. Emellertid saknar det nu angivna tillvägagångssättet icke olägenheter. Det förhållandet, att en främmande skolform, den högre folkskolan, som har och bör hava sitt eget mål, så att säga lånas för att tjäna som ekonomiskt omhölje för en annan skolform, efter vars fullmyndiga tillkomst den själv skall upphöra att existera, måste verka ofördelaktigt på den sålunda i främmande syfte anlitade skolformens eget arbete och an-

seende. Vidare måste det nog betecknas som mindre lämpligt, att den nya skolan i många fall kommer att bliva mer eller mindre bunden av de lärarkrafter, som redan blivit anställda vid den högre folkskolan och vilka icke alltid visat sig motsvara den kommunala mellanskolans verkliga behov.

Skulle man trots de nu påpekade olägenheterna söka i fråga om nyupprättande av en kommunal flickskola gå en väg motsvarande den, som tillämpas i fråga om den kommunala mellanskolan, stöter man först på den svårigheten, att på det område det här gäller ej finnes någon läroanstalt, som intar en ställning motsvarande den högre folkskolans och som alltså skulle kunna tjäna som hjälpmedel för skolans ekonomiska uppbyggande. Att åter begära, att en kommun, som önskar upprätta en kommunal flickskola, skulle vara nödsakad att först, utan att under tiden för skolans successiva uppbyggande erhålla statsunderstöd, upprätta en fullständig flickskola efter den kommunala flickskolans typ, vore givetvis att pålägga kommunen allt för dryga kostnader och skulle i väsentlig grad försvåra uppkomsten av en dylik skola.

Allt synes således de sakkunniga tala för att när det gäller nyupprättande av kommunal flickskola, detta bör kunna ske successivt klass efter klass och att alltså statsbidrag bör utgå, allt ifrån det den första klassen upprättas och sedermera undan för undan ökas till angivet maximibelopp. De sakkunniga hava ock i § 25 föreslagit en bestämmelse i sådant avseende. Då det skulle bliva förenat med stora olägenheter, om skolan under hela nybildningstiden skulle arbeta med extra ordinarie lärarpersonal, hava de sakkunniga föreslagit, att statsbidrag skulle utgå under villkor, dels att rektor skulle i stadgad ordning tillsättas redan vid första klassens upprättande, dels ock att en ordinarie lärare skulle tillsättas vid upprättandet av var och en av de följande klasserna.

Härvid förutsätta de sakkunniga givetvis, att innan något som helst statsunderstöd kommer att utgå, det noggrant utrönes, att förutsättningarna för skolans upprättande äro för handen. Till sådana förutsättningar hör i främsta rummet skolans behövlighet, varom närmare bestämmelser äro angivna i § 4 av stadgan. Vidare hör till dylika förutsättningar vad som finnes stadgat i de sakkunnigas förslag till kungörelse om statsbidrag till kommunal flickskola § 20 rörande lokaler och dessas möblering, lärarnas avlöningsförhållanden m. m.

Skolas ombildning till kommunal flickskola.

Vad vidare beträffar det senare fallet eller *då annan förutvarande skola övergår till kommunal flickskola*, äro likaledes två vägar tänkbara. Ombildningen av den förutvarande skolan kan ske successivt, d. v. s. klass efter klass eller måhända med ett par klasser åt gången. Eller ock kan så stor del av den förutvarande skolan, som kan anses motsvara den kommunala flickskolan i dess helhet, brytas ut ur den förutvarande skolan och i ett slag ombildas till kommunal flickskola. I förra fallet skulle givetvis statsbidraget till den kommunala flickskolan komma att utgå successivt i mån av skolans ombildning och det understöd, som den förutvarande skolan möjligen åtnjutit, samtidigt undan för undan avvecklas. I senare fallet åter skulle den kommunala flickskolan omedelbart erhålla fullt statsunderstöd såsom sådan skola och samtidigt det eventuellt utgående statsunderstödet till den gamla skolan i motsvarande mån upphöra.

Det förstnämnda av de båda nu antydda tillvägagångssätten överensstämmer närmast med det, som plägar tillämpas vid upprättandet av nya statsläroverk och som enligt 1927 års riksdagsbeslut jämväl skall tillämpas i fråga om det av riksdagen beslutade förstatligandet av vissa kommunala mellanskolor samt kommunala gymnasier och gymnasielinjer. Det senare tillvägagångssättet åter är närmast jämförligt med den ordning, som tillämpas i fråga om de kommunala mellanskolorna.

Fråga uppstår nu, vilketdera av de båda här skisserade tillvägagångssätten bör anses vara att föredraga, när det gäller upprättandet av kommunal flickskola.

Tänker man sig då, att den kommunala flickskolan skulle upprättas successivt, stöter man först på vissa svårigheter i organisatoriskt och ekonomiskt avseende. Utgår man från att det är en privat högre flickskola med tre förberedande klasser, som ombildningen gäller, och att ombildningen skall fortgå klass efter klass med början höstterminen 1928, så kommer det organisatoriska förloppet att gestalta sig på följande sätt. Sagda höstterminen upprättas ingen ny första förberedande klass; andra och tredje förberedande klasserna skulle däremot fortfarande komma att finnas. Så ock de två första klasserna av den egentliga flickskolan. Det kan visserligen med hänsyn till lärjungarnas förut inhämtade kunskaper och åldersstadium ifrågasättas, huruvida icke även den gamla skolans tredje klass borde anses falla *under* den kommunala flickskolans första klass och således behandlas i likhet med de två första klasserna av samma skola. I så fall skulle den gamla skolans fjärde klass bliva den nya flickskolans första och sistnämnda skolas högsta klass komma att falla helt utanför serien av den gamla skolans klasser. De sakkunniga hålla emellertid före, att en dylik anordning skulle medföra avsevärda olägenheter och därför icke bör väljas. Vidtagas i fråga om kursernas innehåll och formen för arbetet vissa smärre jämkningar, torde de lärjungar, som uppflyttats från den andra till den tredje av den gamla flickskolans klasser, utan allt för stora vanskligheter kunna följa undervisningen i den nya skolans första klass. För att emellertid ej allt för mycket försvåra övergången för ifrågavarande lärjungar hålla de sakkunniga före, att dessa böra äga tillträde till den nya skolans första klass utan särskild inträdesprövning.

De sakkunniga utgå alltså ifrån att vid början av höstterminen 1928 förutom andra och tredje förberedande klasserna endast de två första av den egentliga flickskolans klasser bibehållas. Den förutvarande flickskolans tredje elementarklass skulle alltså bliva den kommunala flickskolans första, under det att den förstnämnda skolans fjärde, femte, sjätte, sjunde och åttonde klasser fortfarande komme att tillhöra denna skola, varvid jämväl statsunderstöd borde såsom hittills utgå till dessa klasser. En ombildning, som fortginge på sätt nu angivits, klass efter klass, skulle, såsom av det anförda torde framgå, komma att på ett olämpligt sätt sönderbryta den gamla skolan och både i fråga om skolans yttre organisation och i avseende på statsunderstödet till de olika skolformerna medföra synnerligen invecklade förhållanden. Därtill skulle vidare komma olägenheter av pedagogisk art. Sålunda skulle omläggningen av arbe-

tets anordning i skolan komma att på ett synnerligen olämpligt sätt fördröjas. Framför allt skulle detta komma att gälla den för en ändamålsenlig läggning av skolarbetet så betydelsefulla ämnesbegränsningen och linjedifferentieringen, som enligt de sakkunnigas förslag skulle inträda från och med den kommunala flickskolans femte klass. Nämnda anordning skulle nämligen icke kunna komma i tillämpning förrän höstterminen 1932.

På grund av vad de sakkunniga nu anfört tillika med erfarenheter, som redan tidigare blivit gjorda i fråga om de svårigheter, vilka i liknande fall kunna uppstå, hava de sakkunniga icke funnit sig kunna tillstyrka det successiva tillvägagångssättet vid en förutvarande skolas ombildning till flickskola.

Väljes åter det andra av de här ovan angivna båda tillvägagångssätten, och tänker man sig här en ombildning i ett slag av den förutvarande högre flickskolans sex övre klasser, gestalta sig förhållandena vida förmånligare i både organisatoriskt, ekonomiskt och pedagogiskt avseende. Vid en dylik ombildning, tänkt även den taga sin början höstterminen 1928, skulle sagda termin den nya skolan komma att i sin helhet upprättas och övertagas av kommunen. I denna skolas första klass skulle då med ovan antydda modifikationer den nya kursplanen komma att tillämpas. I de två översta klasserna skulle redan vid samma tidpunkt utan någon större svårighet arbetet kunna differentieras och organiseras på sätt de sakkunniga föreslagit. I de mellanliggande klasserna (den gamla flickskolans klasser 4—6) kunde arbetet i väsentliga avseenden omläggas efter de nya grunderna. Och vad beträffar den del av den gamla skolan, som befunnes *under* den nya skolans första klass, komme denna att bestå av andra och tredje förberedande samt de två första klasserna av den egentliga skolan. Dessa klasser komme att undan för undan avvecklas både organisatoriskt och med hänsyn till statsbidraget. För denna avveckling krävdes givetvis särskilda övergångsbestämmelser, varvid vore att beakta att understödet till den förutvarande flickskolan ej bestått blott i direkt understöd utan jämväl utgått i form av löner och ålderstillägg samt tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, med andra ord såsom bidrag till lärarinnornas avlöning. Skulle den ombildade skolan hava ett mindre antal klasser än som erfordras, för att ur densamma skulle kunna omedelbart uppstå en kommunal flickskola, måste den givetvis utbyggas med ett erforderligt antal nya klasser, om vilkas upprättande synes böra i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om nyupprättande av kommunal flickskola.

Vad de sakkunniga nu anfört gäller huvudsakligen en högre flickskolas ombildning till sexårig kommunal flickskola men kan i stort sett tillämpas även vid en dylik skolas ombildning till femårig kommunal flickskola.

I fråga om bestämmelsen i § 27 få de sakkunniga hänvisa till vad som anförts i motiveringen till § 4 i stadgan för kommunala flickskolor.

Kostnadsberäkning och förslag.

I detta sammanhang torde de sakkunniga böra något närmare beröra den ekonomiska sidan av frågan om kommunala flickskolors upprättande och driften av

desamma. Först torde därvid böra beräknas den normala kostnaden dels för en kommunal flickskola med sex årsklasser, dels för en femårig sådan skola, båda med enkla avdelningar. Till grund för beräkningen hava lagts de statsbidragsbelopp samt löne- och arvodesbelopp, som upptagits i förslaget till kungörelse angående avlöning åt lärare vid kommunal flickskola samt statsbidrag till sådan skola, ävensom de av de sakkunniga utarbetade förslagen till timplan för dylika skolor. Beträffande först sexårig skola utgå de sakkunniga härvid ifrån att antalet undervisningstimmar för teoretiska undervisningsämnen utgör för vecka 36 i femte klassen och 39 i sjätte klassen. I fråga om de praktiska undervisningsämnena hava de sakkunniga förut påpekat, att det icke kan väntas, att undervisning i alla de på timplanen upptagna praktiska ämnena kommer att anordnas vid varje skola. Tvärtom torde så endast i undantagsfall kunna ske. De sakkunniga utgå således vid sin beräkning från att undervisning som regel kommer att meddelas i ett mindre antal grupper av praktiska ämnen, t. ex. två, och hava här valt gruppen sömnad och hushållsgöromål samt gruppen hushållsgöromål och barnavård.

Under de förutsättningar, som nu angivits, skulle inkomst- och utgiftsstaten för en sexårig kommunal flickskola te sig såsom tablån bil. 2 utvisar. Denna tablå giver vid handen, att statsbidraget kan beräknas uppgå till i runt tal 24 500 kronor, medan kommunens utgifter skulle kunna beräknas till omkring 22 700 kronor. Hela kostnaden kan således uppskattas till omkring 47 000 kronor. Det bör uppmärksammas, att i fråga om utgifterna för statsverket tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg icke inräknats samt att beträffande kommunens utgifter eventuella kostnader för ränta och amortering å lån för skolbyggnad m. m. icke tagits i betraktande.

De sakkunniga hava i ovanstående beräkning icke medtagit några terminsavgifter av lärjungarna, detta i överensstämmelse med § 74 i förslaget till stadga för kommunala flickskolor, som föreskriver, att undervisningen i sådan skola skall vara avgiftsfri, såvida ej i visst fall på grund av särskilda undantagsförhållanden annorlunda bestämmes. Denna föreskrift överensstämmer helt med vad som nu är stadgat i fråga om kommunala mellanskolor. Den för mellanskolorna i detta hänseende givna föreskriften om avgiftsfri undervisning för alla lärjungar har emellertid endast i ett fåtal fall bragts i tillämpning. För de allra flesta kommuner, som hava att svara för uppehållandet av kommunal mellanskola, hava terminsavgifterna spelat en så betydelsefull roll i ekonomiskt hänseende, att kommunerna hos Kungl. Maj:t begärt rätt att upptaga terminsavgifter. Medgivande härtill har ock vid olika tillfällen lämnats av Kungl. Maj:t beträffande de skolor, för vilka så begärts.

Skulle samma förhållande inträffa i fråga om de kommunala flickskolorna, komme tydligen vederbörande kommuns kostnader för en skola att minskas med ett belopp motsvarande summan av de vid skolan upptagna terminsavgifterna. För en skola av den typ, som nu omnämnts, skulle dessa avgifter kunna beräknas till omkring 4 800 kronor för år, varvid de sakkunniga utgått från ett antal lärjungar av 150, av vilka 60 förutsättas betala full avgift, exempelvis 60 kronor för läsår, 40 halv avgift och 50 åtnjuta full befrielse från avgifts er-

läggande. Kommunens kostnader skulle i detta fall uppgå till endast omkring 17 900 kronor årligen.

För femårig kommunal flickskola skulle under de förutsättningar, som ovan antagits, årskostnaden uppgå till omkring 40 750 kronor. Statsbidraget kan i detta fall beräknas till i runt tal 20 800 kronor samt kommunens utgifter till omkring 19 950 kronor. Komme terminsavgifter att upptagas, bleve, under förutsättning att samma proportion beträffande antalet från avgift befriade och halv avgift betalande iakttoges, som nyss angivits, kommunens utgiftssumma reducerad med omkring 4 000 kronor eller till omkring 16 000 kronor.

Till ytterligare belysning av frågan om kostnaderna för en kommunal flickskola hava de sakkunniga i bil. 4 uppgjort en jämförande tablå över de årliga utgifterna och inkomsterna för en 8-klassig flickskola (Södertälje), en kommunal mellanskola (Nässjö) och en kommunal flickskola (6-årig resp. 5-årig). För flickskolan i Södertälje, som äges av kommunen, och för kommunala mellanskolan i Nässjö uppgivas de verkliga kostnaderna för år 1926. För de kommunala flickskolorna äro inkomster och utgifter beräknade med hänsyn till de i bil. 2 och 3 anförda exemplen på inkomst- och utgiftsstat för sådana skolor. För beräkning av dyrtidstillägget hava de sakkunniga utgått från den för sista kvartalet 1927 gällande procenten (36 %). Flickskolan i Södertälje hade höstterminen 1926 263 lärjungar, fördelade på 12 klassavdelningar. De sex högsta klasserna hade samma termin 143 lärjungar, d. v. s. ungefär samma antal, som man räknat med för de i tablån anförda kommunala flickskolorna. Om den nuvarande flickskolan i Södertälje skulle ombildas till kommunal flickskola, torde det vara sannolikt, att denna blir av den ungefärliga storlek, som tablån angiver för den kommunala flickskolan. Kommunala mellanskolan i Nässjö hade höstterminen 1926 184 lärjungar, fördelade på 8 klassavdelningar.

Som synes av tablån är medelkostnaden för lärjunge störst vid kommunala mellanskolan i Nässjö (477 kronor 70 öre) och minst vid flickskolan i Södertälje (366 kronor 50 öre). Däremellan ligga medelkostnaderna för den föreslagna kommunala flickskolan (425 kronor 78 öre resp. 438 kronor 66 öre). Den högre kostnaden per lärjunge i Nässjö beror på de högre lärarlönerna, vilket åter sammanhänger med det förhållandet, att det i Nässjö finnes ej mindre än 6 manliga ämneslärare, under det att man för den kommunala flickskolan så gott som uteslutande räknat med kvinnliga lärare. Härtill kommer, att man åtminstone under en tid framåt torde kunna räkna med att kostnaden för ålderstillägg åt kommunala flickskolans lärare blir jämförelsevis obetydlig.

Fördelar man statsbidraget per lärjunge, finner man, att det blir ungefär lika stort vid kommunala mellanskolan i Nässjö (281 kronor 91 öre) som vid kommunala flickskolorna (274 kronor 60 öre resp. 279 kronor 37 öre). Vid flickskolan i Södertälje är det avsevärt mindre (173 kronor 91 öre). Kommunens medelkostnad för lärjunge uppgår till 45 kronor 70 öre vid flickskolan i Södertälje, 141 kronor 1 öre vid kommunala mellanskolan i Nässjö samt 119 kronor 18 öre resp. 126 kronor 90 öre vid de kommunala flickskolor, vilka här anförts som exempel. De lägre medelkostnaderna för stat och kommun för lär-

jungarna i flickskolan i Södertälje uppvägas av de avsevärt högre terminsavgifterna vid denna skola.

Slutligen hava de sakkunniga att uttala sig om huru stort anslag, som skulle behöva av riksdagen äskas för här ifrågavarande ändamål. Storleken av detta anslag måste i huvudsak bliva beroende av antalet skolor, som kunna komma att ombildas till kommunala flickskolor, och antalet nyupprättade dylika skolor. Lika litet som man vid de kommunala mellanskolornas tillkomst på förhand kunde beräkna, huru många sådana skolor, som kunde komma att inrättas under de närmaste åren, har man nu några hållpunkter för en motsvarande beräkning. Då det emellertid får anses angeläget, att erforderligt anslag för beredande av statsbidrag till kommunala flickskolor må bliva tillgängligt redan från och med budgetåret 1928—1929, hava de sakkunniga ansett samma tillvägagångssätt, som användes vid bestämmandet av det första anslaget till kommunala mellanskolor, nu böra anlitas, nämligen att på ett ungefär bevilja ett mindre förslagsanslag. De sakkunniga finna sig därför böra hemställa, att för ändamålet äskas ett förslagsanslag, som till en början må kunna bestämmas till ett belopp av 50 000 kronor. I den mån sedermera kommunala flickskolor komma att upprättas och erfarenheten utvisar, huru stort anslag, som blir behövligt, bör givetvis det nu föreslagna beloppet ökas.

I detta sammanhang anse sig de sakkunniga böra erinra om att en ombildning av en statsunderstödd högre flickskola eller annan dylik skola medför en minskning beträffande anslaget till privatläroverk.

V.

Undervisningsplaner.

Kursfördelningarna hava i väsentliga avseenden grundats på skolkommissionens och 1924 års skolsakkunnigas förslag, med vidtagande av de ändringar, till vilka hänsynen till de kommunala flickskolornas speciella behov och till den föreslagna omläggningen av det inre arbetet eller andra, dithörande synpunkter givit anledning. Då emellertid denna skoltyp är ny och oprövad, torde de framlagda kursfördelningarna vara att betrakta mera som exempel på de kurser, som kunna komma i fråga, än som definitiva förslag till sådana.

Enär de för undervisningen i de olika ämnena uppställda målen äro och måste vara mycket allmänt formulerade samt i grund och botten mera angiva den riktning, i vilken man strävar att leda undervisningen, än det resultat, som kan med densamma vinnas, har det i regel synts obehövligt att föreslå olika formuleringar för den sexåriga och den femåriga skolformens målsbestämmelser.

1. Timplan för sexårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje.

Ämnen	Klass 1	2	3	4	5	6
1. Teoretiska ämnen:						
Kristendom	2	2	2	2	1 2	1 2
Modersmålet	5	4	3	3	4	4
Tyska	6	5	4	3	3	3
Engelska (resp. franska)	—	—	5	5	4	4
Franska (resp. engelska)	—	—	—	(3)	4	4
Historia med samhällslära	2	3	2	2	3	3
Geografi	2	2	2	—	3	3
Psykologi	—	—	—	—	2	2
Matematik	5	3	3	3	3	3
Biologi	2	2	—	2	3	3
Hälsolära	—	—	—	—	2	—
Fysik och kemi	—	3	2	3	3	3
Ekonomilära	—	—	—	—	—	2
	24	24	23	23	—	—
2. Praktiska ämnen:						
Teckning	2	2	1	2	—	2
Slöjd	2	2	1	2	—	3
Hushållsgöromål	—	—	4.5	—	4.5	
	4	4	6.5	4	—	—
3. Övningsämnen:						
Musik	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Gymnastik med lek och idrott	4	4	3	4	4	4
	5.5	5.5	4.5	5.5	—	—
	33.5	33.5	34	32.5	—	—

Anmärkningar till timplanen.

1. Genom de med fetstil tryckta siffrorna angivas timtalen för de i § 11 mom. 5 av stadga för kommunala flickskolor omförmälda *fasta* ämnena i klasserna 5—6. I stället för tyska kan, jämlikt samma §, engelska eller franska vara fast ämne.

Lärjungarna i klasserna 5 och 6 deltaga i fråga om de teoretiska ämnena i undervisningen i de såsom fasta angivna ämnena och dessutom i tre av de övriga.

2. Alla lärjungarna i klasserna 1—4 deltaga i undervisningen i tyska. Skolöverstyrelsen skall, efter vederbörande skolstyrelses förslag, i fråga om varje särskild skola bestämma, huruvida engelska eller franska där skall, från och med klass 3, inträda som andra främmande språk, varjämte de lärjungar i klass 4, som sådant önska, kunna deltaga i den frivilliga undervisningen i det tredje främmande språket. I skolor med parallellavdelningar må, efter skolstyrelsens bestämmande, engelska kunna inträda som andra språk i en klassavdelning, franska i en annan.

I klasserna 5—6 gälla för de främmande språken de i § 11 mom. 5 av stadga för kommunala flickskolor upptagna allmänna bestämmelserna om tillval av ämnen.

3. Omedelbart före morgonlektionerna förrättas för hela skolan gemensam bön med sång och bibelläsning. Tiden för sådan förrättning må ej utsträckas över en kvarts timme.

4. Lärjunge, tillhörande främmande trosbekännelse, skall efter av målsman hos rektor gjord skriftlig anhållan, frikallas från deltagande i undervisningen i kristendom men skall genom målsmans försorg beredas vederbörlig undervisning i religionskunskap samt vara skyldig att däröver förete intyg.

5. I de ämnen, där undervisningens art sådant påkallar, må, efter skolstyrelsens bestämmande, uppdelning av lärjungarna i smärre grupper äga rum.

6. För de lärjungar, som behöva fortsatt undervisning i välskrivning, skall å tid utom timplanen dylik undervisning anordnas, med skyldighet för nämnda lärjungar att i den utsträckning, som anses erforderlig, deltaga i denna undervisning.

7. Undervisning i frivillig teckning kan meddelas under högst 2 timmar i veckan utom timplanen.

8. Där så befinnes lämpligt, må för vinnande av koncentration av undervisningen i visst ämne under en del av läsåret användas ett större antal veckotimmar än det i timplanen angivna med vederbörlig minskning för annat eller andra ämnen under samma tid (s. k. periodläsning). Därvid bör emellertid iakttagas, att för läsåret i dess helhet varje ämne erhåller ett timantal, som i stort sett motsvarar den i timplanen föreskrivna timfördelningen.

2. Kursplan för sexårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje.

Kristendom.

Mål.

Undervisningen i kristendom i flickskolan har till uppgift att, i anslutning till folkskolans undervisning i ämnet och på ett sätt, som främjar lärjungarnas personlighetsutveckling och karaktärsdaning, meddela dem insikt om den kristna religionens uppkomst, innehåll, utveckling och allmänna kulturella betydelse samt i samband därmed någon kännedom om viktigare främmande religioner.

Kursfördelning.

Klass 1 (2 timmar). Enkla livsbilder ur den kristna kyrkans historia under gamla tiden och medeltiden, ägnade att belysa det kristna fromhetsidealet under dessa skeden. De stora reformatorernas liv och verksamhet.

Klass 2 (2 timmar). Religiösa strömningar och fromhetsriktningar under 1600- och 1700-talen, belysta genom skildringar av några bland deras märkesmän.

Klass 3 (2 timmar). Religiösa strömningar och fromhetsriktningar under 1800- och 1900-talen såsom i föregående klass.

Klass 4 (2 timmar). Huvuddragen av Israels historia, med särskild vikt lagd på profetismen. Jesu liv och verksamhet mot historisk bakgrund. I anslutning härtill huvuddragen av den bibliska litteraturens historia.

Klass 5 och 6:

a. för samtliga lärjungar (1 timme i vardera klassen). Den kristna tros- och livsåskådningen mot historisk bakgrund och i dess förhållande till det nutida kultur- och samhällslivet. Drag ur den kristna missionsverksamheten. Kortfattad religionshistorisk överblick, ägnad att låta kristendomen framstå i sin samhörighet med och sin motsättning mot religiösa åskådningar och religiöst liv utanför kristendomens område; dessutom

b. för lärjungar, som välja ämnet (2 timmar i vardera klassen). Fördjupat och på läsning av lämpliga källskrifter och litteraturalster grundat studium av sådana delar av här förut angivna kurser, som äro särskilt ägnade att belysa den kristna tros- och livsåskådningen samt den kristna kyrkans utvecklingsgång i dess samband med den allmänna kulturella och sociala utvecklingen. — Uppgifter för enskilt arbete i klass 5 och 6. Exempel se bil. 1.

Anm. I alla klasser bibel- och litteraturläsning som grundläggande och belysande moment i undervisningen.

Det kyrkohistoriska lärostoffet bör inskränkas till det för de olika tiderna karakteristiska och huvudvikten läggas vid de skeden och vid de företeelser inom de olika skedena, som äro mest betydelsefulla för kristendomens gestalt-

ning i nutiden, samt vid den svenska kyrkans historia. Särskild uppmärksamhet ägnas åt de religiösa personligheterna med aktgivande på det personliga fromhetslivets olika typer.

Ur religionshistorien lämnas meddelanden, där sådana äro erforderliga för en riktig uppfattning eller tjänliga att i sin mån belysa den kristna religionens innehåll.

Den genomgång av Israels historia och av Jesu liv och verksamhet, som är förlagd till klass 4, alltså till den sista klassen av den odifferentierade skolan, har till syfte att bilda en efter lärjungarnas vunna högre mognad anpassad bakgrund både för den obligatoriska och för den valfria undervisningen i klasserna 5 och 6.

Den obligatoriska kristendomsundervisningen i klasserna 5 och 6 bedrives huvudsakligen i form av föreläsningar, samtal och diskussioner samt avser viktigare religiöst-sedliga frågor, särskilt sådana som kunna vara av betydelse för den mognare ungdomen.

Modersmålet.

Mål.

Undervisningen i modersmålet i flickskolan har till uppgift att på den grundval, som lagts i folkskolan, vidare utbilda lärjungarnas förmåga att uttrycksfullt och med vårdat uttal läsa prosa och vers, utveckla deras språkkänsla och deras färdighet att redigt och språkriktigt framställa sina tankar i tal och skrift, göra dem bekanta med det viktigaste av den svenska litteraturen och dess utveckling samt bibringa dem någon kännedom om de nordiska frändefolkens språk och litteratur.

Kursfördelning.

Klass 1 (5 timmar). Läsning dels i klassen, dels på egen hand av sådana litterärt värdefulla arbeten på prosa och vers, företrädesvis ur de senare årtiondenas svenska litteratur, vilka till språk, framställningssätt och föreställningskrets ligga lärjungarnas uppfattning närmast. Uppläsningsövningar. Enkla referat och muntligt redogörande för egna iakttagelser. Grunderna för talröstens ändamålsenliga användning. Form-, sats- och interpunktionslära med tillämpningsövningar; rättstavningsövningar; skriftliga framställningar, dels korta, utförda under lektionstimmar, dels något utförligare, utarbetade på för ändamålet särskilt avsedd tid.

Klass 2 (4 timmar). Läsning såsom i föregående klass av nyare svensk litteratur. Fortsatta övningar i muntlig framställning: referat, föredrag och diskussioner. Form- och satslära fortsatt med tillämpningsövningar; rättstavnings- och interpunktionsövningar; skriftliga framställningar såsom i föregående klass.

Klass 3 (3 timmar). Läsning såsom i föregående klass av utförligare svenska litteraturalster, huvudsakligen från 1800- och 1900-talen. I anslutning härtill litteraturhistoriska upplysningar. Fortsatta övningar i språkets munt-

liga behandling. Form- och satsläran avslutad och repeterad; tillämpningsövningar. I anslutning till litteraturläsning och uppsatsgenomgång elementär behandling av frågor rörande språkbruk, språkriktighet och stilarter. Var fjärde vecka en uppsats.

Klass 4 (3 timmar). Fortsatt litteraturläsning såsom i föregående klass, däri inbegripet alster ur dansk och norsk litteratur; i sammanhang därmed en isländsk saga och någon eddadikt i översättning. I anslutning härtill litteraturhistoriska upplysningar. Fortsatta övningar i språkets muntliga behandling såsom i föregående klass. Övningar till befästande av de grammatiska kunskaperna. Fortsatt behandling av frågor rörande språkbruk, språkriktighet och stilarter. Var fjärde vecka en uppsats.

Klass 5 (4 timmar). Läsning dels i klassen, dels på egen hand av arbeten ur medeltidens och nyare tidens svenska litteratur t. o. m. den gustavianska tiden. Jämsides härmed läsning av sådana arbeten ur äldre — jämväl klassisk — och samtida främmande litteratur, vilka övat bestämmande inflytande på vår egen litteratur eller på litteraturens utveckling i det hela. I anslutning därtill litteraturhistoria. Uppläsning, referat, föredrag och diskussioner. Fortsatt undervisning om språkbruk, språkriktighet och stilarter. Var fjärde vecka en uppsats eller, någon gång, en översättning från främmande språk. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Klass 6 (4 timmar). Läsning dels i klassen, dels på egen hand av valda arbeten ur den svenska litteraturen under 1880- och 1900-talen (däri inbegripet finländska) med huvudvikten lagd på sådana författare och arbeten, för vilkas tillgodogörande kräves större mognad från elevernas sida, eller som äro särskilt ägnade att belysa den litteraturhistoriska utvecklingen. I anslutning därtill litteraturhistoria. Jämsides härmed läsning av samtida främmande litteratur såsom i föregående klass. Uppläsning, föredrag och diskussioner. Kort översikt av svenska språkets historia. Sammanfattning av förut behandlade frågor rörande språkbruk, språkriktighet och stilarter. Var fjärde vecka en uppsats eller någon gång en översättning från främmande språk. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. Vid litteraturläsningen bör hellre ett mindre antal arbeten behandlas fullständigt än korta utdrag av flera arbeten läsas. Vid läsningen av norsk och dansk litteratur bör blott det allra väsentligaste meddelas rörande uttal och grammatiska skiljaktigheter. Den litteraturhistoriska läroboken bör företrädesvis tjäna till sammanfattning av muntliga meddelanden, och inlärandet av biografiska eller bibliografiska enskildheter begränsas till det huvudsakligaste. Lämpliga delar av litteraturkursen lämnas eleverna till läsning på egen hand efter förberedelse å lärorummet, då sådan finnes behövlig.

I den mån så låter sig göra, bör vid litteraturläsningen hänsyn tagas till kurserna i klassens övriga ämnen.

Allt efter som de lästa arbetena därtill giva anledning, böra nödiga upplysningar om versslag och diktarter meddelas.

Vid all högläsning böra välläsningens krav beaktas; därjämte böra synnerligast i första klassen särskilda uppläsningsövningar förekomma.

Jämte de egentliga, i formellt avseende mera utarbetade uppsatserna böra förekomma skriftliga övningar, som avse att utveckla färdighet att raskt sammanfatta och omedelbart nedskriva kortare redogörelser eller andra framställningar.

I samband med övriga skriftliga arbeten böra förekomma övningar i att uppsätta skrivelser av praktisk art.

Tyska.

Mål.

Undervisningen i tyska i flickskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna gott uttal, förmåga att läsa och förstå medelsvår text och en viss färdighet att uppfatta det talade språket ävensom att giva dem övning i språkets muntliga och skriftliga bruk samt någon inblick i tysk litteratur och kultur.

Kursfördelning.

Klass 1 (6 timmar). Uttals- och läsövningar; formläran påbörjad; hör- och talövningar samt andra såväl skriftliga som muntliga tillämpningsövningar.

Klass 2 (5 timmar). Läsning av lättare texter; formläran fortsatt; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövningar som i föregående klass.

Klass 3 (4 timmar). Läsning av lättare text; formläran fortsatt; behövliga delar av syntaxen i anslutning till den lästa texten; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövningar som i föregående klasser; övning i lätt, skriftlig reproduktion och översättning till tyska i nära anslutning till läst text.

Klass 4 (3 timmar). Läsning av valda författare, delvis kursivt; formläran avslutad med repetition av dess viktigare delar; syntax som i föregående klass jämte repetition av det i de båda klasserna inhämtade; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövningar som i föregående klasser. Var tredje vecka en skriftlig reproduktion eller översättning till tyska.

Klass 5 (3 timmar). Läsning av valda författare, delvis kursivt; någon utvidgning av syntaxen med kort översikt; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövningar som i föregående klasser. Var tredje vecka en skriftlig reproduktion eller översättning till tyska. Å den praktiska linjen dessutom läsning och skrivning av typiska handelsbrev, med skälig minskning i litteraturkursen. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Klass 6 (3 timmar). Läsning av valda såväl moderna som något äldre författare med nödiga litteraturhistoriska upplysningar, jämväl ägnade att förmedla bekantskap med huvudströmningarna inom den samtida tyska litteraturen; därvid även läsning av litteratur, som särskilt kan belysa kvinnans insatser i tyskt hem- och samhällsliv; grammatik i anslutning till de skriftliga övningarna; övning i läsning av tysk stil; hör- och talövningar, föredrag på tyska samt andra tillämpningsövningar som i föregående klasser, däribland även sådana av fraseologisk art. Var tredje vecka en skriftlig reproduktion eller översättning till tyska eller en lättare uppsats på tyska. Å den prak-

tiska linjen dessutom läsning och skrivning av typiska handelsbrev som i föregående klass. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. I skolor, där lärjungarna å den teoretiska linjen och lärjungarna å den praktiska linjen på grund av sitt fåtal undervisas tillsammans, bör genom lämpliga anordningar det praktiska momentet i kurserna bibringas de senare, medan de förra sysselsättas på annat sätt.

Engelska (resp. franska).

Mål.

Undervisningen i engelska i flickskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna gott uttal, förmåga att läsa och förstå medelsvår text och en viss färdighet att uppfatta det talade språket ävensom att giva dem övning i språkets muntliga och skriftliga bruk samt någon inblick i engelsk litteratur och kultur.

Kursfördelning.

Klass 3 (5 timmar). Uttals- och läsövningar; formläran påbörjad; hör- och talövningar samt andra såväl skriftliga som muntliga tillämpningsövningar.

Klass 4 (5 timmar). Läsning av lättare text; formläran avslutad med repetition av dess viktigare delar; behövliga delar av syntaxen i anslutning till den lästa texten; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövningar som i föregående klass; under vårterminen några lätta skriftliga reproduktioner och översättningar till engelska i nära anslutning till läst text.

Klass 5 (4 timmar). Läsning av valda författare, delvis kursivt; någon utvidgning av syntaxen med kort översikt; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövningar som i föregående klasser. Var tredje vecka en skriftlig reproduktion eller översättning till engelska. Å den praktiska linjen dessutom läsning och skrivning av typiska handelsbrev, med skälig minskning i litteraturkursen. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Klass 6 (4 timmar). Läsning av valda såväl moderna som något äldre författare med nödiga litteraturhistoriska upplysningar, jämväl ägnade att förmedla bekantskap med huvudströmningarna inom den samtidiga engelska litteraturen; därvid även läsning av litteratur, som särskilt kan belysa kvinnans insatser i engelskt hem- och samhällsliv; grammatik i anslutning till de skriftliga övningarna; hör- och talövningar, föredrag på engelska samt andra tillämpningsövningar som i föregående klasser, däribland även sådana av fraseologisk art. Var tredje vecka en skriftlig reproduktion eller översättning till engelska eller en lättare uppsats på engelska. Å den praktiska linjen dessutom läsning och skrivning av typiska handelsbrev som i föregående klass. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. I skolor, där lärjungarna å den teoretiska linjen och lärjungarna å den praktiska linjen på grund av sitt fåtal undervisas tillsammans, bör genom lämpliga anordningar det praktiska momentet i kurserna bibringas de senare, medan de förra sysselsättas på annat sätt.

Franska (resp. engelska).

Mål.

Undervisningen i franska i flickskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna gott uttal, en viss förmåga att läsa och förstå lätt text samt någon färdighet att uppfatta det talade språket.

Kursfördelning.

Klass 4 (frivilligt ämne, 3 timmar). Uttals- och läsövningar; det viktigaste av formläran; hör- och talövningar samt andra såväl skriftliga som muntliga tillämpningsövningar.

Klass 5 (4 timmar). Läsning av lättare texter; någon utvidgning av formläran med repetition av dess viktigare delar; behövliga delar av syntaxen i anslutning till den lästa texten; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövgar som i föregående klass.

Klass 6 (4 timmar). Läsning av valda, medelsvåra författare, delvis kursivt; syntax som i föregående klass jämte repetition av det i de båda klasserna inhämtade; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövningar som i föregående klasser. Å den praktiska linjen dessutom läsning och skrivning av formulär till enklare handelsbrev. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. Mål och kursfördelning för det tredje språket avse undervisning med lärjungar, som i klass 4 deltagit i den frivilliga undervisningen i detta ämne och fortsätta med detsamma i klass 5 och 6.

I skolor, där lärjungarna å den teoretiska linjen och lärjungarna å den praktiska linjen på grund av sitt fåtal undervisas tillsammans, bör genom lämpliga anordningar det praktiska momentet i kurserna bibringas de senare, medan de förra sysselsättas på annat sätt.

Historia med samhällslära.

Mål.

Undervisningen i historia i flickskolan har till uppgift att, i anslutning till vad folkskolan meddelat, bibringa lärjungarna ökad kännedom om vårt folks historia och lära dem känna viktigare personligheter och tidsföreteelser i den allmänna historien, allt under beaktande av vad som är av större betydelse för förstående av vår egen tids kultur och samhällsliv, samt att på grundvalen av denna undervisning meddela dem kännedom om samhällets byggnad och verksamhet samt medborgarnas förpliktelser och rättigheter och för dem klargöra vår tids viktigaste sociala och ekonomiska problem, ävensom att göra lärjungarna bekanta med det viktigaste av den bildande konstens historia.

Kursfördelning.

Klass 1 (2 timmar). Allmän historia: forntiden, behandlad i ett fåtal centrala partier; av medeltiden: folkvandringarna och folkvandringsstaterna. Svensk historia (tillika med det övriga Nordens): forntiden.

Klass 2 (3 timmar). Allmän och svensk historia: medeltiden avslutad; de företeelser, som förebåda och inleda en ny tid.

Klass 3 (2 timmar). Allmän och svensk historia: nyare tiden till 1648 resp. 1654.

Klass 4 (2 timmar). Allmän och svensk historia från resp. 1648 och 1654 till 1815.

Klass 5 (3 timmar). Allmän och svensk historia från 1815 till våra dagar. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Klass 6 (3 timmar). Svensk historia: översikt av Sveriges samhällsutveckling; grunddragen av Sveriges statsförfattning och förvaltning; samhällets sociala byggnad; social lagstiftning; viktigare sociala rörelser och organisationsformer (arbetarrörelsen, kooperationen, kvinnoemancipationen, nykterhetsrörelsen). Konsthistoriens huvudepoker. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. Lämpliga delar av de skandinaviska grannländernas historia behandlas i sammanhang med Sveriges historia.

Efter samråd mellan vederbörande lärare i historia med samhällslära och i ekonomilära må efter rektors bestämmande undervisningen rörande frågor, som avse individens rättigheter och skyldigheter i samhället, kunna meddelas i samband med undervisningen i ekonomilära, varvid emellertid en lämplig förskjutning av de å timplanen för resp. ämnen angivna timtalen bör äga rum.

Geografi.

Mål.

Undervisningen i geografi i flickskolan har till uppgift att, på grundvalen av det i folkskolan inhämtade, meddela vidgad och fördjupad kunskap om fäderneslandets och det övriga Europas samt de främmande världsdelarnas geografi, i syfte att giva lärjungarna en samlad, i möjligaste mån åskådlig bild av jordytan, dess natur, befolknings- och näringsförhållanden.

Kursfördelning.

Klass 1 (2 timmar). Polarländerna, Afrika, Australien, Asien. Globen och dess avbildning genom kartan. Gradnätet.

Klass 2 (2 timmar). Sydamerika, Nordamerika, Oceanerna, Europas geografi påbörjad.

Klass 3 (2 timmar). Det övriga Europa (även Sverige). Grunddragen av den allmänna geografien. Exkursioner.

Klass 5 (3 timmar). Allmän fysisk geografi i vidgad omfattning. Översikt av jordens stora naturgeografiska områden. Jordens viktigaste råvarutillgångar och i anslutning därtill lämpliga delar av den allmänna kulturgeografien: åkerbruk, industri, samfärdsel m. m. Människans utbredning över jorden; jordens folkslag. Exkursioner. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Klass 6 (3 timmar). Översiktlig repetition av Norden efter kartan. Sverige med särskild vikt lagd på dess naturtillgångar, befolkningsförhållanden, näringsliv och samfärdsel. Norge, Danmark och Finland samt några av de större kulturländerna i korthet på motsvarande sätt behandlade; valda områden i främmande världsdelar, särskilt ur synpunkten av deras allmänna betydelse och deras vikt för Sverige. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. Vid planläggningen av undervisningen i geografi bör särskild uppmärksamhet ägnas åt den i § 58 i stadgan intagna bestämmelsen om samarbete mellan lärarna i besläktade eller samhöriga ämnen.

Psykologi.

Mål.

Undervisningen i psykologi i flickskolan har till uppgift att på empirisk grund bibringa lärjungarna en efter denna skolas allmänna bildningsmål anpassad kunskap om själslivets viktigare företeelser såväl hos vuxna som hos barnet och den växande individen.

Kursfördelning.

Klass 5 och 6 (2 timmar i vardera klassen). Det från psykologisk synpunkt viktigaste om nervsystemets och sinnesorganens byggnad och förrättningar. Huvuddragen av det högre själslivets psykologi (den vuxnes och den växandes), med särskilt beaktande av sådana företeelser inom hemlivet, samhällslivet och det allmänna kulturlivet, som med hänsyn till den kvinnliga ungdomens ställning och uppgifter kunna påkalla psykologisk belysning. — Uppgifter för enskilt arbete i klass 5 och 6. Exempel se bil. 1.

Anm. Såsom av kursplanen framgår, bör ämnet psykologi i den kommunala flickskolan studeras i främsta rummet med hänsyn till dess betydelse för och tillämpning i livet.

I lämplig anslutning till de psykologiska studierna böra, där förhållandena sådant medgiva, betydelsefullare filosofiska problem och tankeriktningar uppmärksammas.

Undervisningen bör fortgå företrädesvis i samtalets och diskussionens form.

Kursen i psykologi förutsätter i vissa avseenden samråd mellan lärarna i psykologi och i hälsolära.

Matematik.

Mål.

Undervisningen i matematik i flickskolan har till uppgift att, i anslutning till det i folkskolan inhämtade, bibringa lärjungarna ökad insikt och färdighet i räkning, särskilt med tillämpning på uppgifter från det dagliga livet, samt att göra dem förtrogna med geometriens elementära begrepp och metoder.

Kursfördelning.

Klass 1 (5 timmar). Folkskolans kurs i aritmetik, särskilt bråkläran, fördjupad och utvidgad; tillämpningsuppgifter; procent- och ränteräkning.

Klass 2 (3 timmar). Fortsatta övningar i procent- och ränteräkning samt i samband därmed införande av ekvationsbeteckning. Lösning av enkla sifferekvationer av första graden med en obekant jämte tillämpningar på aritmetiska övningsuppgifter.

Klass 3 (3 timmar). Aritmetiska uppgifter, huvudsakligen hämtade ur det praktiska livet dels med, dels utan ekvationsbehandling; införande av algebraiskt beteckningssätt; enkla planimetriska konstruktions- och beräkningsuppgifter.

Klass 4 (3 timmar). Aritmetiska och planimetriska uppgifter såsom i föregående klass; enkla rymdgeometriska beräkningsuppgifter; uppritning av enkla diagram. Bokföringens första grunder med tillämpningsuppgifter huvudsakligen från hemmets område.

Klass 5 (3 timmar). Algebraiska reduktioner; ekvationssystem av första graden, huvudsakligen med två obekanta, jämte tillämpningar. Geometri; teorem och konstruktioner rörande rätliniga figurer; lätta geometriska övningssatser. Var fjärde vecka ett skriftligt arbete. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Klass 6 (3 timmar). Aritmetiska uppgifter, valda med mera direkt hänsyn till det praktiska livets, särskilt affärslivets fordringar. Begreppet kvadratrot. Geometri: cirkeln, ytsamband samt det viktigaste angående likformig avbildning; lätta geometriska övningssatser och beräkningsuppgifter, även skriftligt behandlade. Var fjärde vecka ett skriftligt arbete. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. Huvudräkning övas i alla klasser.

Biologi.

Mål.

Undervisningen i biologi i flickskolan har till uppgift att, i anslutning till det i folkskolan inhämtade, bibringa lärjungarna en så vitt möjligt på egen åskådning grundad kunskap om de levande varelsernas viktigare former och om det viktigaste angående deras byggnad och livsyttringar.

Kursfördelning.

Klass 1 (2 timmar). Däggdjurens och fåglarnas byggnad och viktigare former. Undersökning av levande växter, delvis med växtbestämning efter flora; undervisning om växters insamling och preparering; växtinsamling. Exkursioner.

Klass 2 (2 timmar). Kräldjurens, groddjurens och fiskarnas byggnad och viktigare former. Kortfattad översikt av de högre växternas yttre organ i samband med växtundersökning och växtbestämning; växtinsamling. Exkursioner.

Klass 4 (2 timmar). De ryggradslösa djurens byggnad och viktigare former. Typer för de kryptogama huvudgrupperna. Några av växtrikets viktigare familjer jämte huvuddragen av det naturliga växtsystemet; viktigare svenska växtsamhällen. Exkursioner.

Klasserna 5 och 6 (3 timmar, varav minst 1 timme laborationer, i vardera klassen). Cellens och de encelliga organismernas byggnad och liv. Flercelliga växters och djurs byggnad och liv. Fysiologiska laborationer, dissektioner och mikroskopering. — Uppgifter för enskilt arbete i klass 5 och 6. Exempel se bil. 1.

Hälsolära.

Mål.

Undervisningen i hälsolära i flickskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna kunskap om det viktigaste angående människokroppens byggnad, förrättningar och hälsovård samt att i samband därmed väcka deras ansvarskänsla på hygienens område jämväl från samhällets synpunkt ävensom att giva dem någon inblick i utvecklings- och ärftlighetsläran.

Kurs.

Klass 5 (2 timmar). Människokroppens byggnad och förrättningar. Personlig hygien, även innefattande sexualhygien. Utvecklingslärans och ärftlighetslärans huvuddrag med hänsyn till deras praktiska och samhälleliga betydelse. Några viktigare synpunkter i fråga om barnets kroppsliga och andliga utveckling under de första levnadsåren och i samband därmed viktigare företeelser inom själslivet. Mikroorganismer. Infektion och desinfektion. Bostads- och samhällshygien. Lagar och författningar, som beröra ämnets olika delar. Där förhållandena sådant medgiva, bör om möjligt tid beredas för en kurs i hemsjukvård och första hjälpen vid olycksfall, omfattande såväl praktiskt arbete som teoretisk undervisning.

Fysik och kemi.

Mål.

Undervisningen i fysik och kemi i flickskolan har till uppgift att, i anslutning till det i folkskolan inhämtade, bibringa lärjungarna en på egen åskådning grundad, väsentligen genom induktivt förfarande vunnen kunskap om de viktigaste fysiska och kemiska företeelserna ävensom därmed sammanhängande praktiska tillämpningar.

Kursfördelning.

Klass 2. Fysik (3 timmar, varav 1 timme laborationer). De viktigaste fysiska egenskaperna hos kroppar i olika aggregationsformer; enkla maskiner för mekanisk kraftöverföring; värmelära.

Klass 3. Fysik (2 timmar, varav 1 timme laborationer var eller varannan vecka). De enklaste magnetiska och elektriska fenomenen; värme, elektricitet och arbete.

Klass 4. Kemi (3 timmar, varav 1 timme laborationer). Den oorganiska kemiens viktigaste företeelser i anslutning till lärjungarnas under laborationerna gjorda iakttagelser. Några av den organiska kemiens viktigaste ämnesgrupper; några viktigare kapitel av teknisk kemi.

Klass 5 (3 timmar, varav 1 timme laborationer var eller varannan vecka). Valda delar av elektricitetsläran; ljus- och ljudfenomen. — Kemiskt beteckningssätt. De allmännaste mineralen; de viktigaste bergarterna och lösa jordlagren samt deras bildning. Teknisk kemi. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Klass 6 (3 timmar, varav 1 timme laborationer). Valda delar av rörelseläran och astronomien. — Fysiologisk kemi. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Ekonomilära.

Mål.

Undervisningen i ekonomilära i flickskolan har till uppgift att låta lärjungarna få inblick i frågor rörande hemmets ekonomi samt att meddela dem någon kunskap om de ekonomiska förhållandena i våra dagars samhällsliv.

Kurs.

Klass 6 (2 timmar). Hemmets ekonomi: konsumtionens och det egna hushållets praktiska ordnande, inkomsternas lämpliga fördelning på olika utgiftsposter, försäkring, skuldsättning. Översikt av samhällsutvecklingen ur ekonomisk synpunkt, de allmänna ekonomiska lagarna och de viktigaste företeelserna inom vår tids ekonomiska och sociala liv med särskild hänsyn till förhållandena i Sverige.

Anm. I fråga om undervisningen i samhällslära se anm. under historia med samhällslära.

Teckning.

Mål.

Undervisningen i teckning i flickskolan har till uppgift att, på grundvalen av de i folkskolan genomgångna kurserna och på ett sätt, som kan främja en sund utveckling av lärjungarnas form-, färg- och skönhetssinne, bibringa dem insikt och färdighet att i profil eller perspektiv samt med färgbehandling och skuggning återgiva såväl naturens former och färger som vardagslivets enkla ting och konstindustriens alster, ävensom någon färdighet i krokiteckning, samt att väcka lärjungarnas intresse för konst och stil i allmänhet och särskilt för vår gamla allmogekonsts skönhetsvärden.

Kursfördelning.

Klass 1 (2 timmar). Frihandsteckning: färglära, grundfärger och blandningsfärger; profilteckning efter föremål ur dagliga livet; förenklad typteckning i förstorad skala ur växt- och djurvärlden såsom grundval för kommande stiliseringsövningar; färgläggning i plan utan skuggor; penselteckning; teckning ur minnet och fantasien; enkel skriftövning. Linearritning: de första grunderna av projektionsläran; krokiteckning och projektionsritning av några enkla modeller.

Klass 2 (2 timmar). Frihandsteckning: naturstudier från växt- och djurvärlden; något om perspektivbildens uppkomst; perspektivisk konturteckning efter ett fåtal typiska modeller eller enkla föremål med lättare skugg- och färgbehandling; penselteckning; teckning ur minnet i profil eller perspektiv; enkla orneringsövningar i samband med slöjden; fortsatt skriftövning. Linearritning: ellipser; skalor och exempel på likformig avbildning; krokiteckning av enkla möbler med inläggning av skärningar; renritning.

Klass 3 (1 timme). Frihandsteckning: naturstudier från växt- och djurvärlden samt perspektivteckning av husgeråd̈ssaker o. dyl. med skuggning i blyerts, tusch, kol eller färg; perspektivisk minnesteckning; orneringsövningar i samband med slöjden; fortsatt skriftövning. Linearritning, krokiteckning och uppmätning av rumsplan; renritning med användning av skala.

Klass 4 (2 timmar). Frihandsteckning: fortsatta övningar såsom i föregående klass; stiliserings- och sammansättningsövningar i orneringssyfte, skissteckning; minnesteckning. Linearritning: uppritning av enkla diagram.

Klass 6 (2 timmar). Frihandsteckning: form- och färgstudier i olika framställningssätt efter enstaka eller i grupp anordnade föremål från växt- och djurvärlden eller konstindustrien; studier av träd och landskapstyper samt människofiguren jämte enkla interiörer och exteriörer i front- och sneddperspektiv; stiliseringsövningar och studier av stiltrogen allmogeslöjd jämte sammansättningar i orneringsyfte med hänsyn till slöjden; skissteckning; minnesteckning. Ornamental skriftsammanställning.

Slöjd.

Mål.

Undervisningen i slöjd i flickskolan har till uppgift att på ett sätt, som är ägnat att uppöva öga och hand, utveckla smaken samt väcka aktning och håg för praktiskt arbete, bibringa lärjungarna förmåga att förfärdiga och underhålla för hemmet nyttiga handarbeten, särskilt vad som hör till den enkla klädedräkten.

Kursfördelning.

Klass 1 (2 timmar). Stickning: rät och avig med 5 stickor, enkel mönsterstickning. Sömnad: övningar i maskinsöm, enkel slätsöm på vanligt bomullstyg. Någon enkel prydnadssöm.

Klass 2 (2 timmar). Sömnad: enklare linnesöm. Lappning och stoppning; ändring av kläder. Någon enkel prydnadssöm.

Klass 3 (1 timme). Linnesöm: måttagning, tillklippning och förfärdigande av underkläder. Någon enkel prydnadssöm.

Klass 4 (2 timmar). Fortsatt linnesöm. Klädsömnad: måttagning, tillklippning och förfärdigande av enkla kläder. Hålsöm, knytning och (eventuellt) knyppling.

Klass 6 (3 timmar). Fortsatt klädsömnad; övning i utläggning av mönster med största möjliga besparing; förstoring och förminskning av mönster. Linnesöm: mönsterritning, tillklippning och förfärdigande av spädbarnsutstyrsel. Prydnadssöm.

Anm. I varje klass upptages, i den mån det låter sig göra, vare sig som helt arbete eller till prydande av förfärdigat föremål, någon art av hemslöjdsarbete, varvid hänsyn tages till det för orten karakteristiska.

Där så befinnes lämpligt, må en viss del av de här upptagna kurserna kunna utbytas mot träslöjd eller pappslöjd ävensom kursen i klass 6 utbytas mot en kurs i vävning.

Hushållsgöromål.

Mål.

Undervisningen i hushållsgöromål i flickskolan har till uppgift att bibringa lärjungarna kunskap och färdighet i hushållsgöromål och andra till hemmets vård hörande ämnen, att därvid utveckla deras praktiska begåvning och ekonomiska omdöme, att väcka och skärpa deras eftertanke och ansvarskänsla samt hos dem väcka aktning och håg för husligt arbete.

Kursfördelning.

Klass 3 (4.5 timmar). Matlagning m. m.: tillagning av enklare maträtter; konservering och bakning, dukning och uppassning m. m.; rengöringsarbeten. Närings- och födoämneslära; ämnesomsättningen, våra näringsämnen och de viktigaste födoämnena. Njutningsmedlen; betydelsen av en sund kost för motarbetande av kaffe- och alkoholmissbruk. Hemvård: köksinventarierna och deras vård; bränsle och bränslebesparing; rengöringsmedel. Hushållsekonomi: beräkning av middagskostnaden och andra enkla beräkningar i samband med arbetet i skolköket.

Klass 5 (4.5 timmar). Matlagning m. m.: beredning av enklare och finare maträtter; konservering; slaktgöromål; bakning; dukning och uppassning. Tvätt, mangling och strykning; fläckuttagning. Rengöringsarbeten i köket, städning och storrengöring av ett boningsrum. Närings- och födoämnesläran avslutad; allmänna principer för födoämnenas behandling vid tillagning och förvaring. Hemvård: bostaden med hänsyn till ändamålsenlighet och trevnad; skötsel av blommor i hemmet. Hushållsekonomi: viktigare synpunkter i fråga om den ekonomiska skötseln av ett hushåll; kostnadsberäkningar och förande av hushållsbok i samband med arbetet i skolköket.

Anm. Undervisningen i hushållsgöromål förutsätter i vissa avseenden samråd mellan lärarna i detta ämne samt i besläktade och samhöriga ämnen.

Musik.

Mål.

Undervisningen i musik i flickskolan har till uppgift att, på grundvalen av folkskolans undervisning i ämnet, bibringa samtliga lärjungar en musikteoretisk allmänbildning samt tillvarataga och utveckla deras röster, ävensom att giva de lärjungar, vilka äga erforderliga förutsättningar, en utbildning av gehöret, som möjliggör självständig sång efter noter, en grundläggande sångteknik jämte ett förråd av goda och värdefulla sånger samt någon färdighet i instrumentalmusik.

Kursfördelning.

(Samtliga klasser 1 veckotimme, förutom 1 timme körsång varannan vecka.)

Klass 1. Inledande repetition, omfattande det huvudsakliga av folkskolans kurs. Taltekniska anvisningar; sambandet mellan språklig och musikalisk rytm. Intervallära, dur- och molltreklang; dur- och mollskalor med tre förtecken. Tonbildningsövningar även med hänsyn till utvidgande av röstomfånget; tonträffningsövningar och rytmiska övningar i förening med taktslagning samt gehörsövningar. Tillämpningsövningar; förberedande övningar i tvåstämmig sång. Stämövning för körsång. Unison sång. — Körsång gemensamt med andra klasser.

Klass 2. Fortsatta anvisningar i fråga om talteknik och tonbildning. Elementär ackordlära. Tonarter, även med flera än tre förtecken. Fortsatta övningar med hänsyn till tonbildning, tonträffning, även med alteration och modulation, rytm och taktering samt gehörsutbildning. En- och tvåstämmiga sånger med hänsyn till frasering och musikaliska skiljetecken. Stämövning för körsång. Unison sång. — Körsång gemensamt med andra klasser.

Klass 3. Fortsatta anvisningar för talteknik och tonbildning. Den enkla melodiens formella byggnad; fortsatt elementär ackordlära. Fortsatta tillämpningsövningar, även omfattande musikdiktat. Sånger såsom i föregående klass. Stämövning för körsång. Unison sång. — Körsång gemensamt med andra klasser.

Klass 4. Sammanfattande framställning av röstorganets funktioner och vård. Någon inblick i de musikaliska formerna. Musikhistoriska notiser. Fortsatta tillämpningsövningar såsom i föregående klasser. Sånger samt stämövning för körsång. — Körsång gemensamt med andra klasser.

Klass 5—6. Mera omfattande tonbildnings- och tillämpningsövningar, om möjligt individuella. Fortsatt framställning av de musikaliska formerna; rytm och taktering samt gehörsövning med musikdiktat. Musikhistoriska notiser. Stämövning för körsång; unison sång. — Körsång gemensamt med andra klasser.

Instrumentalmusik (åt lärjungar, som däri önska undervisning, och där medel för ändamålet finnas anslagna): individuell undervisning företrädesvis i violin- och orgelspelning; samspelning av olika instrument.

Gymnastik med lek och idrott.

Mål.

Undervisningen i gymnastik med lek och idrott i flickskolan har till uppgift att genom övningar, lämpade efter lärjungarnas ålder, samt genom ett ordnat friluftsliv befordra en allsidig kroppsutveckling, ävensom att, med tillvaratagande av övningarnas karaktärsdanande syfte, vänja lärjungarna vid en god hållning i förening med ett hurtigt och belevat uppträdande, stärka deras fysiska och psykiska motståndskraft.

Kursfördelning.

Klass 1 och 2 (4 timmar i vardera klassen). Gymnastik: för åldern lämpliga gymnastikövningar; rytmiska övningar; minst ett kortare lekvarv varje dagövning; torrsimningsövningar. Lek: spring-, boll- och kastlekar, lätta kamplekar; sång- och danslekar; enkla folkdanser. Idrott: stafettlöpning; bollövningar; simning (simkunnighetsprov); kälkbacksåkning; skridskoåkning; skidlöpning. Enklare anvisningar rörande den personliga hygienen.

Klass 3 (3 timmar). Gymnastik: i huvudsak såsom i föregående klass, men med ökat utrymme för lek i dagövningen. Lek: något mer komplicerade lekar än i föregående klass; folkdanser. Idrott: såsom i föregående klass. Fortsatta anvisningar rörande den personliga hygienen, särskilt om betydelsen av kroppsrörelse och bad.

Klass 4—6 (4 timmar i varje klass). Gymnastik: övningar av samma art som i föregående klasser men med successivt ökade fordringar på form, smidighet och precision. Lek och idrott såsom i föregående klasser, därjämte utbildning såsom biträdande ledare vid lek, idrottsövningar och utflykter. Livräddningsövningar i samband med simundervisning. Enklare anvisningar rörande första hjälpen vid olycksfall; huvuddragen av den frivilliga gymnastikens, lekens och idrottens organisation; den fysiska fostrans mål och medel.

Anm. Beträffande lek och idrott hänvisas i övrigt till § 18 mom. 2 i stadga för kommunala flickskolor.

3. Timplan för sexårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje.

Ämnen	Klass 1	2	3	4	5	6
1. Teoretiska ämnen:						
Kristendom	2	2	2	2	**1**	**1**
Modersmålet	5	4	3	3	**4**	**4**
Tyska	6	5	4	3	**3**	**3**
Engelska (resp. franska)	—	—	5	5	—	—
Franska (resp. engelska)	—	—	—	(3)	—	—
Historia med samhällslära	2	3	2	2	**3**	**3**
Geografi	2	2	2	—	—	—
Matematik	5	3	3	3	—	—
Biologi	2	2	—	2	—	—
Hälsolära	—	—	—	—	**2**	—
Fysik och kemi	—	3	2	3	—	—
Ekonomilära	—	—	—	—	—	**2**
	24	**24**	**23**	**23**	—	—
2. Praktiska ämnen:						
a. Praktiskt husliga ämnen:						
Sömnad, större kurs	—	—	—	—	6	9
» , mindre » (slöjd)	2	2	1	2	—	3
Vävning	—	—	—	—	6	6
Hushållsgöromål, större kurs	—	—	—	—	11.5	7
» mindre »	—	—	4.5	—	4.5	—
Barnavård	—	—	—	—	6	6
Trädgårdsskötsel	—	—	—	—	6	6
b. Handelsämnen:						
Affärskorrespondens	—	—	—	—	6	4
Bokföring m. m.	—	—	—	—	3	4
Handelslära och handelsrätt	—	—	—	—	3	—
Näringsgeografi	—	—	—	—	—	4
c. Teckning	2	2	1	2	—	2
	4	**4**	**6.5**	**4**	—	—
3. Övningsämnen:						
Musik	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Gymnastik med lek och idrott	4	4	3	4	4	4
	5.5	**5.5**	**4.5**	**5.5**	—	—
	33.5	**33.5**	**34**	**32.5**	—	—

Anmärkningar till timplanen.

1. Genom de med fetstil tryckta siffrorna angivas timtalen för de i § 11 mom. 5 av stadga för kommunala flickskolor omförmälda *fasta* ämnena i klasserna 5—6. I stället för tyska kan, jämlikt samma §, engelska (4 timmar) eller franska (4 timmar) vara fast ämne.

Lärjungarna i klass 5—6 deltaga i undervisningen i timplanens ämnen på sätt i § 11 mom. 5 av stadgan närmare angives.

2. Alla lärjungarna i klasserna 1—4 deltaga i undervisningen i tyska. Skolöverstyrelsen skall, efter vederbörande skolstyrelses förslag, i fråga om varje särskild skola bestämma, huruvida engelska eller franska där skall, från och med klass 3, inträda som andra främmande språk, varjämte de lärjungar i klass 4, som sådant önska, kunna deltaga i den frivilliga undervisningen i det tredje främmande språket. I skolor med parallellavdelningar må, efter skolstyrelsens bestämmande, engelska kunna inträda som andra språk i en klassavdelning, franska i en annan.

3. Lärjungar, som deltaga i undervisningen i den större kursen i sömnad resp. hushållsgöromål, deltaga icke i den mindre kursen i resp. ämnen.

4. De lärjungar i klass 5, vilka deltaga i den större kursen i hushållsgöromål, deltaga ej i gymnastikundervisningen de dagar, då de hava undervisning i hushållsgöromål.

5. Dessutom gälla de under timplanen för sexårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje i anm. 3—8 upptagna föreskrifterna. Exempel på timplan med periodläsning lämnas i bil. 5.

4. Kursplan för sexårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje.

För de å timplanen för sexårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje upptagna undervisningsämnen, för vilka icke här nedan lämnas någon kursplan, gäller den i det föregående angivna, för sexårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje avsedda kursplanen.

a. Praktiskt husliga ämnen.

Sömnad.

Mål.

Undervisningen i sömnad (större kurs) å flickskolans praktiska linje har till uppgift att i anslutning till den förut genomgångna kursen i slöjd bibringa lärjungarna ökad kunskap och färdighet i olika slag av sömnad, att vidare utveckla deras smak, ävensom att befordra deras aktning och håg för praktiskt arbete.

Kursfördelning.

Större kurs.

Klass 5 (6 timmar) och *klass 6* (9 timmar).

Praktiskt arbete (klass 5: 4.5 timmar, klass 6: 7.5 timmar). Linnesöm: mönsterritning, tillklippning, sömnad för hand och på maskin. Märkning. Lappning och stoppning för hand och på maskin. Kostnadsberäkningar. Klädsöm: måttagning, mönsterformning, tygberäkning, tillklippning, provning, pressning. Reparations- och ändringsarbeten. Kostnadsberäkningar. Prydnadssöm: plattsöm, hålsöm (teknik och mönster från vår allmogekonst), delsbo-, blekinge-, hallandssöm. (Hänsyn tages till traktens hemslöjd.)

Teoretisk undervisning (0.5 timme). Materialets ursprung, beredning och användning. Förfalskning, färgäkthet, kvalitet, pris m. m. Fläckuttagning och renovering.

Teckning (1 timme). Frihandsteckning: form- och färgstudier i olika framställningssätt efter enstaka eller i grupp anordnade föremål från växt- och djurvärlden eller konstindustrien. Stiliseringsövningar och studier av stiltrogen allmogeslöjd. Sammansättningar i orneringssyfte med hänsyn till sömnaden. Uppgifter för framarbetande av individuell smak.

Mindre kurs (slöjd).

Klass 6 (3 timmar) = klass 6 å teoretiska linjen.

Vävning.

Mål.

Undervisningen i vävning å flickskolans praktiska linje har till uppgift att på ett sätt, som är ägnat att uppöva öga och hand, utveckla smaken och väcka aktning och håg för praktiskt arbete samt bibringa lärjungarna förmåga att väva en enkel väv.

Kursfördelning.

Klasserna 5 och 6 (6 timmar i vardera klassen).

Praktiskt arbete (4.5 timmar): Uppsättning av väv. Vävning av handduksväv i tuskaft och kypert, gardintyg i tuskaft, trasmattor, möbeltyg (oliksidig kypert, s. k. falsk satin), daldräll m. m. Konstvävnad, såsom opphämta, dukagång.

Teoretisk undervisning (0.5 timme). Materialets ursprung, beredning och användning. Förfalskning, färgäkthet, kvalitet, pris m. m. Uppsättning av väv. Något om växtfärgämnen och andra färgämnen.

Teckning (1 timme). Frihandsteckning: form- och färgstudier i olika framställningssätt efter enstaka eller i grupp anordnade föremål från växt- och djurvärlden eller konstindustrien. Stiliseringsövningar och studier av stiltrogen allmogeslöjd. Sammansättningar i orneringssyfte med hänsyn till sömnaden. Uppgifter för framarbetande av individuell smak.

Hushållsgöromål.

Mål.

Undervisningen i hushållsgöromål (större kurs) å flickskolans praktiska linje har till uppgift att i anslutning till den i tredje klassen genomgångna kursen bibringa lärjungarna ökad kunskap och färdighet i hushållsgöromål och andra till hemmets vård hörande ämnen, att därvid vidare utveckla deras praktiska begåvning och ekonomiska omdöme, skärpa deras eftertanke och ansvarskänsla samt hos dem befordra aktning och håg för husligt arbete.

Kursfördelning.

Större kurs.

Klass 5 (11.5 timmar) och *klass 6* (7 timmar).

Praktiskt arbete (klass 5: 9 timmar; klass 6: 4.5 timmar). Matlagning m. m.: beredning av enklare och finare maträtter; slaktgöromål; bakning; dukning och uppassning. Tvätt, mangling och strykning; fläckuttagning. Rengöringsarbeten i köket, städning och storrengöring av boningsrum.

Teoretisk undervisning (0.5 timme). Närings- och födoämneslära: födoämneläran avslutad; allmänna principer för födoämnenas behandling vid tillag-

ning och förvaring. Hemvård: bostaden med hänsyn till ändamålsenlighet och trevnad; skötsel av blommor i hemmet. Hushållsekonomi: viktigare synpunkter i fråga om den ekonomiska skötseln av ett hushåll; praktisk enkel bokföring av ett mindre hushålls inkomster och utgifter.

Fysik och kemi (2 timmar). Fysiska och kemiska företeelser, som hava särskild tillämpning på arbeten inom hushållet. (Krafter och enkla maskiner, vågar, absolut och egentlig vikt, vätskors och gasers tryck, avdunstning, kokning, kondensation, värmets fortplantning, värmets mätning, elektricitetens praktiska användning o. s. v. Förbränning, eldsläckning, explosion, vatten, syror och baser o. s. v.)

Mindre kurs.

Klass 5 (4.5 timmar) = klass 5 å teoretiska linjen.

Barnavård.

Mål.

Undervisningen i barnavård å flickskolans praktiska linje har till uppgift att giva lärjungarna en inblick i de elementära grunderna för en god barnavård samt att väcka deras intresse för och förståelse av ett litet barns kroppsliga och andliga vård, således även en viss föreställning om föräldrars plikter mot sina barn.

Kursfördelning.

Klasserna 5 och 6 (6 timmar i vardera klassen).

Praktiskt arbete (5.5 timmar). Vård av späda barn och koltbarn. Därmed sammanhängande tvätt, mangling och strykning, matlagning, sömnad m. m.

Teoretisk undervisning (0.5 timme). Barnets kroppsliga och andliga utveckling. Dess dagliga skötsel och vård. Kort redogörelse för de vanligaste barnsjukdomarna. Barnavårdslagstiftning.

Trädgårdsskötsel.

Mål.

Undervisningen i trädgårdsskötsel i flickskolans praktiska linje har till uppgift att väcka lärjungarnas intresse för växter som levande varelser, vilka kunna vara oss till både nytta och glädje, samt att hos lärjungarna åstadkomma en riktig värdesättning av kroppsarbetet.

Kursfördelning.

Klasserna 5 och 6 (6 timmar i vardera klassen).

Praktiskt arbete (5.5 timmar). Gödsling och grävning. Förökning av växter genom frösådd, sticklingar, avläggning, delning och rotbitar samt förädling. Uppdragning av plantor. Skörd och förvaring av köksväxter. Frukt-

trädens skötsel samt fruktskörd, sortering och förpackning av frukt. Blomsterodling.

Teoretisk undervisning (0.5 timme). Jordarternas förvittring. Förmultning. Jordförbättring genom avdikning, gödsling m. m. Växelbruk. Köksväxter. Fruktträd och bärbuskar. Prydnadsväxter. Krukväxtodling. Växternas skadedjur och parasitsvampar.

b. Handelsämnen.

Affärskorrespondens.

Mål.

Undervisningen i affärskorrespondens har till uppgift att bibringa lärjungarna förmåga att klart och riktigt uppställa och avfatta, efter diktamen stenografera och på skrivmaskin utskriva vanligen förekommande affärsbrev och andra affärshandlingar.

Kursfördelning.

Klass 5 (6 timmar). Affärsbrevs uppställning; genomgång och skrivning av ett lämpligt urval exempel på olika affärsbrev och handlingar. Utarbetande och skrivning av olika slag av affärsbrev och affärshandlingar enligt erhållna uppgifter. Kopiering. (2 timmar.)

Stenografiens allmänna grunder; skrivtecknen och deras hopfogande; allmänna förkortningar med särskild hänsyn till affärsspråket; läs- och välskrivningsövningar; utskrivning av affärsbrev efter diktamen. (2 timmar.)

Skrivmaskinens konstruktion och skötsel; förberedande övningar med inövning av riktig fingersättning och anslag; övningar i skrivning av löpande text, särskilt affärsskrivelser av olika slag. (2 timmar.)

Klass 6 (4 timmar). Stenografi: läs- och skrivövningar; stenografering av texter, särskilt affärsbrev; hastighetsövningar; stenografering av affärsbrev på engelska och tyska, i den mån förhållandena det medgiva. (2 timmar.)

Maskinskrivning: fortsatta övningar i skrivning av affärsbrev och affärshandlingar, även sådana i tabellform; skrivning efter diktamen; duplicering. (2 timmar.)

Bokföring m. m.

Mål.

Undervisningen i bokföring m. m. har till uppgift att bibringa lärjungarna förståelse för bokföringens uppgifter och principer ävensom insikter och färdigheter i bokföring och annat kontorsarbete till den omfattning, som erfordras för att kunna utföra de enklare arbeten på detta område, vilka i regel anförtros åt nybörjare på affärskontor.

Kursfördelning.

Klass 5 (3 timmar). Bokföringens grunder, uppgift och betydelse. Korta schematiska bokföringar med odelad och delad dagbok, utan och med kolumner och för olika företagsformer; bokföringsövningar.

I anslutning till undervisningen i bokföring utförande av andra å kontor förekommande arbeten, såsom upprättande av fraktsedlar, konossement, fakturor, bankformulär, växlar, checker, kontokuranter m. m.

Klass 6 (4 timmar). Bokslutsuppgifter med utgång från råbalans och med tillämpning av moderna bokföringsmetoder; kort- och lösbladssystem; något om avskrivningar; mera ingående övningar i förande av kassaräkning och reskontra. (Självdeklaration.)

I anslutning till undervisningen i bokföring fortsatt övning i utförande av på affärskontor vanligen förekommande andra skriftliga arbeten. En översiktlig redogörelse för organisation och arbetsfördelning å ett affärskontor; demonstration av tekniska hjälpmedel vid kontorsarbetet (registreringssystem, dupliceringss- och räknemaskiner m. fl.) och deras metodiska användning samt övning i användandet av allmänt förekommande kontorsmaskiner.

Handelslära och handelsrätt.

Mål.

Undervisningen i handelslära och handelsrätt har till uppgift att bibringa lärjungarna förståelse för handelns, samfärdselns, penning-, bank- och börsväsendets uppgifter och betydelsefullaste funktioner samt kunskap om inom affärslivet utbildad praxis och om de likaledes inom affärslivet förekommande viktigaste rättsliga företeelserna.

Kurs.

Klass 5 (3 timmar). De viktigaste av de för vårt land gällande författningar, som beröra affärslivet. Översiktlig framställning av handelsläran och i samband därmed mera ingående behandling av växel- och checklära, varuhandelns teknik samt penning-, bank- och börsväsendet.

Näringsgeografi.

Mål.

Undervisningen i näringsgeografi har till uppgift att på grundval av redan inhämtade kunskaper i geografi och samtidigt vunna insikter i ekonomilära bibringa lärjungarna en praktisk och bredare lagd ekonomisk och geografisk översikt över dels Sveriges näringsliv, dels världsproduktionen och i anslutning därtill en allmän kunskap om de ur handelns synpunkt viktigaste varorna.

Kurs.

Klass 6 (4 timmar). Priset och prisbildningen, produktionsfaktorerna och de mot dessa svarande inkomstarterna. Det moderna ekonomiska livets allmänna organisation och mest framträdande yttringar, såsom företagskombination, monopolistiska bildningar etc.; handels- och betalningsbalansen.

Sveriges viktigaste råvaruproduktion och dess förutsättningar, råvarornas förädling, transportförhållanden m. m.; sambandet mellan de naturliga förutsättningarna och det mänskliga arbetet; Sveriges in- och utrikeshandel.

Huvuddragen av världsproduktionen, dess geografiska utbredning och naturliga förutsättningar, varuutbytets förmedling genom världssamfärdseln, de större handelsvägarna och handelscentra, allt med särskild hänsyn tagen till Sverige.

5. Timplan för femårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje.

Ämnen	Klass 1	2	3	4	5
1. Teoretiska ämnen:					
Kristendom	2	2	2	2	1 2
Modersmålet	5	4	3	3	4
Tyska	6	5	4	3	3
Engelska (resp. franska)	—	—	5	5	4
Franska (resp. engelska)	—	—	—	(3)	4
Historia med samhällslära	2	3	2	2	3
Geografi	2	2	2	—	3
Psykologi	—	—	—	—	2
Matematik	5	3	3	3	3
Biologi	2	2	—	2	3
Hälsolära	—	—	—	—	1.5
Fysik och kemi	—	3	2	3	3
Ekonomilära	—	—	—	—	1.5
	24	24	23	23	—
2. Praktiska ämnen:					
Teckning	2	2	1	2	2
Slöjd	2	2	1	2	2
Hushållsgöromål	—	—	4.5	—	—
	4	4	6.5	4	—
3. Övningsämnen:					
Musik	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Gymnastik med lek och idrott	4	4	3	4	4
	5.5	5.5	4.5	5.5	—
	33.5	33.5	34	32.5	—

Anm. Såsom anmärkningar till ovanstående timplan gälla i tillämpliga delar de under timplan för sexårig flickskola med teoretisk utbildningslinje (sid. 101) upptagna anmärkningarna.

6. Kursplan för femårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje.

Kristendom.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—4 = klass 1—4, 6-årig flickskola.
Klass 5:
a. för samtliga lärjungar (1 timme). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen; dessutom
b. för lärjungar, som välja ämnet (2 timmar). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.
Anm. Se i tillämpliga delar 6-årig flickskola.

Modersmålet.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—4 = klass 1—4, 6-årig flickskola.
Klass 5 (4 timmar). Läsning dels i klassen, dels på egen hand av alster ur medeltidens och nyare tidens svenska litteratur. Jämsides härmed läsning av sådana arbeten ur äldre — jämväl klassisk — och samtida främmande litteratur, vilka övat bestämmande inflytande på vår egen litteratur eller på litteraturens utveckling i det hela. I anslutning därtill litteraturhistoria. Uppläsning, referat, föredrag och diskussioner. Fortsatt undervisning om språkbruk, språkriktighet och stilarter. Var fjärde vecka en uppsats eller, någon gång, en översättning från främmande språk. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Tyska.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—4 = klass 1—4, 6-årig flickskola.
Klass 5 (3 timmar). Läsning av valda författare, med nödiga litteraturhistoriska upplysningar, jämväl ägnade att förmedla bekantskap med huvudströmningarna inom den samtida tyska litteraturen; därvid även läsning av litteratur, som särskilt kan belysa kvinnans insatser i tyskt hem- och samhällsliv; grammatik i anslutning till de skriftliga övningarna; övning i läsning av tysk stil; hör- och talövningar, föredrag på tyska samt andra tillämpningsöv-

ningar som i föregående klasser, däribland även sådana av fraseologisk art. Var tredje vecka en skriftlig reproduktion eller översättning till tyska eller en lätt uppsats på tyska. Å den praktiska linjen dessutom läsning och skrivning av typiska handelsbrev, med skälig minskning i litteraturkursen. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Engelska (resp. franska).

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 3—4 = klass 3—4, 6-årig flickskola.

Klass 5 (4 timmar). Läsning av valda författare, med nödiga litteraturhistoriska upplysningar, jämväl ägnade att förmedla bekantskap med huvudströmningarna inom den samtida engelska litteraturen; därvid även läsning av litteratur, som särskilt kan belysa kvinnans insatser i engelskt hem- och samhällsliv; grammatik i anslutning till de skriftliga övningarna; hör- och talövningar, föredrag på engelska samt andra tillämpningsövningar som i föregående klasser, däribland även sådana av fraseologisk art. Var tredje vecka en skriftlig reproduktion eller översättning till engelska eller en lätt uppsats på engelska. Å den praktiska linjen dessutom läsning och skrivning av typiska handelsbrev, med skälig minskning i litteraturkursen. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Franska (resp. engelska).

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 4 = klass 4, 6-årig flickskola.

Klas 5 (4 timmar). Läsning av lättare text; någon utvidgning av formläran med repetition av dess viktigaste delar; behövliga delar av syntaxen i anslutning till den lästa texten; hör- och talövningar samt andra tillämpningsövningar som i föregående klass. Å den praktiska linjen dessutom läsning och skrivning av formulär till enklare handelsbrev. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Historia med samhällslära.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—4 = klass 1—4, 6-årig flickskola.

Klass 5 (3 timmar). Allmän och svensk historia: från 1815 till våra dagar. Vårt nutida samhällsliv (mot historisk bakgrund): samhällets sociala byggnad,

viktigare sociala rörelser och organisationsformer; social lagstiftning; grunddragen av Sveriges statsförfattning och förvaltning. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. Se 6-årig flickskola.

Geografi.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—3 = klass 1—3, 6-årig flickskola.

Klass 5 (3 timmar). Översiktlig repetition av Norden efter kartan. Sverige med särskild vikt lagd på dess naturtillgångar, befolkningsförhållanden, näringsliv och samfärdsel. Några av kulturländerna i korthet på motsvarande sätt behandlade; valda områden i främmande världsdelar, särskilt ur synpunkten av deras allmänna betydelse och deras vikt för Sverige. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Psykologi.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (2 timmar). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

Matematik.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—4 = klass 1—4, 6-årig flickskola.

Klass 5 (3 timmar). Aritmetiska uppgifter, valda med mera direkt hänsyn till det praktiska livets, särskilt affärslivets fordringar. Geometri: teorem och konstruktioner rörande rätliniga figurer; cirkeln; ytsamband; lätta geometriska övningssatser. Var fjärde vecka ett skriftligt arbete. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Anm. Huvudräkning övas i alla klasser.

Biologi.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—2 och *4* = klass 1—2 och 4, 6-årig flickskola.

Klass 5 (3 timmar, varav minst 1 timme laborationer). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

Hälsolära.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (1.5 timme). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

Fysik och kemi.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 2—4 = klass 2—4, 6-årig flickskola.

Klass 5 (3 timmar, varav 1 timme laborationer var eller varannan vecka). De enklaste ljus- och ljudfenomenen; det allmännaste om solsystemet och himlakropparna i övrigt. — De allmännaste mineralen; de viktigaste bergarterna och lösa jordlagren samt deras bildning. — Uppgifter för enskilt arbete. Exempel se bil. 1.

Ekonomilära.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (1.5 timme). Lämpligt urval ur den för klass 6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

Teckning.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—4 = klass 1—4, 6-årig flickskola.

Klass 5 (2 timmar). Frihandsteckning: form- och färgstudier i olika framställningssätt efter enstaka eller i grupp anordnade föremål från växt- och djurvärlden eller konstindustrien; studier av träd och landskapstyper samt männi-

skofiguren jämte enkla interiörer och exteriörer i front- och sneddperspektiv; stiliseringsövningar och studier av stiltrogen allmogeslöjd jämte sammansättningar i orneringssyfte med hänsyn till slöjden; skissteckning; minnesteckning. Ornamental skriftsammansättning.

Slöjd.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—4 = klass 1—4, 6-årig flickskola.

Klass 5 (2 timmar). Fortsatt klädsömnad; övning i utläggning av mönster med största möjliga besparing; förstoring och förminskning av mönster. Linnesöm: mönsterritning, tillklippning och förfärdigande av spädbarnsutstyrsel. Prydnadssöm.

Anm. I varje klass upptages, i den mån det låter sig göra, vare sig som helt arbete eller till prydande av förfärdigat föremål, någon art av hemslöjdsarbete, varvid hänsyn tages till det för orten karakteristiska.

Där så befinnes lämpligt, må en viss del av de här upptagna kurserna kunna utbytas mot träslöjd eller pappslöjd ävensom kursen i klass 5 utbytas mot en kurs i vävning.

Hushållsgöromål.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 3 = klass 3, 6-årig flickskola.

Musik.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

(Samtliga klasser 1 veckotimme, förutom 1 timme körsång varannan vecka.)

Klass 1—4 = klass 1—4, 6-årig flickskola.

Klass 5. Mera omfattande tonbildnings- och tillämpningsövningar, om möjligt individuella. Fortsatt framställning av de musikaliska formerna; rytm och taktering samt gehörsövning med musikdiktat. Musikhistoriska notiser. Stämövning för körsång. Unison sång. — Körsång gemensamt med andra klasser.

Instrumentalmusik (åt lärjungar, som däri önska undervisning, och där medel för ändamålet finnas anslagna): individuell undervisning företrädesvis i violin- och orgelspelning; samspelning av olika instrument.

Gymnastik med lek och idrott.

Mål = 6-årig flickskola.

Kursfördelning.

Klass 1—3 = klass 1—3, 6-årig flickskola.

Klass 4—5 (4 timmar i vardera klassen). Gymnastik: övningar av samma art som i föregående klasser men med successivt ökade fordringar på form, smidighet och precision. Lek och idrott såsom i föregående klasser, därjämte utbildning såsom biträdande ledare vid lek, idrottsövningar och utflykter; livräddningsövningar i samband med simundervisning. Enklare anvisningar rörande första hjälpen vid olycksfall; huvuddragen av den frivilliga gymnastikens, lekens och idrottens organisation; den fysiska fostrans mål och medel.

Anm. Beträffande lek och idrott hänvisas i övrigt till § 18 mom. 2 i stadga för kommunala flickskolor.

7. Timplan för femårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje.

Ämnen	Klass 1	2	3	4	5
1. Teoretiska ämnen:					
Kristendom	2	2	2	2	1
Modersmålet	5	4	3	3	4
Tyska	6	5	4	3	3
Engelska (resp. franska)	—	—	5	5	—
Franska (resp. engelska)	—	—	—	(3)	—
Historia med samhällslära	2	3	2	2	3
Geografi	2	2	2	—	—
Matematik	5	3	3	3	—
Biologi	2	2	—	2	—
Hälsolära	—	—	—	—	1.5
Fysik och kemi	—	3	2	3	—
Ekonomilära	—	—	—	—	1.5
	24	24	23	23	—
2. Praktiska ämnen:					
a. Praktiskt husliga ämnen:					
Sömnad, större kurs	—	—	—	—	8
» , mindre » (slöjd)	2	2	1	2	2
Vävning	—	—	—	—	6
Hushållsgöromål, större kurs	—	—	—	—	7
» , mindre »	—	—	4.5	—	—
Barnavård	—	—	—	—	6
Trädgårdsskötsel	—	—	—	—	6
b. Handelsämnen:					
Affärskorrespondens	—	—	—	—	5
Bokföring m. m.	—	—	—	—	4
Näringsgeografi	—	—	—	—	3
c. Teckning	2	2	1	2	2
	4	4	6.5	4	—
3. Övningsämnen:					
Musik	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Gymnastik med lek och idrott	4	4	3	4	4
	5.5	5.5	4.5	5.5	
	33.5	33.5	34	32.5	—

Anm. Såsom anmärkningar till ovanstående timplan gälla i tillämpliga delar de under timplan för sexårig flickskola med praktisk utbildningslinje (sid. 117) upptagna anmärkningarna.

8. Kursplan för femårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje.

För de å timplanen för femårig kommunal flickskola med praktisk utbildningslinje upptagna undervisningsämnen, för vilka icke här nedan lämnas någon kursplan, gäller den i det föregående angivna, för femårig kommunal flickskola med teoretisk utbildningslinje avsedda kursplanen.

a. Praktiskt husliga ämnen.

Sömnad.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (8 resp. 2 timmar). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

Vävning.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (6 timmar). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

Hushållsgöromål.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (7 timmar). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

Barnavård.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (6 timmar). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

Trädgårdsskötsel.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (6 timmar). Lämpligt urval ur den för klass 5—6, 6-årig flickskola, angivna kursen.

b. Handelsämnen.

Affärskorrespondens.

Mål.

Undervisningen i affärskorrespondens har till uppgift att bibringa lärjungarna förmåga att klart och riktigt uppställa och avfatta, efter diktamen stenografera och på skrivmaskin utskriva enklare och mera vanligt förekommande affärsbrev och andra affärshandlingar.

Kurs.

Klas 5 (5 timmar). Affärsbrevs uppställning; genomgång och skrivning av ett lämpligt urval exempel av olika affärsbrev och handlingar. Utarbetande och skrivning av affärsbrev och affärshandlingar enligt erhållna uppgifter. Kopiering. (1 timme.)

Stenografiens allmänna grunder; skrivtecknen och deras hopfogande; stenografering av texter, särskilt affärsbrev; förkortningar med särskild hänsyn till affärsspråket; läs- och skrivövningar; utskrivning av affärsbrev efter diktamen. (2 timmar.)

Skrivmaskinens konstruktion och skötsel; förberedande övningar med inövning av riktig fingersättning och anslag; övningar i skrivning av löpande text, särskilt affärsskrivelser av olika slag, även sådana i tabellform; duplicering. (2 timmar.)

Bokföring m. m.

Mål.

Undervisningen i bokföring m. m. har till uppgift att bibringa lärjungarna förståelse för bokföringens uppgifter och principer ävensom förmåga av bokföring och annat kontorsarbete till den omfattning, som erfordras för att kunna utföra de enklare arbeten på detta område, vilka i regel anförtros åt nybörjaren å affärskontor, samt insikt i de vanligaste inom handel och samfärdsel förekommande företeelser och rättsförhållanden.

Kurs.

Klass 5 (4 timmar). Bokföringens grunder, uppgift och betydelse. Korta schematiska bokföringar med odelad och delad dagbok, utan och med kolumner

och för olika företagsformer; bokslutsövningar. Mera ingående övningar i förande av kassaräkning och reskontra.

I anslutning till undervisningen i bokföring utförande av andra å kontor förekommande arbeten, såsom upprättande av fraktsedlar, konossement, fakturor, växlar, checker, kontokuranter m. m., och genomgång av inom handeln utvecklad praxis i fråga om förekommande affärstransaktioner; i samband härmed det viktigaste av handelsläran och handelsrätten.

Näringsgeografi.

Mål = 6-årig flickskola.

Kurs.

Klass 5 (3 timmar). Sveriges viktigaste råvaruproduktion och dess förutsättningar, råvarornas förädling, transportförhållanden m. m.; sambandet mellan de naturliga förutsättningarna och det mänskliga arbetet; Sveriges in- och utrikeshandel.

Huvuddragen av världsproduktionen, dess geografiska utbredning och naturliga förutsättningar, varuutbytets förmedling genom världssamfärdseln, de större handelsvägarna och handelscentra, allt med särskild hänsyn tagen till Sverige.

BILAGOR

Bil. 1.

Exempel på uppgifter för enskilt arbete i klasserna 5—6.

För att de föreskrivna enskilda studieuppgifterna och därmed hela det inre arbetet må leda till ett gynnsamt resultat, är av vikt att lärjungarna redan å det lägre, odifferentierade stadiet — såsom ock i § 12 mom. 2 av det för de kommunala flickskolorna av de sakkunniga utarbetade förslaget till stadga anbefalles — alltefter vunnen utveckling och mognad vänjas vid att mera självständigt utföra enklare individuella uppgifter och, där så kan ske, även övas i att i större eller mindre grupper syssla med gemensamt arbete av enahanda art.

Till ledning för lärare, som skola föreslå sådana uppgifter i klasserna 5 och 6, samt för konferenser, som hava att därom besluta, anföras här nedan en del exempel på dylika. Flera av exemplen kunna givetvis, om ock med en del modifikationer, användas såväl till individuella som till gemensamma uppgifter. Uppgifterna planeras olika, allt efter som de äro avsedda att utföras under ett läsår, en termin eller en del av en termin.

Då uppgifterna föreläggas till val för lärjungarna, böra av vederbörande lärare anvisningar lämnas om källor och andra hjälpmedel, t. ex. tillgängliga boksamlingar och laboratorier m. m., samt råd givas vid planens uppgörande, varjämte läraren med lämpliga mellanrum bör övervaka och granska arbetet under dess fortgång, tills det hela är färdigt till slutligt redovisande.

Kristendom.

På källskrifter och litteraturstudium grundad redogörelse för profeternas sociala förkunnelser. Vad Psaltaren visar oss om fromhetslivet bland judarna under den efterexilska tiden. Bergspredikan och vår tid. Den senare medeltidens fromhet och dess olika yttringar. Ett visst tidevarvs religiositet studerad i psalmboken. Studie över någon person, som utövat kristligt social verksamhet. Japans religiösa förhållanden.

Modersmålet.

Runorna, deras ursprung och förekomst. Snorre och hans författarskap, särskilt som historieskrivare. Kvinnotyper ur den fornisländska litteraturen. Historiens Birgitta och Birgitta, sådan Heidenstam tecknat henne i »Den heliga Birgittas pilgrimsfärd». Folkvisan, dess olika arter och förekomst i

Norden. Redogörelse för dramat, det antika, medeltida och moderna. Utförligare analys och karakteristik av en dikt, t. ex. Stjernhjelms Herkules. Gustav III:s insatser i svenskt kulturliv. Bildspråket hos Tegnér med belysande exempel. Geijers hem och hemliv. Fredrika Bremer sådan hon tecknat sig själv i »Hemmet». Almquists »Songes». Romantiken i Singoalla. Huvudidén i Strindbergs »Mäster Olof». Läsning av något litteraturalster av mera omfattande art, med redogörelse och egna iakttagelser. Om bruk och missbruk av främmande ord. Språkriktighet.

Främmande språk.

Till svenska översätta ett större sidoantal annan främmande text än lärobokens. Skriftligen översätta ett sidoantal svårare främmande text till mönstergill svenska. Skriftligen översätta ett sidoantal svensk text till det främmande språket (i klass 6 eventuellt med angivande av varianter och kort motivering i noter). Läsa ett arbete och på det främmande språket muntligt eller skriftligt redogöra för innehållet, eller ock läsa flera sådana arbeten och på svenska skriftligen redogöra för deras plats i litteraturen m. m. Hålla föredrag på det främmande språket över personerna i ett läst arbete, över dess författare m. m., eller ock över en planerad eller företagen utrikes resa (med noggranna sakuppgifter). Angiva synonymer till substantiv, adjektiv o. s. v. i en förelagd text. I en given text eller flera sådana välja ut exempel på ett visst kapitel i grammatiken eller på ålderdomliga eller poetiska uttryckssätt o. s. v., samla och ordna dem samt redogöra för dem. Recitera en del av ett dramatiskt arbete (ensam eller med rollfördelning mellan de olika lärjungarna i en grupp). Ifylla strukna ord i en förelagd text (denna uppgift förutsätter utgivande av texter med uteslutna ord). Läsa ett populärvetenskapligt språkligt eller litteraturhistoriskt arbete på det främmande språket och på svenska (eventuellt på det främmande språket) redogöra därför (i klass 6).

Anm. Mindre anspråk böra givetvis ställas på uppgifternas utförande, om de avse ett på timplanen senare inträdande främmande språk, och i det tredje språket torde endast ett fåtal av exemplen vara användbara.

Historia med samhällslära.

De geografiska förutsättningarna för den egyptiska kulturen. Dödskulten. Ett olympiskt spel. Akropolis på Perikles' tid. Ett romerskt hem. Grupparbete: studier av olika sidor av stenålders-, brons- och järnålderskulturen. Hur Sverige inlemmades i den katolska kristenheten. Livet i en medeltidsstad. Renässanskonstnärer: biografi, konstverk, demonstration av bilder. Sammanför lärobokens uppgifter om förhållandet mellan Irland och England genom tiderna och fullständiga dem genom uppgifter från andra böcker. Upplysningstidens samhällsåskådningar. Slaveriet genom tiderna. Från hantverk till fabriksindustri. Unionsförhållandena i Norden. Den svenska kvinnans rättsliga ställning.

Geografi.

De viktigaste ytformationerna och deras uppkomst. Havsströmmar. Östersjöns utvecklingshistoria. Primitiva folk på samlar- och lägre jägarstadiet. Englands kolonialhistoria. Sveriges vattenkraft och dess utnyttjande. Geografisk och kulturgeografisk skildring av ett valt landskap i Sverige. En stad i Sverige (historisk och näringsgeografisk framställning). Finlands skogsbruk. Danmark och jordbruket. Världens kornbodar (grupparbete). Nordamerikas västkust: klimatet, cañons, konstgjort bevattnade områden (grupparbete).

Psykologi.

Redogörelse för någon enklare experimentalpsykologisk undersökning. Psykologiska iakttagelser på hemlivets område. Karaktärsdaningens psykologiska grundvalar. Psykologiska iakttagelser rörande umgängeslivet i våra dagar. Någon populärt hållen översiktlig framställning ur den moderna barnspykologien. Referat av någon populärt hållen psykologisk essay. Referat av något skönlitterärt arbete, i vilket den psykologiska skildringen spelar en framträdande roll. Citera med anförande av skäl ur något eller några skönlitterära verk uttryck och meningar, där språket på ett mästerligt sätt användes för att sätta läsarens fantasi i rörelse.

Matematik.

6-årig skola. Ekvationer av andra graden med tillämpningar företrädesvis på planimetrien. Euklides' sjätte bok. Uppgifter ur funktionsläran med tillhjälp av grafisk framställning. De första grunderna av plana trigonometrien. Användning av tabeller för uppgifter rörande sammansatt ränta, livräntor, livförsäkring o. d. Historisk matematik.

5-årig skola. Algebraiska reduktioner. Ekvationssystem av första graden. De för 6-årig skola anförda exemplen på uppgifter.

Biologi.

Grodans utveckling. Kålfjärilens och andra fjärilars utveckling. Dissektion och detaljerad beskrivning med teckningar av olika organ av olika ryggradsdjur. Jämförelse mellan ökendjur och skogsdjur. Jämförande sammanställning ur större arbeten av djurens a) munverktyg, b) anfalls- och försvarsvapen, c) ryggradsdjurens tänder, d) de europeiska djurens utbredning, e) djurens övervintring. Studium av ett biologiskt samhälle (t. ex. granskog, ekskog, sjöstrand). Ogräsarter i olika slag av odlingar. Undersökning av olika konstgödningsmedels inverkan på några i krukor uppdragna växter. De svenska växternas övervintring. Mossar och deras uppodling. Utförligare

behandling av något kapitel ur ärftlighetsläran. En serie växtfysiologiska försök. Kultur och studium av mikroorganismer (jästsvampar, mögelsvampar, bakteriesvampar, infusionsdjur).

Fysik och kemi.

6-årig skola. Undersökning av kroppars utvidgning genom värme. Bestämning av kroppars specifika värme, smältvärme och ångbildningsvärme. Meteorologiska och astronomiska iakttagelser och bestämningar. Förfärdigande av fysikaliska apparater. Uppsättning av lokaltelefon inom skolan (grupparbete). Delar av fysikens eller kemiens historia. Olika kemisk-tekniska industrier. Syrors och basers inverkan på olika kokkärl.

5-årig skola. Valda delar av elektricitetsläran. Fysiologisk kemi. De för 6-årig skola anförda exemplen på uppgifter.

Bil. 2.

Exempel på utgifts- och inkomststat för ett läsår för 6-årig kommunal flickskola.

Förutsättningar:

Skolan är enkelklassig.

Å praktiska linjen väljas som specialämnen dels sömnad och hushållsgöromål, dels hushållsgöromål och barnavård.

Skolbyggnad med inredning och uppsättning av undervisningsmateriell och bibliotek m. m. finnes.

Utgifter.

Lärarlöner:

1 kvinnlig rektor	3 700: —	
2 kvinnliga lärare i 1:a lönegraden	5 600: —	
1 manlig » » 2:a »	3 700: —	
2 kvinnliga » » 2:a »	6 200: —	
Särskilt arvode åt rektor	1 000: —	
Ersättningar för bostad och bränsle	5 500: —	
1 e. o. kvinnlig lärare	2 600: —	
Timlärare, teoretiska ämnen { 6 t. à 105: — / 6 » à 95: — }	1 200: —	
» teckning, (10 t.), musik (6 t.), gymnastik (12 t.) à 85: —	2 380: —	
» slöjd 14 t. à 75: —	1 050: —	
» hushållsgöromål 25 t. à 80: —	2 000: —	
» övriga ämnen å praktiska linjen, 12 t. à 95: —	1 140: —	36 070: —
Skolläkare		300: —
Bibliotekarie		300: —
Vaktmästare		2 100: —
Inventarier, undervisnings- och förbrukningsmateriell		1 200: —
Bibliotek		300: —
Skolans andel i pensionsavgifter till lärarna		1 198: 75
Ränta å förskott å statsbidrag		200: —
Underhåll av byggnader		1 000: —
Renhållning, lyse, bränsle		3 500: —
Övriga utgifter		1 000: —
Summa kronor		47 168: 75

Anm. Tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt lärarna ej medräknade.

Inkomster.

Statsbidrag:

Grundanslag	17 600: —	
Anslag till manlig lärare	500: —	
Årvode åt rektor	1 566: 67	
Ålderstillägg	1 000: —	
För praktiska ämnen utom teckning, 51 t. à 75: —	3 825: —	24 491: 67

Terminsavgifter:

60 lärjungar à 60: —	3 600: —	
40 » » 30: —	1 200: —	
50 » » —	—	4 800: —

Kommunalt anslag[1]	17 877: 08
Summa kronor	47 168: 75

[1] Härtill kommer ränta och amortering å lån för skolbyggnad m. m.

Anm. Om undervisningen i skolan för samtliga lärjungar är avgiftsfri, ökas kommunens anslag med 4 800 kronor.

Bil. 3.

Exempel på utgifts- och inkomststat för ett läsår för 5-årig kommunal flickskola.

Förutsättningar:

Skolan är enkelklassig.

Å praktiska linjen väljas som specialämnen sömnad, vävning och handelsämnen.

Skolbyggnad med inredning och uppsättning av undervisningsmateriell och bibliotek m. m. finnes.

Utgifter.

Lärarlöner:

1 kvinnlig rektor	3 700: —	
1 » lärare i 1:a lönegraden	2 800: —	
2 kvinnliga » » 2:a »	6 200: —	
1 kvinnlig » » 4:e »	3 700: —	
Särskilt arvode åt rektor	1 000: —	
Ersättningar för bostad och bränsle	4 600: —	
1 e. o. kvinnlig lärare	2 600: —	
Timlärare, teckning (10 t.), musik (5 t.) gymnastik (12 t.) à 85: —	2 295: —	
» slöjd, 10 t. à 75: —	750: —	
» hushållsgöromål, 9 t. à 80: —	720: —	
» övriga ämnen å praktiska linjen { 14 t. à 95: — / 12 » à 105: — }	2 590: —	30 955: —
Skolläkare		250: —
Bibliotekarie		250: —
Vaktmästare		1 800: —
Inventarier, undervisnings- och förbrukningsmateriell		1 000: —
Bibliotek		300: —
Skolans andel i pensionsavgifter till lärarna		973: 75
Ränta å förskott å statsbidrag		175: —
Underhåll av byggnader		800: —
Renhållning, lyse, bränsle		3 250: —
Övriga utgifter		1 000: —
	Summa kronor	40 753: 75

Anm. Tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg åt lärarna ej medräknade.

Inkomster.

Statsbidrag:

Grundanslag	14 400: —	
Årvode åt rektor	1 566: 67	
Ålderstillägg	1 500: —	
För praktiska ämnen utom teckning, 45 t. à 75: —	3 375: —	20 841: 67

Terminsavgifter:

50 lärjungar à 60: —	3 000: —	
35 » » 30: —	1 050: —	
40 » » —	—	4 050: —
Kommunalt anslag[1]		15 862: 08
	Summa kronor	40 753: 75

[1] Härtill kommer ränta och amortering å lån för skolbyggnad m. m.

Anm. Om undervisningen i skolan för samtliga lärjungar är avgiftsfri, ökas kommunens anslag med 4 050 kronor.

Bil. 4.

Jämförelse mellan kostnaderna för en 8-klassig flickskola (Södertälje), en kommunal mellanskola (Nässjö) och en kommunal flickskola (6-årig respektive 5-årig).

	Elementarläroverket för flickor i Södertälje 1926		Kommunala mellanskolan i Nässjö 1926		Kommunal flickskola (approximativ beräkning)			
					6-årig		5-årig	
Utgifter:								
Lärarlöner[1]	81 710	80	76 320	12	52 768	92	45 034	34
Övriga löner	4 139	68	2 900	—	2 700	—	2 300	—
Inventarier, materiell och bibliotek m. m.	2 122	79	1 106	88	1 500	—	1 300	—
Underhåll av byggnad	1 490	03	526	91	1 000	—	800	—
Renhållning, lyse och bränsle	2 780	73	3 610	81	3 500	—	3 250	—
Övriga utgifter	4 146	06	[3] 3 432	60	2 398	75	2 148	75
Kronor	[2] **96 390**	09	**87 897**	32	**63 867**	67	**54 833**	09
Inkomster:								
Statsbidrag[1]	45 739	60	51 871	21	41 190	59	34 921	01
Terminsavgifter	38 001	25	9 270	—	4 800	—	4 050	—
Kommunalbidrag	12 020	19	25 946	22	17 877	08	15 862	08
Behållning från år 1925 och övriga inkomster	629	05	809	89	—	—	—	—
Kronor	[2] **96 390**	09	**87 897**	32	**63 867**	67	**54 833**	09
Antal lärjungar	263		184		150		125	
Hela kostnaden per lärjunge	366	50	477	70	425	78	438	66
Statsbidrag per lärjunge	173	91	281	91	274	60	279	37
Kommunalbidrag per lärjunge	45	70	141	01	119	18	126	90

[1] Tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg medräknade.
[2] Härtill kommer beräknad hyra 5 000 kronor.
[3] Häri ingå utgifter för premier och fria böcker med kronor 586:25.

Anm. 1. Vid ovanstående jämförelse har man utgått från att skolbyggnad med inredning och uppsättning av undervisningsmateriell och bibliotek m. m. finnes.

Anm. 2. Medräknas ej statens anslag till lärarpersonalens tillfälliga löneförbättring och dyrtidstillägg, uppgår statsbidraget till 10 891 kronor 85 öre för flickskolan i Södertälje, 30 555 kronor 39 öre för kommunala mellanskolan i Nässjö, 24 491 kronor 67 öre för den 6-åriga och 20 841 kronor 67 öre för den 5-åriga kommunala flickskolan.

Bil. 5.

Exempel på timplan för klasserna 5 och 6 å praktiska linjen i 6-årig flickskola vid periodläsning med 12 lika långa perioder för läsår.
(Lärjungegrupp med större kurserna i sömnad och hushållsgöromål.)

Ämnen	Antal timmar i veckan		Anmärkningar
	Klass 5	Klass 6	
1:a, 3:e, 5:e, 7:e, 9:e och 11:e perioderna.			
Kristendom	2	2	
Modersmålet	8	8	
Tyska	6	6	
Historia med samhällslära	6	6	
Summa	22	22	
Hälsolära	2	—	
Ekonomilära	—	2	
Sömnad	—	3	
Hushållsgöromål	4.5	—	
Musik	1.5	1.5	
Gymnastik	4	4	
Summa	12	10.5	
Summa	34	32.5	
2:a, 4:e, 6:e, 8:e, 10:e och 12:e perioderna.			
Sömnad	12	12	
Hushållsgöromål	14	12	
Summa	26	24	
Hälsolära	2	—	
Ekonomilära	—	2	
Hushållsgöromål[1]	4.5	—	[1] Gemensamt med mindre kursen.
Sömnad[1]	—	3	
Musik	1.5	1.5	
Gymnastik	4	4	
Summa	12	10.5	
Summa	38	34.5	

Statens offentliga utredningar 1927

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Yttranden i anledning av processkommissionens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning. [15]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Utredning med förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. [2]
1926 års pensionsutredning. Betänkande med förslag till ny civil pensionslag m. m. [8]
Betänkande med förslag till kungörelse ang. anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter. [21]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med förslag till förordning med tulltaxa. [20]
Promemorior rörande vissa beskattningsfrågor. [23]
Tabeller rörande taxeringen av jordbruksfastighet år 1922 i rikets landskommuner. [24]

Polit.

Förslag till åtgärder gentemot missbruk av alkoholhaltiga apoteksvaror m. m. [16]
Sinnesslövårdssakkunniges betänkande. 2. Betänkande med förslag rörande ordnandet av vården av vuxna vanartade sinnesslöa (asociala imbecilla). [18]
Utlåtande ang. tillverkning av alkoholsvaga extraktrika maltdrycker. [19]

Socialpolitik.

Utredningar till belysande av arbetsfredsfrågan. [4]
Allmänna principer för en ny gruvlagstiftning. [14]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande med förslag till lag om vissa av landsting eller kommuner drivna sjukhus m. m. [3]
Betänkande med förslag till lag om sinnessjuka och om undersökning ang. sinnesbeskaffenhet m. m. [10]

Allmänt näringsväsen.

Förslag ang. de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m. [25]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande med förslag ang. den statsunderstödda egnahemsverksamheten. [12]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. åtgärder för tryggande av skogsvårdsstyrelsernas ekonomi m. m. [1]

Industri.

Hussvampen och konservering av trä mot röta. [9]

Handel och sjöfart.

Betänkande ang. sjöfartsavgifter. [7]

Kommunikationsväsen.

Järnvägs- och automobiltrafikkonferensen i Stockholm den 23—25 maj 1927. [17]
Omorganisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet. [26]

Bank-, kredit- och penningväsen.

1924 års bankkommittés betänkande. [11]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande och förslag rörande den andliga vården vid armén. [5]
Supplement nr 3 till Sverges familjenamn 1920. [6]
Betänkande med förslag ang. vidgad rätt till utträde ur svenska kyrkan. [13]
Utredning ang. disposition av skogsavkastningen vid boställen anslagna till klockare och lärare vid de allmänna läroverken. [22]
Utredning och förslag rörande inrättande av kommunala flickskolor. [27]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Stockholm 1927. P. A. Norstedt & Söner 273290